

СУРМАЧ

Лондон

1983

Англія

»СУРМАЧ« — журнал Об'єднання
був. Вояків Українців у В. Британії

»SURMACH« — Magazine
of the Association of Ukrainian
Former Combatants in Gt. Britain

49 Linden Gardens, London, W2 4HG.

Редагує Колегія

Гол. ред. пор. д-р С. М. Фостун

Статті, підписані прізвиськом чи
псевдонімом, не завжди відпо-
відають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

Обкладинка: І. Волощак.

З М І С Т

СУРМАЧ

Пор. д-р С. М. Фостун: У 45-РІЧЧЯ СМЕРТИ ПОЛК. ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ	1
НАШ ВОЯЦЬКИЙ САЛЮТ	4
Пор. м-р В. Верига: ПРО ЩО НЕ МОЖНА ЗАБУТИ	5
Полк. Юрій Тис-Крохмалюк: ГЕНЕЗА ПОСТАННЯ І УД УНА	8
СТОРИЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДМИТРА ДОНЦОВА	13
С. Ковбель: У МІСЯЧНУ НІЧ	14
Інж. А. Кущинський: ЯК СТАВИЛИСЬ ГЕТЬМАНЦІ ДО І УД УНА	14
УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ	16
Інж. Олег Романчук: УКРАЇНЕЦЬ — КОНСТРУКТОР БОЙОВИХ РАКЕТ	17
Я. Д.: ВІКІНГИ	20
Іван Дурбак: »ІДЕ НАШЕ ВІЙСЬКО«	25
Сот. д-р М. Брик-Дев'ятницький: ПРИ БИТІЙ ДОРОЗІ	28
Богдан Бора: ВОЯЦЬКА ПРИСЯГА	29
Андрій Легіт: ШЛЯХ	29
ІЗ СКРИЖАЛІВ ІСТОРІЇ:	
Вол. Сергійчук: »СКІЛЬКИ Ж МУШКЕТОМ, СКІЛЬКИ МОТИКОЮ«	30
Юрій Гаєцький: ВИБІР ПОЛКОВНИКА ЗА ГЕТЬМАНЩИНИ	31
КОЗАЦЬКІ МОРСЬКІ ПОХОДИ	32
З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ — 1982-1983	35
З АРХІВУ ОБВУ	68
Микола Вінграновський: ПІСНЯ	71
ЩЕ ОДНА ВТРАТА	71
ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ	72
»ОСА«	75
»НОВА ФОРТУНА«	(внутр. обклад.)

СУРМАЧ

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

РІК 25

1983

Ч. 1-4 (74-77)

Пор. д-р Святомир М. ФОСТУН

У 45-РІЧЧЯ СМЕРТИ ПОЛК. ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ

«Нова велика жертва впала з рук наших національних ворогів. Впала з боку тих, що бояться українського націоналістичного руху, який виховує наш народ у безкомпромісовому дусі боротьби з окупантами. . . Впала Велика Жертва. І впаде ще багато інших. Це нам треба знати із тим погодитися, як з чимсь зовсім природним, і то в такому розумінні, що кожна така жертва зближує нас до здійснення тої ідеї, за яку ця жертва паде».

Так писав український часопис «Свобода» в Америці, 45 років тому, коли в Роттердамі згинув на бульварі Колсінгел сл. пам. полк. Євген Коновалець, основоположник українського національного руху, а його трагічна смерть з руки большевицького агента сколихнула й охопила жалем весь наш народ. Бо ж згинув український видатний військовик, який уже в молодих своїх студентських роках, беручи участь у різних гуртках і гартуючи свій характер, немовби передбачав, що доля поведе його до слави, великих чинів і трагічної смерті.

«Мене в гімназійних часах, — говорив сл. пам. полковник, — цікавила в Ібсена глибока проблематика його творів і подобався мені його гострий критицизм. Правда, — не розумів я тоді всецільо, напр., Ібсенового Бранда. Але невмолиме «я мушу» чудного доктринера, давало мені багато до мислення». . .

Це «я мушу» проходило крізь усе життя сл. пам. полк. Євгена Коновальця. Воно стало основою його великого провідницького хисту, організаційного вміння і терпеливості витривати навіть у найважчих умовах. Полковник не злякався розбурханої революційної стихії, яка полум'ям кривавих пожеж і грізним гуркотом гарматних пострілів неслась у революційних роках по широких просторах української землі. Він знав, що треба творити українську збройну силу, і в часі, коли-то українські провідні соціялісти висмівали потребу творення національної армії (Володимир Винниченко писав тоді: «Не своїй армії нам соціал-демократам і всім щирим демократам треба, а знищення всяких постійних армій»). «Робітнича газета» від 12 квітня 1917 року, — Коновалець кинув рішучий клич: «Творім негайно міцну, дисципліновану регулярну українську армію, на прапорах якої яснітиме єдина ідея, єдина гасло — за самостійну, соборну українську державу!»

Після закінчення збройної боротьби, Коновалець прийшов до висновку, що треба діяти по-новому, діяти в нових, трудних обставинах, щоб у першу чергу перемогти моральне заломання в народі, викликане невдачею визвольної боротьби. Адже ж національна катастрофа була велика. Може більша, як після Полтавського бою в 1709 році. Чотири держави розшматували українську територію. Найбільша її частина опинилася знову під московською займанщиною, тим разом большевицькою, яка почала нещадно здавлювати всі прояви національного прагнення українського народу. Серед української численної еміграції було розгублення, кипіли внутрішні чвари, зростали взаємні обвинувачування, ворогування. Важко собі уявити трагічні наслідки цієї духовної руїни, якби не розгорнувся був сильний націоналістичний рух, який кликав українських патріотів до боротьби. Важкої, впертої і завзятої, щоб вороги не вважали, що

ідея української державности це було лише якесь випадкове, хвилеве явище, а навпаки, щоб вони знали, що боротьба за здійснення ідеї української державности продовжується далі в різних її формах і виявах, і триватиме до остаточної перемоги.

Коновалець був той, хто знав, *що стає символом тієї боротьби, її організатором і провідником*. І про це він писав свого часу так: «Беручи до уваги мою ролю в часі Визвольних Змагань, а далі дійсне положення українців під теперішній момент, я не заперечую, що в цій затяжній боротьбі, зокрема молоде покоління, виховане на традиціях тих Визвольних Змагань, хоче у моїй особі бачити символ дальших українських визвольних змагань, яких кінцева мета — це створення української держави. Саме те намагання українського загалу, зокрема української молоді бачити в мені той видимий символ тягlosti змагань українців до самостійности і є причиною тих атак і ненависти до мене, як зі сторони поляків, так і большевиків». . .

Сл. пам. полк. Євген Коновалець, у дуже критичному часі для українців, в умовах брутального поневолення українського народу, розпанахання його живого організму чужими окупантами, вказав українським патріотам *кудою іти та створив організований націоналістично-революційний рух*, який, змагаючи до політично-державницького відродження української нації, ставив у площині своїх завдань і боротьби — поширення національної свідомості, політичний активізм і безкомпромісову боротьбу за визволення України.

Про Коновальця Олег Ольжич писав, що це був вождь Богом даний, який «в добі чорній і похмурій орлом ширяв під небом, і націю поконану і закуту, вмів унапрямити в завзяті когорти до походу і боротьби. . . В тому, як полк. Євген Коновалець умів завжди схопити суть доби, знайти її розв'язку і зробити свої рішення, лежить істота його провідництва. Людина незвичайної чуйности, певности себе, ініціативи та великого стилю».

Вийшовши з Визвольних Змагань з великим військовим і політичним досвідом, сл. зам. полк. Євген Коновалець шукав завжди нових можливостей, нового способу продовжувати боротьбу з окупантами. З його ініціативи і під його проводом постала Українська Військова Організація, яка, пристосовуючись до нових обставин, продовжувала боротьбу за українську державність. Але УВО це була лише військово-бойова організація, а полк. Євген Коновалець бачив потребу існування однієї *сильної націоналістичної організації, яка мала б чітко визначене ідеологічно-політичне обличчя і змогла стати провідною силою українського народу в його боротьбі за визволення*. Підготовка до оформлення організованого українського націоналістичного руху тривала довго, беручи до уваги існування різних націоналістичних груп, і аж у 1929 році відбувся перший конгрес українських націоналістів, на якому постала Організація Українських Націоналістів (ОУН), а головою проводу одноголосно обрано полк. Євгена Коновальця.

Таким чином український націоналістично-революційний рух оформився як *ідеологічно-політична сила*, яка ставила своїм основним завданням — боротьбу за визволення України. Під прапори цієї організованої сили, яка визначувала не лише напрямки й шляхи визвольної боротьби, але й чіткість національно-державницької концепції горнулися українські патріоти і з кожним роком зростали кадри відважних борців-революціонерів. Вони гартувалися в обставинах безкомпромісової боротьби з ворогами, були пройняті наскрізь всеціло відданистю великій ідеї та були готові до найбільших жертв. Це було героїчне покоління, позначене духом печаті небуденної індивідуальності, що нею був полк. Євген Коновалець. Глибоко й уважливо він вивчав політичні процеси, що тоді нуртували у світі й виявився добрим політиком, який у кожній політичній ситуації умів виробити чи виєднати щось корисного для української справи. Він правильно передбачав, що світ уходить в епоху націоналізмів. Могутній розвиток азійського й африканського націоналізмів після другої світової війни підтвердив віщі слова полк. Євгена Коновальця, що «двадцять сторіччя буде визначатися розвитком націоналізмів у всіх народів».

Діяльність Організації Українських Націоналістів розгорталася широко на українських землях, не лише західноукраїнських, але й центральних і східноукраїнських, де її підпільні клітини існували в різних ділянках, хоч і не були численні. Вони існували головню в Червоній армії в Київській військовій окрузі. Очолював сітку майор Іван Кондратів. Були клітини ОУН у Київській і Харківській школі червоних старшин у Полтавській 75 дивізії, у Вінницькому, Жмеринському, Волковинецькому районах у військових осередках. Увесь час ГПУ намагалося викрити сітку ОУН і коли вона була викрита, розстріляло 217 старшин високого рангу. Згинув тоді теж і майор Кондратів, що був членом УВО з 1928 року.

Щоб бодай тимчасово відтягнути терор ГПУ, полк. Євген Коновалець шукав нових можливостей і звернув увагу на українську колонію на Далекому Сході — Зелений Клин, висилаючи туди перших емісарів ОУН, Гуцака і Митлюка. Обидва вони загинули, прокладаючи перші шляхи для ОУН на Далекому Сході.

Вістка про самогубство Миколи Скрипника незвичайно вразила полковника. На зауваження його секретаря, що Скрипник був ідейним комуністом, а тому не треба так брати до серця вістку про його самогубство, полк. Євген Коновалець лише розпачливо махнув рукою: «Там при ньому були наші люди, що тепер буде з ними? — сказав. Від Наркому тягнулися нитки підпільної сітки в харківські й київські військові школи, де були члени ОУН. Тому то заява провідників компартії України з того часу про те, що »за широкою спиною Скрипника діяли українські націоналісти« не була порожньою фразою.

У 1933 році, коли-то Москва намагалася жахливим голодовим геноцидом зламати фізично й духовно український народ, коли загинули мільйони українських селян, а сотні й тисячі української інтелігенції було заслано в концтабори, або й зліквідовано, головний начальник ГПУ в Україні, Баліцький нахвалювався, що «тільки в цьому році ми вже остаточно нанесли нищівний удар українській контрреволюції». Але в серпні 1934 року, коли вже ГПУ змінило свою ширму й стало НКВД, декретом уряду від 10 червня 1934 року, Панас Любченко промовляючи на з'їзді письменників у Москві, заявив зовсім іншого, а саме, що «українські націоналісти знову наступають зімкнутими лавами». На початку 1937 року, большевицька преса знову підняла радісний крик, що тов. Єжов нарешті «поклав кінець українським націоналістам», а того ж року, в місяці вересні, Косарев, промовляючи на харківській конференції комсомолу, сказав: «Товариші, боротьба з українськими націоналістами України щойно починається».

У безперервній боротьбі падали великі жертви. ОУН мала болючі втрати. У в'язничних підвалах, концтаборах, за колючими дротами вмирали замучені, розстрілювані борці за волю України — члени СВУ, СУМ, УВО, ОУН, Карпатської Січі.

На політичному горизонті громадилися жмари страшної, другої світової війни.

Передбачуючи війну, полк. Євген Коновалець багато плянував, їздив, організував, проводив дипломатичну діяльність, шукав весь час прихильників українській визвольній боротьбі, однак при тому зберігав завжди незалежність ОУН від чужосторонніх сил і впливів. Розбудовуючи організовані кадри ОУН, готуючи військовиків, полковник готував приспішено ОУН до нових завдань в обличчі близької війни. ОУН ставала грізною силою, і ця сила серйозно непокоїла Москву та гітлерівську Німеччину. І більшовики вирішили вбити полк. Євгена Коновальця.

Так прийшла трагедія Роттердаму. Смерть сл. пам. полк. Євгена Коновальця була великим і болючим ударом для українського організованого націоналістичного руху. Немає сумніву, що коли б жив полк. Євген Коновалець, уся діяльність ОУН та її роль у визвольній боротьбі української нації, мала б інший характер, хоча знову ж таки була б проводилась під кличем основного завдання — боротьби за визволення України.

З часу трагічної смерті основоположника УВО-ОУН сповняється цього року 45-річчя. З перспективи минулого, бачимо, якою великою духовно-політичною індивідуальністю був сл. пам. полк. Євген Коновалець, який двигнув українську політичну думку з морального заложу української нації.

«Ти йдеш шляхом твого геройського призначення, — писав Ольжич про сл. пам. полк. Євгена Коновальця, — ідеш непохитно й незламно, без спочинку, мучений тим вогнем вічного революціонера в тобі, отим, тільки тобі питомим неспокоєм, що вражає нас у твоєму страдницькому обличчі, іноді, мов скатований мукою вид Христа. . . Це ж на твоїх плечах мали ваготіти переважні спадщини Переяслава і Полтави, і на твої плечі впали й крицеві скрижалі Шевченкового заповіту».

Сл. пам. полк. Євген Коновалець був творцем нової доби в історії нашої нації. Ця доба не закінчилася з його смертю. Не закінчилася вона з героїчною смертю сл. пам. ген. хор. Романа Шухевича — Тараса Чупринки — Головного Командира УПА. Не закінчилася з трагічною смертю сл. пам. Провідника ОУН — Степана Бандери.

Не кінчається ця героїчна доба і сьогодні боротьбою і терпінням новітніх борців — нескорених. Вона триває далі, бо нація живе і бореться, терпить і перемагає, але завжди залишається, за словами сл. пам. полк. Євгена Коновальця, — *бастіоном нових героїв і борців*. . . □

НАШ ВОЯЦЬКИЙ САЛЮТ

У 40 роковини постанови І УД УНА віддаємо наш вояцький салют усім воякам І УД УНА, які 40 років тому, в глибокій вірі та з твердим переконанням, що треба творити українську збройну силу, щоб боронити рідну землю, станули в рядах дисциплінованих полків, і зі зброєю в руках боролися за здійснення великої ідеї — визволення України.

Нехай безсмертною буде пам'ять про наших побратимів які полягли в боях на брідських полях, над Дравою і Муром, у югославських горах, під Штраденом-Когель, під Фельдбахом, Гнасом, Гляйхенбаргом, поклавши свої буйні голови в боях з ворогом на рідних землях як вояки Української Повстанської Армії, поповнивши її ряди після брідських боїв. Хай пам'ять про українських героїчних воїнів І УД УНА живе вічно в українському народі, бо вони віддали своє життя за Батьківщину!

Нехай безсмертною буде пам'ять усім тим нашим побратимам, які померли в таборах військовополонених, у концтаборах за високими колючими дротами, у понурих в'язницях, на засланні та відійшли у вічність обабіч залізної заслони, вистоявши гідно на своїй вояцькій стійці, на службі рідного народу й України.

Вітаємо всіх старшин, підстаршин і вояків І УД УНА, розкинених по всьому світі — в далекій Австралії, Канаді, ЗСА, південній Америці, Європі, у Великій Британії. Вітаємо наших побратимів на рідних землях і в різних республіках московсько-комуністичної імперії, де їх закинула доля.

Бажаємо всім старшинам, підстаршинам і воякам багато щастя, кріпкого здоров'я і витривалості в їхній праці для добра української нації. Нас усіх роз'єднують далекі простори, але зате єднає нас одна велика ідея — визволення і усамостійнення України. Єднає нас одне велике, вояцьке побратимство.

Розгортаймо гордо й непохитно прапор визвольної боротьби, що його ми підняли 40 років тому й вірмо в перемогу нашої великої і святої ідеї!

ГОЛОВНА УПРАВА ОБВУ

ПРО ЩО НЕ МОЖНА ЗАБУТИ

(У 50 річницю великого голоду в Україні, 1932-1933 рр.)

У роках 1932-1933, Україна під советською окупацією переживала жакливе пекло — зумисне створений большевицькою владою голод, що мав скорити український народ, щоб він навіть і не думав про свою власну державність і самостійність. Треба згадати, що советська влада вже мала за собою досвід, як можна використати голод, як засіб проти непокірних українців ще з першого голоду в 1921-1923 роках. Правда, тоді Москва використала стихійне нещастя природи, але маючи вже досвід, вона повністю використала його в 1932-1933 роках, щоб провести суцільну колективізацію українського села. Вільний український селянин перетворювався в раба-невільника, яким сьогодні є колгоспник в Україні.

У 1929 році розпочалася «добровільна» колективізація, яка швидко перетворилася в найбільш брутальне насильство, де не було пощади ні старим ані малим, ні жінкам, ані чоловікам. Український селянин спротивляючись колективізації, намагався зберегти своє індивідуальне господарство, щоб забезпечити свою родину найнеобхіднішими харчовими продуктами. В парі з тим він намагався зберегти і свою волю вільно розпоряджатися своєю землею, зберігав своє Богом дане право бути собою.

Советська пропаганда твердила, що спротив ставили «куркулів», тобто багатші селяни, але це не відповідало дійсності, бо проти колективізації була основна маса українського селянства, для якої власність землі була найвищим ідеалом господарства. Ідеал, який большевики кинули як гасло ще в революцію 1917 року, заявляючи «земля селянам — фабрики робітникам», відбираючи від селян землю в колективні господарства, — советська влада на ділі заперечувала те гасло, на яке далася була зловити частина селянства в часі українсько-московської війни 1919-1920 рр. Окупувавши Україну, большевики розподілили всі панські землі як і землі багатших селян поміж безземельних і тому вже на початку 20 років в Україні не було ані безземельних ані куркулів. Навіть сільськогосподарський реманент розподілено було поміж бідніших селян. Отже, говорити про «куркулів» і «бідняків» у 1921 р. немає підстав, бо куркулі, як суспільна кляса, не існували. Цей факт, а зокрема т. зв. «продразв'їорстки», тобто грабіжницька реквізиція хліба аж до кінця 1921 р., зруйнували сільськогосподарську економію і тому було введено Нову Економічну

Політику (НЕП), яка дозволяла на приватну ініціативу як у сільському господарстві, так і в промисловості.

У скорому часі НЕП відбудувала сільське господарство і більш працювиту та підприємливу селянську знову створили заможнішу верству, яка зуміла не тільки заспокоїти свої власні родинні харчові потреби, але й постачала харчові продукти на внутрішні і зовнішні ринки. Іншими словами — створилися «куркулів» советського виробу. Карати цих «куркулів» за те, що вони тяжкою працею і пильністю вирости понад пересічного селянина, це те саме, що карати людину за те, що вона краще й уважніше працює, за те, що вона плянує на завтра для себе і своєї родини, а в парі з тим і на майбутнє своєї держави. Большевики не любили цих багатших селян тому, що вони були більш незалежні й не чекали, щоб їм щось «давала держава». Сільська біднота, яка під кінець 20 і на початку 30 років, була частинно наслідком стихійного нещастя, але в основному, це був лінійний і ледачий елемент, який вислугувався перед советською владою за шматок хліба, на який вони заробляли донощицтвом. Звичайно, що цього не можна узагальнювати, бо й серед цих бідних було чимало чесних людей. На всякий випадок, говорити про «клясові антагонізми на селі» на переломі 20 років — це перебільшення. Немає сумніву, що між заможнішою верстою і біднішою завжди були і будуть, якщо не антагонізми, то принайменше заздрість, що її нормальні соціо-політичні умови тримають у межах пристойності. Советська влада спритно використовувала ці антагонізми, підсилювала їх, щоб у той спосіб опанувати українське село і загнати селян у колективні господарства. Кому і для чого потрібна була суцільна колективізація України та й інших країн під советським пануванням?

Відповідь на це знаходимо в праці Віктора Кравченка п. з. «Я вибрав волю», що була великою сенсацією у другій половині 40 років. Віктор Кравченко, ідейний комуніст і син фабричного робітника, дослужився високого чину в советській бюрократії і мав змогу бачити і чути багато чого такого, що звичайна людина не могла, а тому його спомини становлять дуже важливе джерело інформації. В часі війни він перебував у складі Закуповочної комісії в Америці, де він остаточно вирішив «вибрати волю» й залишився в Америці. Після того він опи-

сав свої переживання у «совєтському раю», як людина ідеологічно надійна й на високому становищі. Крім своїх власних переживань він подав також і те, що він чув від інших високопоставлених совєтських бюрократів. Між іншим він наводить слова свого приятеля, також члена комуністичної партії і високого урядовця у Москві Лазарева. У часі колективізації України партійні й урядові працівники Одещини не могли дати собі ради з селянами і, на допомогу їм партія вислала туди Лазарева, щоб він допоміг переводити колективізацію. «Спротив селян був особливо розпачливий, часто самогубний, — оповідав Лазарев, — а «гострі міри», щоб з ними справитися, не були в силі одеських урядовців. Положення було настільки серйозне, що в імені Політбюро поїхав туди сам Молотов. Щоб підсилити урядову жорстокість, він скликав усіх тамтешніх активістів-ударників і промовив до них ясно і гостро: «Праця мусить бути зроблена, незважаючи на те, скільки життів вона буде коштувати. Бо так довго, як існують мільйони малих землевласників у країні, наша революція в небезпеці — завжди буде загрожувати можливість, що у випадку війни, вони можуть стати на бік ворога, щоб оборонити свою власність. Тому тут не може бути місця на м'якість і жалувannya». Після такої заяви, — «страхіття було безмежне», — говорив Лазарев. Так писав Кравченко декілька років пізніше. До цього, мабуть, усеяк вивчення зайві.

Але для Москви самої суцільної колективізації сільського господарства не вистачало. Вона намагалася підкорити свободолюбний український народ раз назавжди, цим разом знову голодом.

Уряд накладав різні посилені контрибуції на селян у формі харчових продуктів «для держави». Системи в цьому не було. Коли хтось вив'язався з наложених на нього контингентів збіжжя та всяких інших продуктів, м'яса, овочів, меду, яєць, шерсті тощо, на нього накладали знову. З того виходило, що хто більше трудиться, хто своєю працею домігся кращих успіхів, того карали більше, забираючи «для держави» продукти його праці. Крім того з ним поводитися як з «класовим ворогом» тому, що він не належав до бідняків чи батраків. Коротко кажучи, людину карали за її працьовитість і переслідували не тільки його — господаря, але й цілу його родину. Така поведінка уряду з найбільш продуктивним елементом держави зневірювала селян і вони почали поменше землі обробляти, беручи в основному до уваги власні родинні потреби. Багато землі лежало облобом.

Незважаючи на те, що посівна площа була зменшена, совєтська влада вимагала збільшеної кількості доставки зерна та інших продуктів, яке вона експортувала за кордон. Пригадаємо, що це були часи великої економічної кризи в цілому світі, яка совєтській владі давала підставу вірити, що світова революція зовсім недалеко, бо негодування серед робітництва зростало з дня на день. Москва вирішила скріпити ці негодування, загострюючи економічні відносини в Західній Європі й Америці. Вона кинула насильно реквізовану українську пшеницю на західні ринки по демпінгових цінах, чим ще

більше підкосила економіку Америки й Канади, які також були великими експортерами пшениці. Тим самим Москва була власне по робітництву Північної Америки та взагалі всіх промислових країн, щоб погіршивши біду і нужду, заставити до революційних дій. Одночасно вона скріплювала комуністичні партії країн Заходу, які мали бути авангардом революції в поодиноких країнах.

Тим часом в Україні голод організований совєтською владою наніс жахливе спустошення. Український народ, маючи найбільш урожайні землі у світі, вмирав з голоду цілими родинами і селами тоді, як до війни Україна рахувалася житницею Європи. Про планове винищування українського народу голодом вказує цілий ряд фактів, перш за все те, що насильними реквізіціями забрано в селян усе, що в них було із засобів харчування, як також з державних запасів нічого не видано на порятунок голодуючим. Ось кілька прикладів: Віктор Кравченко, висланий на села організувати жнива, переконався на власні очі, що опухлим від голоду селянином та його цілою родиною, жнив перевести не можна. Він побачив, як маленькі діти вмирали з голоду, не маючи краплі молока, тоді як у недалекій молочарні, де селяни мусять віддавати своє молоко, виробляють масло на експорт. В молочарні він зауважив, що «в одній кімнаті було масло — порізане на куски, позавиване в папір, з англійським написом "USSR butter export"» (стор. 115).

Цей же сам Віктор Кравченко бачив те страхіття на власні очі й описує їх у своїй праці «Я вибрав волю». Відвідуючи голодуючі села, він бачив як з голоду пухли і вмирали селяни цілими родинами, як лежали опухлі діти біля померлих батьків чи навпаки. Не було навіть кому їх похоронити. В той же сам час «близько залізничного двірця побачив я щось такого, — писав Кравченко, — що на мені піт виступив. У мурованім будинку лежали тисячі пудів збіжжя ще з попереднього року. Був це державний запас округи, який, згідно з наказом уряду, зберігався у таємниці перед населенням. І це робилося тоді, коли сотні чоловіків, жінок і дітей померли з голоду в сусідніх селах тоді, як поруч них у сусідстві стояли стоси хліба». Не буде при тому зайвим згадати, що в голодових роках совєтська влада вивезла мільйони тонн української пшениці за кордон: в 1932 р. — 1.760.000 тонн, у 1933 р. — 1.717.500 тонн, а в 1934 — 827.800 тонн. І це все з голодної України, бо в «зерноховищах РСФСР, як це стверджував Іван Вовчук, — було повно збіжжя», якого не вивозили за кордон (гл. «Голодова облога України» — Свобода, ч. 127 з 10 липня 1973). «Пізніше я довідався, — писав Кравченко, — що уряд поробив такі самі запаси і в інших місцях країни, тоді як населення вмирало з голоду. А чому так зроблено, то на це могло відповісти тільки Сталінове Політбюро. Але Політбюро мовчало» (стор. 123).

Віктор Кравченко наводить більше таких фактів. Найбільше їх мають два томи збірника «Чорні діла Кремля», які вийшли друком англійською мовою у 1955 р. за редакцією Семена Підгайного та інших, але й вони не вичерпують тих страхіть, які тоді пережив многострадальний український народ

з волі «робітничо-селянської» влади у Москві. В часі війни появився цінний твір в англійській мові, спомина американського журналіста, який побував тоді в Україні, Вільяма Чемберлена, п. з. «The Ukraine, a submerged nation» (New York, 1944). Про голод писали й багато українців як: Федір Пігідо, Дмитро Соловей, Микола Галій, Іван Вовчук, усе це солідні дослідники й очевидці того страхіття.

Большевики забрали все зерно в українського селянина, як теж інші харчові продукти, залишили його напризволяще. Селяни ходили на поля, збирали колоски, теребили їх, а зерно мололи, вимішували з корою дерева та іншими рослинами, і пекли щось ніби хліб, рятуючись від смерті. Але советська влада і на це звернула увагу. В серпні 1932 року вийшов закон «Про охорону соціалістичної власності», який інтерпретували в тому дусі, що збирання колосків, це крадіж соціалістичного добра, дарма, що ті колоски були вже призначені на страту там же на полях. А за крадіж соціалістичного майна карали в'язницею десять років, а то й розстрілом. Отже йшлося не про колоски залишені на полі, але про фізичне винищення українського селянина, який тоді становив основу української нації. Йшлося про плянове виморювання голодом селян, тих самих, які своєю працею, своєю дбайливістю кормили всі інші верстви населення.

Голод 1932-1933 рр. спричинив величезні людські і матеріальні втрати, бо разом з людьми гинув також усякий домашній скот тому, що його вбивали, рятуючись від смерті, або гинули такі з голоду тому, що не було поживи для нього. Люди, рятуючись від смерті, йшли до міст у пошуках за хлібом, а деякі пробували дістатися в Росію, де не було голоду, щоб там рятуватися від голодової смерті. Але користь з того була невелика. Багато з тих, що йшли до міста, знаходили там смерть на вулицях, де їх підбирали кожного дня й вивозили поза міста до спільних могил, без жодного устійнення, хто був той покійник — жертва голоду, чи звідки він походив. Ті, що пробували дістатися поза межі України, звичайно далеко не зайшли, бо кордони України були обсажені військом державної безпеки, яке таких смішчаків, силою повертало назад у країну голоду і смерті. До речі, треба вказати, що подібна голодова ситуація існувала на українській Кубані.

Скільки жертв понесла Україна в людях у тих жорстоких роках московсько-комуністичної сваволі? Дослідники того голокосту подають різні числа, що є наслідком різних демографічних обчислень. Треба пам'ятати, як це правильно зауважив один американський журналіст В. Вільямс, що «офіційно» ніхто не вмирає з голоду в советській країні. Лікарі — це державні службовці і вони не сміють звітувати про смерть спричинену голодом. «Слабке серце» або «замерз» — це улюблені формули. У 1934 році американський амбасадор у Москві, В. Буліт, який сам відвідував Україну (але дійсної України він не бачив!) до конгресового рекорду подав цифру «три до п'яти мільйонів». Дмитро Соловей твердить, що дійсна втрата населення України між двома переписами у 1926 і 1939 роках правдоподібно становить від 8,5 до 9 мільйонів людей, з того щонайменше 6,5 мільйонів померли з голоду.

Все це залежить від того, як рахувати жертви голоду, чи тільки тих, які померли дійсно голодовою смертю, чи й тих, які згинули від різних недуг, що були спричинені голодом. Советська влада ніколи не признавалася до голоду в Україні в 1932-1933 роках і жодних статистик для того немає. Дані з перепису населення в 1937 р. ніколи не були опубліковані, а особи, які працювали над зведенням тих даних були репресовані, як такі, що забагато довідалися державних таємниць. А втім, перепис населення також не дасть багато інформації тому, що вимирали цілі села, а на місце померлих советська влада спроваджувала негайно колоністів з центральної Росії, так, що число страт було так чи інакше покрите.

Голод у 1932-1933 роках зберігався у тайні тоді в герметично замкненому Советському Союзі. Тоді навіть, заперечували існування такого голоду, заперечують його і тепер. Хоча Хрущов розвінчав Сталіна і виявив багато його злочинів, цього злочину над українським народом він так і не виявив. Іншими словами, комуністична партія Советського Союзу не признаючись до того голоду, признається посередньо до вини, що вона відповідальна за нього. Признається до того, що той голод був створений в Україні не для вищих комуністичних ідеалів, (якщо такі існують у комунізмі), але таки в користь московського імперіалізму. Хіба ж не завдяки голодові й теророві кількості українців мало що змінилася від 1926 року дотепер, тоді як кількісно росіни зросли майже вдвое?

Як з цього видно, Москва домоглася суцільної колективізації великим коштом українського народу, як і знищення цілого сільського господарства. Для потреб селян вона залишила т. зв. «присадибні наділи», які в загальному становили 5% посівної площі. Тому, що колгоспами завідували не самі колгоспники, але держава, селянин став невольником держави більше обезправненим, ніж кріпак був за царських часів. Селянин утратив землю і особисту незалежність, утратив землю і волю, за які боровся цілими поколіннями, а в парі з тим утратив інтерес до тієї землі та охоту до праці. Із важливого продуцента він перетворився у звичайного робітника, для якого важне є відробити якнебудь свої години і йти додому працювати на своєму присадибному наділі, від якого залежить майбутнє його і його родини. Вислід із того такий, що 5% присадибної землі постачають 20% советської хліборобської продукції, а колективні господарства, колгоспи і радгоспи, не в силі забезпечити харчовими продуктами власного ринку. Україна перестала бути не тільки шпихлірем Європи, але не може прохарчувати свого власного населення.

Але крім біологічного нищення українців Москві не вдалося зруйнувати українського самостійницького духа навіть і при допомозі большевицького терору, який вона завела в 1937-1938 роках, відомого під назвою «єжовщини». Вибух німецько-советської війни в 1941 році показав чи не найкраще, що Україну терором можна застрашити, але не покрити. Користаючи з німецької окупації, ідея самостійної і соборної України виявилася у повній своїй

силі у формі збройного виступу проти Москви спершу в різних військових формаціях по стороні німців, а опісля загального повстанського руху проти Москви і проти Німеччини, яка виявилася не меншим ворогом від Росії. Сучасний стан в Україні вказує на те, що боротьба проходить і далі за права українського народу в різних видах і формах, що вказує на живучість української державницької

ідеї, якої не застрашити ані голодом, ані кагебістськими тортурами, ані концентраційними лагерьми. Навпаки, мільйонні жертви голоду й мученики концтаборів створюють новий міт боротьби і стали дороговказом, що український народ може своєю кров'ю розвиватися тільки тоді, коли матиме свою власну і ні від кого незалежну державу. □

Полк. Юрій ТИС-КРОХМАЛЮК

ГЕНЕЗА ПОСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ «ГАЛИЧИНА»

Безпека нації в час миру або політичних і мілітарних криз та боротьба, як засіб політики визволення нації, заповнення її існування і створення держави, вимагають тепер багато більше засобів, ніж це було давніше.

Мілітарна література намагається вяснити багато проблем, перемог і поразок у минулих збройних конфліктах. Багато ситуацій минулого повторяються і, тим більше, вимагають своєї оцінки. Зокрема для нас існує конечність зробити аналізу й оцінку подій на наших землях у часі другої світової війни. Для публікації я вибрав майже невідому у нас тему з історії Української Дивізії «Галичина», а саме її генезу, ініціативу й реалізацію у високих німецьких колах у Берліні.

Коли йдеться про історію «Української Дивізії», слід згадати, що важливіші джерельні матеріали були донедавна недоступні, інші публіковані частинно, або ледве натяками, як побічна тематика мілітарних праць; на Заході автори часто обминали українську тему, можливо з політичних мотивів, чи просто з браку зацікавлення. Гідними уваги є спомини шефа штабу Дивізії «Галичина» майора Вольфа-Дітріха Гайке у виданні Братства колишніх вояків І УД УНА.¹ Найважливіші матеріали з бойових дій Дивізії не існують. Вони пропали в битві під Бродами, а пізніші матеріали пропали в часі капітуляції.

31 січня 1943 року німецька залога Сталінграду не могла встоятися і начальний командир 6 Армії, генерал-полковник Павлюс, проголосив капітуляцію. На північний захід від Сталінграду над Доном були розгромлені італійські дивізії, і фронт перестав існувати. Гітлер плянував здобути донецький басейн і розвинути там поважну зброєву продукцію. На цьому пляні була базована ціла мілітарна політика Гітлера. Однак виявилось, що при відвороті большевики знищили промислові устаткування і німці мусіли витратити багато часу,

щоб почати хочби малу продукцію. Тепер ці пляни стали нездійсними. На нарадах з головним штабом Гітлер говорив:

— Я можу тільки одне сказати: можливості офензивного закінчення війни на Сході уже немає. Це мусить бути нам ясне...

Цайцлер: — Тепер це ще не грає ролі, але пізніше...

Гітлер: — Ні, і пізніше, і тепер! Цілий плян зброєння пропав. Ціла наша панцерна програма відразу відпадає... вона побудована на електросталі... теж плян продукції гармат...

Гітлер признав перший раз на тій історичній конференції дня 1 лютого 1943 р., що шанси боротьби на Сході обмежено тільки до оборонних дій, що у дальшому означає поразку. Проте для осіб на високих мілітарних і політичних становищах не було тайною, що III Райх ще під кінець 1941 року програв війну, коли вперше виявилось, що на східньому фронті стратегія «бліцкригу» не вдалася, а на заході альянти відкинули всі сугестії Гітлера замиритися. Одиноким виходом для Німеччини було б усунути Гітлера революційним шляхом та на місце націонал-соціалізму з його жорстокими доктринами створити демократичне правління. Проте в той час не було можливості перевести такі пляни.

З інших фронтів дійшли до Головної Квартири теж недобрі вістки. В Африці західні альянти здобули Лібію і Туніс та змусили Роммеля до дальшого відступу. У травні 1943 року німецька армія в Африці скапітулювала. В полон попали 250.000 вояків. Одночасно загрожувала висадка альянтів на Сіцилію.

Великі втрати в людях і матеріальні причини обниження людського чисельного стану у фронтових з'єднаннях та зменшення змоторизованого транспорту. Армія почала вживати коней.

Для оборонних праць (будування бункерів,

копання оборонних ровів тощо) німецькі з'єднання почали вживати, як робочу силу, полонених і добровільно зголошених робітників. Багато молоді зголошувалося до військових частин до технічних праць, а навіть до фронтових бойових частин Вермахту та інших збройних відділів. І так на теренах України, де діяла військова адміністрація, існували різні форми такої співпраці, а саме:

1. **«Гібі»** (*Hilfswillige*) — помічні відділи, зложені з населення теренів зайнятих німецькими дивізіями. Вони зголошувалися добровільно, але теж служили під примусом у фронтових полосах. З відступом німецьких частин, вони залишилися на місці і верталися додому, або включалися у німецькі частини. Вони сповнювали різні обов'язки: були конюхами, візниками, працювали як ремісники, але найчастіше воювали у німецьких одностроях, або творили особні відділи. Їх число було велике і досі невідомо скільки їх було.

2. **Полонені**, які в малих групах були включені як доповнення німецьких сотень. Зовнішньо вони нічим не різнилися від німецьких вояків. Включно з полоненими старшинами, підстаршинами, вони радо голосилися до боротьби проти комунізму; в більшості, по національності, були українці.

3. **«Шума»** (*Schutzmannschaft*) — полонені й добровільно зголошені особи. Виконували поліційні функції, сторожили табори воєннополонених, брали участь у поборюванні партизан тощо. У їх складі переважав кримінальний елемент та інфільтровані комуністичні агенти, які явно виконували своє завдання, знущаючися над полоненими, обрадаючи їх і так з недостатніх харчових приділів тощо.

4. **Національні з'єднання** (*Landeseigene Bataillone*) — українські, білоруські і російські відділи, головню сотні, менше курені (батальйони), з власними старшинами, що брали участь у поборюванні советських партизан закинутих у німецьке запілля для саботажів.

Так отже советські громадяни воювали разом з німцями проти большевиків, доповняли втрати в німецьких з'єднаннях і, що найважливіше, ця несподівана допомога була зорганізована сама собою без ніяких політичних зобов'язань. Це була, так би мовити, особиста справа кожного добровольця.

Коли в 1943 році почалися сильніші офензивні дії советських військ, німці станули перед труднощами у власному запіллі, спричиненими діяльністю советських партизан. Поважні втрати були не так серед вояків, як у транспорті і постачанні зброї, амуніції і харчів. Щораз то більші райони України попадали наново під советську окупацію. Райхскомісар Еріх Кох переїхав зі своїм штабом у безпечніше місце до Німеччини.

Справдилися оцінки багатьох високих старшин, які бачили ще в 1941 році, що війна на Сході програна. Це передбачували теж і партійні на високих становищах.³

Їм було відомо, що Гітлер міг перемогти тільки стратегію «бліцкригу» в короткому часі і це йому вдавалося проти європейських противників. Після Сталінграду війна щойно розгорталася, а Німеччині бракувало вже сировини для продукції зброї, пального і харчів. З маніяцією впертістю Гітлер обстоював доктрину своєї партії і далі думав про Україну як «життєвий простір» для Німеччини. Про тезу простору він ще 5 березня 1943 року на нараді міркував:

«Це безумовно буде наш кінець, коли не поширимо нашого простору. Простір є одним з найважливіших мілітарних факторів. Оперувати можна тільки тоді, коли маємо простір. Майбутні війни перетриває той, хто має простір. Це було французьким нещастям. Одною офензивою в минулому році ми більше окупували ніж під час інших європейських офензив»⁴

З часом годі було приховати участі советських полонених і добровольців у німецьких військових з'єднаннях. У партійних і політичних інституціях це явище викликало збентеження, може не так з політичних як ідеологічних мотивів.

Гітлер і його партія, захопивши владу, йшли до війни, проголошуючи етнографічну засаду своєї політики. На тій основі Гітлер захопив Альзацію і Льотарінгію. В 1939 році появилися історичні аргументи. Про права народів в етнографічних границях уже не було мови, Карпатська Україна перша впала жертвою нових аргументів. Щоб запевнити собі співпрацю Угорщини і скріпити майбутній союз з СССР, Гітлер дозволив мадярам окупувати Карпатську Україну. Згодом Гітлер захопив Прагу і створив нову форму залежності — *Протекторат*.

У початках планування імперіальної політики були пляни розбити СССР і створити з поневолених народів (теж і з України), частинно залежні державні твори, як союзників Німеччини. В такий спосіб Німеччина мала б на століття звільнитися від російської загрози. Таку політику планував міністер для справ Сходу, Альфред Розенберг.

Після перших успіхів у війні з СССР Гітлер відкинув усі пляни Розенберга і станув у відношенні до слов'янських народів на становищі расової теорії. Відкинув теж у 1941 році плян генералфельдмаршала фон Райхенав виставити на сході української армії. В той час, згідно з намірами Гітлера і членів німецького правління Герінга і Бормана, Україна мала стати німецькою колонією, а населення мало бути зведене до рівня народів тогочасної Африки. Тієї політики тримався опісля райхкомісар України Еріх Кох. Згідно з його інструкціями для німецької адміністрації, завданням німців було зробити з українців *«Кнехтенфольк»* — народ наймитів. Тому вирішено: знищити українську інтелігенцію, закрити культурні й освітні установи, лікарні, університети. Судили бути призначені тільки для німців, школи

дозволено тільки чотирикласові. Е. Кох писав: «Наші вороги: комуністи, партизани, найбільш небезпечні бандерівці!»⁵

Це тільки частина інструкцій Коха. Ще в березні 1943 року на з'їзді націонал-соціалістичної партії у Києві додано ще жорстокіші постанови.⁶ Петер Кляйст у своїй книжці «Між Гітлером і Сталіном» пише: «Найбільший дурень мусів бачити, що Кох своїм режимом пляново нищить кожну нагоду перемоги над большевизмом».⁷

Німецький режим у Галичині був набагато лагідніший як в імперії Коха. Варто згадати постанову Костя Левицького, політичного лідера українців в австрійському парламенті і президента Ради Сеньйорів, яка постала після 30 червня 1941 у Львові, яку цей визначний дипломат висловив представникові німецької адміністрації: «*Die Fremden kommen und gehen, wir aber haben und stehen bleiben*» (Чужинці приходять і відходять та ми держимося й залишимося).

В справі доповнень німецьких військових з'єднань советськими полоненими і добровольцями, Гітлер скликав спеціальну раду з фельдмаршалами Кайтелем і Цайцлером на день 20 червня 1943 р. Партійні провідні кола які вперто додержувалися доктрини про *слов'янських підлюдей* та інших расових норм, вимагали остаточного рішення в тій справі.

Наради почалися від обговорення летючки для Власова. У тій летючці, яку перекидали на советську сторону фронту, обіцявано перебіжчикам, що будуть з ними добре поводитися, дадуть працю тощо. Гітлерові показували ту летючку раніше, і він її затвердив. Але на нараді виявилось, що в летючці була обіцянка: перебіжчики будуть могли вступити в ряди «Гіви» і національних батальйонів, а теж до Російського Визвольного Війська (РОВА).

Гітлер твердив, що раніше того в летючці не було і що це вставили без його відома. Кайтель оправдувався і в дальших нарадах Цайцлер подав число чужинних з'єднань.

Цайцлер: Ми маємо всього разом 78 батальйонів, один полк і 122 сотні. Це є 600.000 чоловіків, певного роду сторожеві відділи.⁸

Гітлер: Їх потребуємо. Без них не вийдемо.

Цайцлер: У «Гіви» їх около 220.000 вояків.

Кайтель: З «Гіви» я не бачу ні політичних, ні пропагандивних проблем, ні жадного іншого питання. В національних з'єднаннях справа більш небезпечна, бо з них творять більші одиниці.

Цайцлер: Це тільки один полк. Усе інше це — батальйони. Це теж не є небезпечне.

Гітлер відповів, що вирішним не є згадані з'єднання, а вирішним є те, «щоб ми не попали в обман і під чужий вплив, як це сталося з поляками 1916 року. Одного дня прийдуть військові і скажуть: тепер мусимо робити політику — створити українську державу... щоб тільки не появилися у нас чужі впливи: тепер треба

збудувати українську державу і все буде добре, тоді дістанемо один мільйон вояків. Ми нікого не дістанемо, ні одного вояка!»

Далі у зв'язку з діяльністю ген. Власова Гітлер рішуче застеріг, щоб рішуче не обцінювати політичних полегш національним з'єднанням і не творити військові одиниці більші за батальйони, а теж, щоб не використовувати для того емігрантів.

Кайтель: Далі вживати національні з'єднання до боротьби на фронті та емігрантів і провідників колишньої інтелігенції суворо заборонено.

Кайтель пропонував, щоб національні з'єднання, як наприклад, лотиську СС-бригаду та інші, включити до німецьких одиниць, щоб виповнити втрати.

Гітлер: Ні, під жадною умовою! Це довело б до того, що такі одиниці стали б вповні непевними... Коли включити тих людей до нормального з'єднання, може статися так, що вони внесуть отруту в наше військо. Такого не можна робити.

Далі, Гітлер повідомив, що він є проти великих чужинецьких військових з'єднань.

Гітлер: Коли таких багато, одного дня піде фронтом умовлений клич і вони, зорганізовані, почнуть нас шантажувати!

Цайцлер не подав Гітлерові справжнього числа озброєних чужонаціональних вояків «східних народів». Гітлер заборонив творення визвольної російської концепції в РОВА, і Власов не мав з чим виступати в політичних промовах. Оминуті рішення Гітлера не було як, але можна було просувувати відповідну проросійську пропаганду і творити з Власова політичний символ. Так було з голосним празьким маніфестом Власова. Деякі німці-русофіли вперлися, щоб про цю подію вмістити статтю у нашому дивізійному журналі, який редагував М. Островерха. Редактор просто зігнорував цю вимогу і така стаття ніколи не появилася.

Але в той час, коли Гітлер зоборонив виставляти військові одиниці із слов'янських народів більш від батальйону (8 червня 1943 р.), Українську Дивізію «Галичина», правда, без назви «Українська», уже вишколювали на терені колишньої Польщі й Німеччини. У березні 1943 року Гітлер дав згоду на створення «Ваффен СС дивізії Галичина», а фельдмаршал фон Крюге, командир Середньої Групи Східного фронту, зажадав негайного в'яснення східної політики та створення національних комітетів і військових з'єднань народів поневолених СССР.

Ті дуже виразні розбіжності, та інші про які це буде мова, вказують на те, що Гітлер не мав уже тієї диктаторської сили, якою відзначався до другої світової війни. Ще одна розбіжність: у весняній офензиві 1943 року, большевики здобули Харків 16 лютого, але німці відбили місто 15 березня. Про ті часи Г. Райтлінгер пише: «24 березня німецьке радіо проголосило, що у Харкові створився Український Воєн-

ний Комітет з метою 'формування української армії'. Нічого подібного не було. далі автор пише, що в травні передано вістку про те, що у Львові почався набір до новопосталої Дивізії СС, її названо «14 СС Гренадирська Дивізія Галичина».⁹

III

Як виходить з доступних джерел і коментарів та аналізи фактів, уже в початках війни з СРСР провід Німеччини усвідомив собі, що марево поразки неминуче. Німецька розвідка, для якої доступ до тайн советського мілітаризму був закритий, злегковажила собі противника, розраховуючи на його технологічну відсталість і примітивність. Розвідка подала, що советська повітряна фльота не має більше як 4000 літаків, коли в дійсності їх були тільки на західному пограниччі 8000. Німецькі літаки (7800) могли справитися із советськими силами, але не могли побороти далеких просторів Азії, куди не сягала ніяка німецька зброя.

Наземні війська, якими німці чванилися як найкращими в світі, не змогли без великих втрат пережити важкої зими 1941-42, ані не менш важких теренових перешкод, як багна, ліси, бездоріжжя, і, врешті, непроходимих просторів, до яких біологічно годі було звикнути європейському воякові. Німецькі офензиви застрягали в терені, транспорт матеріялу губився позаду, не доставало харчів. До того приходив ще західній фронт та розсіювання збройної сили на цілу Європу й північну Африку. Про «бліцкриг» не могло бути й мови.

З літом 1942 року німецьке летунство втратило навіть тактичне значення, а летунство західних альянтів зростало на силі. Помилкова стратегія Гітлера довела до критики його поглядів і рішень, найвизначніші генерали ставили навіть спротив його рішенням. До тих труднощів долучилася ще брутальна політика фюрера та нелюдське трактування населення окупованих територій. Ці справи досить добре навітлені у світовій літературі. Навіть вияснено основні помилки Гітлера у зв'язку з терором проти народів СРСР. Полк. Леверкюн пише у своїй праці, що німецької розвідки внутрі советської імперії майже не було; Гітлер жив часами першої світової війни і на тому спирав своє знання про Росію. Німеччина не мала спільної границі з СРСР, що згідно з думками Гітлера робило розвідку неможливою. Автор пише, що безглузда німецька політика, брутальність і звірства унеможливили розвал СРСР зсередини.¹⁰

Гітлер відчув критику генералів як образу своєї величі й почав звільнювати тих, що мали свою відмінну стратегічну концепцію. На їх місце приходили інші, але й вони не могли зарадити ситуації, яка погіршувалася з дня на день. Зовнішня політика й дипломатія тепер мало цікавили Гітлера і він ці справи залишав урядовцям міністерств. Вповні відданий мілітарним діям, устрявав у дрібні навіть питання тактичного характеру і просто не мав змоги виробити

собі ясного образу ситуації та цілого комплексу потрібних рішень.

Чим більше відчужувався Гітлер від дійсності і чим більше зникало значення різних міністерств і державних інституцій, тим зручніше виповнював посталу порожнечу жадний повної влади райхсфюрер Гіммлер. Поступав обережно, старався не вчинити ні одного нерозважного кроку, на шляху до своєї мети — імперії Гіммлера.

Маючи в руках поліцію з її складною організацією, Гіммлер задумав створити власну армію, еліту німецьких збройних сил, — Ваффен СС (Зброю СС). Крім назви нові з'єднання не мали нічого спільного з поліційними організаціями, як Гестапо, чи СД. До дивізії Зброї СС добирали расово чистих молодих людей і вишколювали їх у патріотичному дусі німецьких надлюдь. Це були справді бойові, до крайності відважні молоді люди, здібні до боротьби в найгірших умовах і в найбільш небезпечних ситуаціях.

В найгірших умовах і на втрачених позиціях втримувалися до кінця дивізії Ваффен СС. Їхні втрати були величезні. В роках війни були около 20 дивізій СС. Їх доповнювали, а в 1943 році вже не звертали уваги на прикмети раси; ще в початках набору до дивізії «Галичина» покликали тільки расово чистих добровольців. На велике здивування Берліну, українська молюдь виявила більший відсоток расових прикмет як німецька. Це викликало перший сумнів у расову теорію і вищість германців над іншими.

Дивізії Ваффен СС, вповні розгромлені на західному чи східному фронтах, зникали, а на їх місце творили нові з іншими назвами. Підраховано, що продовж років війни через ті дивізії перейшов, як доповнення, мільйон вояків.¹¹

Про наміри Гіммлера знали багато високих старшин Вермахту, врешті й Гітлер догадався про це. Він зорієнтувався, що його накази не виконують як слід та що ніхто не має відваги сказати йому про значення дивізії СС. Одинокий фельдмаршал Модель одверто зажадав творити національні батальйони й попередив Гітлера, що як не дістане дозволу, сам свій плян зреалізує й створить українські батальйони. Він теж зажадав від командира панцерного корпусу Ваффен СС Дітріха, щоб той негайно подався до ставки Гітлера й повідомив його про безвиглядне положення. Дітріх відповів: «Якщо б я хотів, щоб мене застрелили, то це була б найкоротша дорога до смерті!»

Гітлерові ніхто не доповідав з подробицями про «Гіви» та інші відділи і тому він керував на плянах повними німецькими дивізіями, які в дійсності не існували. В таких умовах серед впливових старшин Ваффен СС постали недовдоволення, які скоро поширилися серед молодих старшин. Вони не вірили вже в ніякі партійні теорії, відкинули балачки про «Дранг нах Остен», расу й життєвий простір, урешті, а це

найбільше вдаряло в пануючу кліку, вони визнавали рівність усіх народів, в тому і слов'ян. Постали групи вдумливих людей, які подбали, щоб найкращі і найбільш мужні старшини дістали накази прибути до Берліну, де їх приділили до різних бюр головного правління СС. Вони нав'язали теж захитану співпрацю з відомими їх опонентами політики Гітлера у Вермахті. Нема сумніву, що такої атмосфери не можна було дового закривати і сам Гімлер став сторожким, непевним і нерішучим.

Врешті мусіло прийти до найсильнішого удару в пануючу доктрину націонал-соціалістичної партії: відкинути доктрину антислов'янську і на перше місце висунути українське питання. Та поки до цього дійшло, дорога була ще далека.

У штабі Гімлера був на визначному пості д-р Рідвег, який запропонував не обмежуватися тільки німцями, а взяти до уваги інші західноєвропейські нації відкидаючи германську домінацію. З тим пляном Гімлер погодився. Рідвег дістав інший пост, а на його місце прийшов полковник Шпарман. Група Рідвега, знаючи погляди Шпармана, переконала полковника, що доцільно для розвою нових ідей створити українську, білоруську та інші дивізії з завойованих Москвою народів. Шпарман, як шеф найвищого штабу СС, погодився з тим пляном, і для тієї цілі наказав створити при Головному Правлінні СС Східне Бюро, а його головою назначив д-ра Арльта.¹² Д-р Арльт подбав, щоб проєкт Дивізії затвердив шеф Головного Правління Готльоб Бергер.

Арльт в першій мірі взявся до плану української дивізії. Шефом українського відділу свого бюро Арльт визначив полковника Л. Вольфа, який походив з Галичини й добре знав українську мову. Раніше він працював при Генеральному Губернаторстві, але його відкликали через його спротив репресійним методам уряду Франка.

Коли Розенберг планував створення півзалежних держав на місце ССР, Арльт ознайомлений з проблемами українського національного життя обстоював розвал ССР і створення суверенних держав. У його бюрі створено відділи різних народів сходу Європи.¹³

Згаданий раніше Готліб Бергер запропонував створити Українську Дивізію СС з колишніх вояків польської армії ще в місяці квітні 1941 року. На ту пропозицію Гімлер не погодився з расових причин. Зате в штабі Вермахту

були багато прихильників державности України. Бендер і Тайлор пишуть, що саме ці старшини допомогли створити *Українську Народню Самооборону* числом 190.000 людей, яка була частиною організації ОУН Степана Бандери. Обидва автори покликуються на працю Дейвіда Літлджона, якої я на жаль не знайшов. Авторі подають, що УНС постала в літі 1944 р.¹⁴

1 Праця Вольфа Дітріхе Гайке появилася у двох виданнях — українському п. н. *Українська Дивізія «Галичина»*, Торонто 1970 і німецькому — *Sie wollten die Freiheit*, Podzun-Verlag, Dornheim/H у виданнях Братства ІУДУНА.

2 *Lagebesprechungen im Führerhauptquartier*, DTW, 1964. Видавець Гельмут Гайбер пише у вступному слові, що видані ним тексти нарад над ситуацією це фрагменти стенографічних записів, які, згідно з наказом перед капітуляцією, спалено. Фрагменти, які вдалося врятувати це тільки около 1% цілості. Згадані слова Гітлера є на стор. 70 видання. Цайлер це генерал-полковник, шеф штабу збройних сил Німеччини.

3 Eugene Lyons пише у своїй праці *Secret Allies* (New York 1953), таке: «Німці програли війну не в Сталінграді, але у Києві тому, що вивисили свастику, а не український національний прапор» (стор. 232).

4 *Lagebesprechungen*. . . . стор. 86-87.

5 Лев Шанковський, *Україна під німецьким чоботом*, «Київ» 5/1954, стор. 223.

6 Повний текст інструкцій Коха опубліковано у підпільному журналі *Ідея і Чин* ч. 2/1942, стор. 32. Теж у *Trial of Major War Criminals*, том 38, стор. 89-90.

7 Peter Kleist, *Zwischen Hitler und Stalin*, стр. 190.

8 *Lagebesprechungen*, стр. 118, 119. Міністерство Сходу подало (24 січня 1945 року), що в німецьких військах служать 600.000 приналежних до східних народів, без «Гві», козаків та СС. Число вояків української, білоруської і російської національності могло становити в 1943 році 400.000, а в 1945 р. около один мільйон.

9 Gerald Reitlinger, *Die SS-Tragedie einer deutschen Epoche*, Muenchen 1957, стр. 200-204.

10 Paul Leverkuen, *German Military Intelligence*, London 1954.

11 John Keegan, *Waffen SS, The Asphalt Soldiers*, New York 1971. Асфальтові вояки, назва передвоєнна, коли тодішні СС носили чорні однострої. Автор згадує теж Дивізію «Галичина», але, не поінформований, твердить, що після битви під Бродами Дивізія перестала існувати.

12 За Торвальдом варта тут подати ближчі дані про постать д-ра Арльта. Закінчивши студії соціології й теології в університеті в Ляйпцігу, доповнив він свої студії в кількох державах східної Європи і в 1936 році став викладачем у Бреславі. На друк докторської дисертації йому не дозволили, бо його тези не були згідні з напрямними націоналістичної партії. У війні брав участь у штабі ген. Блясковіца, опісля працював у уряді ГГ, де заініціював національні комітети для українців, поляків і жидів. Зокрема цікавився українським питанням, що викликало підозріння урядових чинників. Його покликали до служби у Ваффен СС на східний фронт. Важко ранений, переїхав до Берліну і там дістав призначення до штабу СС Гімлера. Із створенням Українського Національного Комітету і Української Національної Армії в 1945 р., Арльт співпрацював з генералом П. Шандруком, роз'їжджав з ним по фронтових частинах І Дивізії Української Національної Армії, і залишився з генералом, поки був йому потрібний. Д-р Арльт належав до тих вояків, які знають і розуміють вояцькі повинності і чесноти. Це такі вояки як полковник Вільднер, що залишився із своїми вояками аж поки вони не перейшли до англійців, або як шеф штабу В. Д. Гайке, що аж до полону залишився з відділом, з яким відійшов з фронту. Таких товаришів зброї було більше. Інші зникли, ограбивши магазини, або забираючи з собою авта, чи запряги.

13 Thorwald Jürgen, *The Illusion*, New York 1975, стр. 187.

14 R. J. Bender and H. P. Taylor, *Waffen SS*, Vol. 4, San Jose, Cal. 1975.

(Далі буде)

ПОБРАТИМИ!

ПРИЄДНУЙМО НОВИХ ЧЛЕНІВ

НАШІЙ КОМБАТАНТСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

— ОБВУ!

В. Лопата, Дума «Козак Нетяга».

СТОРИЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДМИТРА ДОНЦОВА

«Тип князівського дружинника, що шукав собі не стільки вигод і здобичей, як чести, тип, що клав таку велику вагу на це поняття чести й даного слова, що в його обороні, в обороні присяги хресного цілування готов був кожної хвилини стати на «Божий суд» — перетворитися з бігом історії в тип, якого репрезентантом був, напр., славний Сірко, досконалий взір «лицаря і кавалера». . . Князівські вої були «під трубами повиті, під шоломами скормлені». . . Великий князь Володимир Мономах радив своїм дітям: «на питтю, на їді нічого не лагодіть, а оружя не знімайте з себе». Змагався він ціле життя за справу Руської Землі, «не блюдя живота свого, не дая собі упокою», ставлячи справу над спокоєм і над життям. Мораль запорожців не позволяла забувати про аскетичні обов'язки лицаря, «куплями бо обв'язаний житейськими воїн, імени сего вельми такої недостойн». . . Про ідеал аскета войовника, про козака співає пісня: «Козак щаслив, хоч не богат, нікому нічого не винуват». Найгірша річ для нього вмерти серед мирної обстанови, у вигоді, в хаті на лаві. Для лицаря аскета привична смерть в бою у полі».

(Дмитро Донцов — «Дух нашої давнини»)

У МІСЯЧНУ НІЧ

*Дніпро сивоусий береги полоче
І в плавнях таємно, як місяць зійде,
Тихенько осоці хвилюю шепоче
Про все, що минуло, і що ще буде.*

*Послухай дитино. Послухай юначе,
Про що сивоусий нишком гомонить,
Спитайся, чого він сумує та плаче;
Невже шлях далекий старого томить?*

*Чи може водиці так жалко старому,
Що з рідної ниви несе в чужину?
Чи тому, що служить на старість чужому?
А може віщує грізну новину?*

*Як колись могутні полки Святослава
Носив він на спині, утоми не знав,
Думна Візантія корилась кривава
Як Стамбул могутий в поросі конав.*

*Як в степах безкраїх монгольська навала
Скликала вороння на кривавий пир,
Як народ хрещений на базарі гнала,
Пустиню толочив північний опир.*

*Усе те він бачив, усе пам'ятає,
Тоді він не плакав, а громом гримів,*

*Чого ж він в цю пору тяженько зітхає?
Послухай. Він скаже, щоб ти зрозумів.*

*Для тебе, юначе, він думу таємну
У ясню нічку тихенько співа,
Колише на хвилях ту вістку приємну,
Що скоро вже прийдуть криваві жнива!*

*Вже скоро неситий червоний катюга,
Що волю народу у ланци скував,
Відбере заплату по своїм заслугам,
Про яку ще в світі ніхто не чував.*

*Послухай, що сивий там шепче осоці
У місячну нічку, як ворог дріма,
Він бачив як в степу, там на другім боці,
Встає із могили вже пімста німа.*

*Він бачив, як ніччю лицарі чубаті
Приспані віками встають із могил,
Як лиман вкривають байдаки крилаті,
Не бійся! Старому ще вистане сил.*

*Навчися дитино ту думу старого,
Як щирю молитву щоранку співають,
Вона тобі в душу вле вогню святого,
Як слушний час приїде всім на прю ставать.*

Інж. А. КУЩИНСЬКИЙ

ЯК СТАВИЛИСЬ ГЕТЬМАНЦІ ДО І УД УНА

У травні 1939 року групу полонених карпатських січовиків, біля 50 побратимів, різних політичних переконань: демократів, соціалістів, націоналістів і гетьманців звільнено з мадярського концентраку в Варіо-Лопош коло Ніредгази. Сталося це завдяки наполегливим старанням гетьмана Павла Скоропадського в німецьких військових колах у Берліні. В двох замкнених вагонах під ескортою відділу мадярських гонведів відвезено нас до австрійського кордону і там передано німцям, а звідти ми поїхали до Відня. Автор цих рядків був так фізично знесилений від побиття та інших тортур мадярському концентраційному таборі, що німецька комісія, яка перевіряла переданих мадярами січовиків, признала його нездібним до будь-якої праці. Тому мене відправлено до місця мого давнішого перебування на еміграції — в

Прагу, Чехія, бо там, перед переселенням у Карпатську Україну, я був секретарем Українського Вільного Університету та асистентом на правничому факультеті. Якийсь час чеський Червоний Хрест прийняв мене на лікування в санаторії Цірковіце в Моравії. Потім, прийшовши до сил, працював я від 1940 до 1945 року в Празі як адміністратор гетьманських видань та співредактор тижневика «Українська Дійсність», а також як член Вищого Проводу Гетьманського Руху і співробітник, а згодом керівник референтури (військової) штабу гетьмана під проводом ген-штабу полковника Ол. Сливинського.

В тих обидвох ресортах я був у курсі інформацій про акцію підготовки і формування дивізії «Галичина». Тому добре знаю про наставлення

до тієї акції, яке було в Гетьманському Проводі, і в тому дусі та згідно з дорученнями Проводу працював у цій справі.

Серед ширшого українського суспільства в Празі, погляди на формування дивізії були різні. Одні були стримано-вичікуючі, мовляв, що вийде з тієї затії. . . Частина громадянства ставилась поблажливо, як до «лицарства абсурду». А були й такі, що пошепки висловлювались «проти», а то й насміхались над ідеєю творення свого війська «під німецьким прапором».

Серед гетьманців переважало прихильне наставлення і акція творення дивізії «Галичина» оцінювалась як вияв патріотичного прагнення мати своє військо, і то модерно вишколене й озброєне, щоб на час, коли проб'є 12 година, або станеться догідна політична зміна, щоб українське право на своє державне відродження було оперте і на зброю. Дивізія ж «Галичина» була на той час єдиною можливістю в тодішніх обставинах.

Тому в нашому тижневику «Українська Дійсність», органі прогетьманської Української Громади в Празі, ми поміщували бадьорі статті з закликами підтримувати дивізію, вступати в ряди її формацій. Тут треба зазначити, що Гестапо забороняло нам у наших статтях згадувати про українську націю, про українську державу, про самостійність і тому подібні вислови й слова. Тому ми писали про «рідний край», про «рідний народ» та вживали й видумували інші «цензурні», але символічні для українського серця терміни. Тоді ж ми (адміністрація гетьманських видань у Празі) видали календар з моєю передовою статтею й з моїм підписом. Головною тезою статті було: не надіятись на чийсь допомогу, а все робити своїми силами, бо ніхто нам не дасть щастя, — німці воюють за свої інтереси, а ми, стоячи в боротьбі проти спільного ворога, — большевицької Москви, — маємо власні інтереси, що помагають рятувати Європу від загибелі.

Редакція (проф. Д. Дорошенко, М. Пасіка, проф. В. Бірчак) довго думали над тією статтею, бо сподівались якогось покарання за неї від німецької цензури й Гестапо, але таки було рішення її надрукувати.

З часом, коли на терені «Протекторату» і навчальних закладів поблизу Праги були розміщені спеціальні вишкільні відділи дивізії «Галичина», то в нас нав'язались, хоч і не дуже широкі, контакти з поодинокими дивізійниками, які випадково заходили до канцелярії Української Громади й нашої редакції на «Народній Тшиді». В тому великому будинку були також кіно і ресторан, до яких вони могли заходити. Поодинокі дивізійники також приїздили на Служби Божі до Св. Клімента, де українські Богослужби служив о. Августин Волошин, а іноді о. Василь Лаба чи хтось інший з дивізійних священників. Іноді ті принагідні зустрічі відбувались і намірено, бо

серед дивізійників були й щирі гетьманські прихильники з числа колишніх старшин української армії, як наприклад, полковник Силенко та інші. При таких нагодах ми передавали для поширення серед дивізійної братії наші видання та обмінювались інформаціями про справи, про які нам чи їм не можна було почути з інших джерел.

Той контакт та розвиток подій викликав серед моїх знайомих пражських українців бажання також зголоситися в ряди дивізії. Рішив був те зробити і автор цих споминів. Але я був відповідальним службовцем Гетьманської організації і на своїй відповідальності мав такі галузі, по яких був підлеглий у звітності безпосередньо гетьманові. Тому про своє бажання зголосив «по команді». Спочатку відповідь була у формі запитання — чи маю кому передати довірені мені обов'язки а разом з тим застереження: «не спішити!». . .

Пізніше Гетьманська Управа прислала для опублікування оголошення з закликом підтримувати акцію формування дивізії «Галичина». Про самий же вступ в її ряди було сказано, що охочі можуть зголошуватись до військової команди на свою індивідуальну відповідальність.

В той же приблизно час, чи скоро за тим оголошенням, яке ми без затримки опублікували, прибув до Праги довірений ГУПрави і привіз мені на словах довіроче повідомлення гетьмана Павла з інформацією про неминуче заломання німецької армії на протимосковському фронті. Мені запропоновано непомітно готуватись до евакуації з Праги та до поступового нищення й палення того, що трудно було б вивезти, коли почнеться передбачений відступ німецьких військ і неминуче з тим замішання в запіллі та непередбачені з тим труднощі. Виконанням того доручення я мусів зайнятися негайно і тому ще в звичайний спосіб вислав частину актів і архівних матеріалів на подані мені адреси.

Та не пройшло багато часу як усе вже опинилося у вирі тих подій, що ними закінчилась друга світова війна з тими наслідками, які ми переживаємо і по цей день, але не маємо права здаватись і падати на дусі. Бо ж ідея, що покликала до себе українську молодь того часу в ряди дивізії «Галичина», — не вмерла, а живе не лише серед дивізійників, але й серед усіх ідейних кіл українського суспільства на чужині та у зрості виявів опору проти ворога в Україні.

Ці сторінки про наставлення до ідеї дивізії «Галичина», яку під іменем Першої Дивізії Української Національної Армії, за словами її піснi у бій за Україну «благословив могутній дух Мазепи», хай будуть скромним доповненням до її історичних аналізів. . . □

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Термінологічна лексика сучасної української літературної мови дуже багата і різноманітна. Вона поділяється на окремі групи, відповідно до розгалужень науки, техніки, виробництва, мистецтва і т. ін., що мають свою специфічну термінологію.

У теперішніх умовах найбільш занедбаною ділянкою української термінологічної лексики є наше військове назовництво. Справа не в тому, що ми такої термінології не маємо, — ми її маємо вже здавна, — однак внаслідок браку свого власного державного війська, не існує в нас можливості швидко засвоювати і творити нову термінологію. Відомо ж, що основним засобом у поширюванні й устійнюванні військової термінології є фахова військова література, якої кількість і якість відображає рівень і наставлення збройних сил держави. Сюди належать навчальні військові посібники, правильники і порадики, спеціальні словники, службові статuti і статuti бойового навчання, фахова періодична преса та військово-наукові окремі публікації з різних ділянок військово-знавства.

Перші спроби творення української військової термінології започатковані в галицьких парамілітарних січово-стрілецьких організаціях перед першою світовою війною в 1912–14 рр. На початку 1914 року вийшов друком у Львові заходами «Січового Союзу» перший в українській мові військовий вишкільний підручник «Правильник піхотинців».

В Легіоні УСС у період 1914–18 рр., усе наказодавство та військове назовництво велося тільки українською мовою, що й причинилось у великій мірі до розвою, устійнення і популяризації української військової термінології. Означення військових рангів організаційного поділу, усного наказодавства, озброєння в порядку і т. д. від УСС перейняла УГА.

На Наддніпрянщині, аж у березні 1918 року при шкільному відділі Генерального Штабу УНР створено окрему комісію військової термінології, що мала впорядкувати та устійнити військове назовництво. Для такої праці не було можливості в бурхливий час революційних подій 1917 року, коли українські військові терміни виникали хаотично і самотужки по різних військових частинах. Вже за гетьманату шкільний відділ виготовував, а частинно і видав у пере-

кладах та переробках з російської мови низку військових статутів і підручників. Тоді також виходив короткий «Московсько-український словник для військових» В. Євтимовича. В Кам'янці Подільському в 1919 році видано декілька перекладів статутів, як наприклад, піхоти, кінноти, артилерії, муштровий, польової, внутрішньої, вартової, залогової служби і т. д.

Державний Секретаріат Військових Справ ЗОУНР мав свій окремий «Письменничий Відділ», яким завідував проф. І. Боберський. Сюди входили справи видань військових підручників, військової термінології та редакція розпорядків ДСВС.

В добі т. зв. українізації від 1920 року до початку 1930 рр., у Харкові існувала Школа Червоних Старшин з українською школою навчання. Вона готувала старшин до територіальних частин Червоної Армії в Україні, де, поруч російської допускалася, як командна мова, також і українська. Територіальна система в 1930 р. була скасована, а школа цілком розгромлена. Особливою заслугою школи було те, що в ній приділявано багато уваги і зусилля в творенні української військової термінології, незважаючи на несприятливі до цього умовини. На протязі десятиріччя школа видала кільканадцять перекладних підручників, тісно пов'язаних з утворюванням фахового назовництва, а головне в означуванні складових частин зброї. Так наприклад: «Рушниця зразку 1891 р.», «Револьвер» система «Наган», «Станковий кулемет» системи «Максима», «Ручний кулемет» системи «Люїса», «рушничні й ручні гранати» і т. п.

За почином харківської ШЧС у 1928 р., вийшов перший в українській лексикографії фахово опрацьований військовий словник, зложений С. і О. Якубськими і зредагований технічним Відділом Інституту Української Наукової Мови УАН. (Російсько-український словник військової термінології упорядкували С. та О. Якубські — Держ. Вид. України, 1928 р.) В цьому словнику, хоч і невеликого обсягу, — біля 9 тисяч гасел, — належно відмічені своєрідності українського назовництва, а також і усна наказодавча термінологія. Інститут УНМ підготовляв до видання наступний, значно поширений військовий словник. Розуміється, що словник Якубських, як і всі словники видані до 1933 року включно, — був осуджений окупаційним режимом і вилучений з ужиткування.

Черговим етапом у розвитку нашої військової термінології треба уважати появу в 1939 році двох словників: «Німецький та український військовий словник» і «Німецький та український летунський словник». Обидва словники уложив Іван Ільницький-Занкович, подаючи в них величезний лексичний матеріал. У німецькій та українській частинах обох словників надруковано біля 70 тисяч термінів, що відносяться до військової справи. Ільницький-Занкович, беручи за зразок словник Якубських, виявив себе першорядним військовим лексикографом. Його праця вказує про багатство лексичного фонду української мови, яка досягла такого рівня, що в ділянці військового словництва не поступається перед найбільш розвиненими чужими мовами.

Зенон Стефанів, як історик українського війська, вже здавна прикладав багато уваги до

справи українського військового словництва. В 1925 році уложив для потреб УВО, що користувала польською військовою літературою, — короткий, біля 900 найконечніших термінів, — польсько-український військовий словник. Він був виданий коломийською Окр. Командою УВО гектографічним способом — (200 прим. під псевдонімом М. Петренко). В 1935-1939 рр. опрацював разом з відомим істориком Остапом Думіном (псевдо Антін Крезуб) більший військовий словник — приблизно 7 тисяч термінів. Цей словник був почасти енциклопедичного характеру, цілий ряд гасел мав короткі пояснення, що відносилися до української військовості. Крім того, кожний вираз мав відповідники — німецький, польський і російський. До вибуху другої світової війни цей словник був доведений до літери «Р». На жаль, у вирі воєнних подій пропав весь цей словниковий матеріал. Згинув також і його співавтор О. Думін. □

Инж. Олег РОМАНЧУК

УКРАЇНЕЦЬ — КОНСТРУКТОР БОЙОВИХ РАКЕТ

Ген. лейт. О. Д. Засядько увійшов в історію як видатний конструктор бойових ракет.

Потомок славних запорожців з династії козацьких гармашів, він упродовж усього життя проніс любов до свого народу, до рідного краю. Відомості про вклад О. Д. Засядька у розвиток ракетобудування носять скупий і розрізнений характер. Тим часом життя цієї людини — легенда, сповнена героїзму і завзяття як на ратно-му полі, так і в галузі винахідництва.

О. Д. Засядько народився 1779 року в селі Лютенка Гадяцького повіту Полтавської губернії у сім'ї родовитого козака. До десяти років Олександр перебував у батьківському домі, почавши свою освіту у вивченні псалтиря. Однак більше користі приносили розповіді діда про славу минувшину. Малий Сашко з захопленням ловив кожне слово бувалого гармаша про козаків-запорозжів, про знаменитого Сірка, про Хмеля і Богуна. Особливо запали в дитячу душу про «чудо-рурки», які могли літати в повітрі, а відтак — влучивши ворога, вибухати, спричинюючи небачені спустошення. Не раз козаки з допомогою вогняних стріл, начинених порохом і лише їм одним відомою сумішшю, перемагали напасників. Тоді ніхто не здогадувався, що пройдуть роки, і цей хлопчисько — вже бойовий офіцер — розгадуватиме таємниці козацьких ракет, а потім сконструює і свою ракету.

Десятирічного Олександра віддали у кадєтсь-

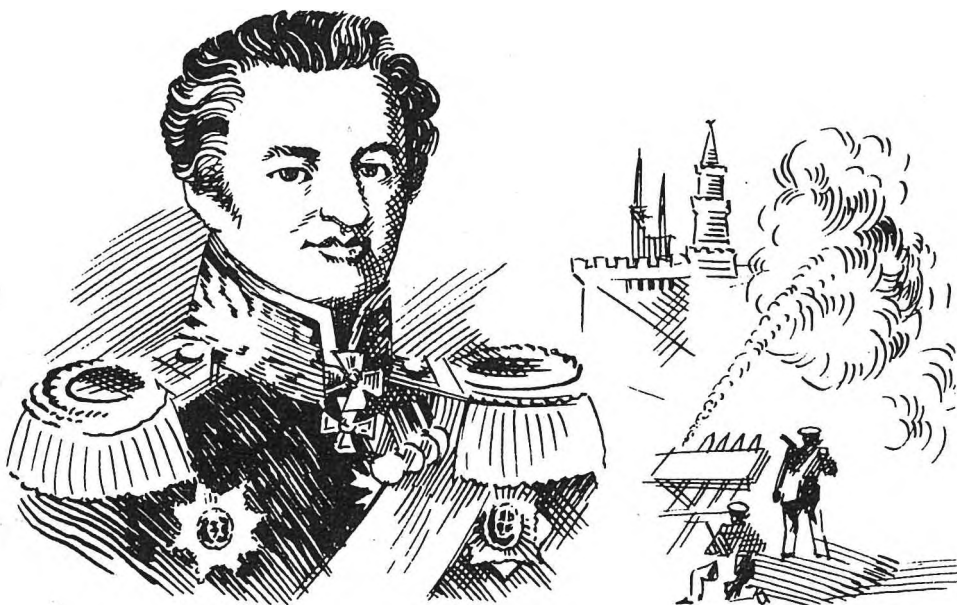
кий корпус, і після восьми років навчання він-вийшов звідти підпоручником артилерії, отримавши призначення в 10 батальйон, що знаходився в Херсонській губернії.

Службова кар'єра О. Д. Засядька почалася у військах О. В. Суворова. Засядько належав до передової частини російського офіцерства. Весь вільний час приділяв удосконаленню знань з хемії, фізики та механіки, вивчав мови. Був дещо відлюдкуватий, однак це не заважало знаходити спільну мову з солдатами і товаришами в полку. Останніх, правда, шокували численні експерименти підпоручника з вибухонебезпечними сумішами, але у кого не буває дивацтв! . .

Та ось у Франції спалахнула революція. Імператор Павло I посилав Суворова «рятувати царів». Молодому офіцерові не по душі ця війна. Однак наказ є наказ. У 1799 році О. Д. Засядько бере участь у знаменитому італійському поході О. В. Суворова і відзначається при взятті Мантуї. В 1800 році разом з армією повернувся в Росію, і подальша служба вже проходить під командуванням М. І. Кутузова. Ось деякі витяги з послужного списку цього періоду.

1804 р. — перебуває з російською ескадрою в Середземному морі: спочатку на острові Корфу, потім у південній Італії — в Неаполі.

1806 р. — ескадра повертається в Адріатичне море і 19 вересня бере участь у відбитті атак

французів при фортеці Капельно. О. Д. Засядько одержує орден св. Георгія 4 ступеня.

1807 р. — початок війни з Туреччиною. За героїзм при штурмі Ізмаїля нагороджений орден св. Володимира 4 ступеня з бантом.

1810 р. — за переправу через Дунай і взяття Туртукай — орден св. Анни 2 ступеня. За взяття Розграду — золота шпага «За хоробрість». А ще — алмазні знаки до ордену св. Анни 2 ступеня.

Почавши турецьку кампанію в ранзі капітана, хоробрий офіцер закінчив її підполковником. Перед війною 1812 р. Олександр Дмитрович Засядько був уже видатним спеціалістом з артилерії. Встиг зарекомендувати себе не лише винятковою хоробрістю, а й неабиякими організаторськими здібностями. Це була людина напроцуд працелюбна й ерудована, яка, маючи ґрунтовні знання в галузі точних наук, змогла оригінально вирішити питання конструкції і бойового застосування ракет. Засядько ні на мить не покидала ідея використання ракет у військовій справі. Однак повністю присвятити себе розв'язанню цієї проблеми ніяк не вдалося.

Знову війна. Цього разу — з Францією. О. Д. Засядько вже командир 15 артилерійської бригади. Відзначився в боях під Городечно і Борисовим. У 1813 році брав участь в облозі і взятті фортеці Торн, а під час переговорів про здачу

міста зголосився піти заложником, за що був нагороджений пруським орденом «Пур ле меріт» — «За заслугу». 2 липня, проявивши виняткову хоробрість в бою, дістав чин полковника. Артилерійська бригада Засядька брала участь у «битві народів» під Ляйпцігом і разом з російськими військами, що переслідували Наполеона, пройшов усю Францію і повернувся додому в 1814 р.

Шпага «За хоробрість», шість бойових орденів, у тому числі орден Георгія 4 ступеня, який до О. Д. Засядька в російській армії мали лише двоє військових у такому чині та слава мужнього офіцера були свідченням його бойових подвигів.

У цей період в арміях європейських країн стали виявляти посилений інтерес до ракет як до нового виду зброї. Західні держави виділяли значні суми на розробку та конструювання реактивних стрілен, залучаючи до експериментів відомих спеціалістів.

Спостережливий, чудовий знавець військової справи, всебічно освічений, О. Д. Засядько прекрасно розумів значення бойових ракет для армії. Однак, що можна було чекати від царського уряду, який з упередженням ставився до будь-якого новаторства. Вести мову з офіційними представниками про виділення коштів для про-

ведення дослідів не мало сенсу. Тому на виручені кошти від продажу невеликого маєтку поблизу Одеси, були придбані необхідні для експериментів матеріяли, і в 1815 році Засядько приступив до здійснення своїх давніх задумів.

Вийшовши у відставку, більш як два роки Олександр Дмитрович проводив свої експерименти, які нарешті увінчались успіхом. Він сконструював і виготовив перші зразки запалювальних і гранатних ракет трьох калібрів: 4-дюймові, 2,5-дюймові і 2-дюймові, а також спеціальну установку для стрільби.

Якість Засядькових ракет була відмінною. На офіційних випробуваннях дальність польоту ракет досягла 3100 метрів, коли кращі європейські зразки летіли лише 2740 метрів.

І от полковник Засядько знову в армії, у штаб-квартирі фельдмаршала Барклая-де Толлі, де інструктує офіцерів і фейерверкерів по виготовленню і бойовому застосуванню ракет. Ім'я Засядька стає широко популярним. Завдяки своїй самовідданій праці його авторитет серед передового офіцераства далі зростає. У квітні 1818 року О. Д. Засядьку було присвоєно звання генерал-майора, а через рік його призначають черговим генералом 2 армії. Ще роком пізніше, генерал Засядько очолює новостворене Артилерійське училище, Санкт-Петербурзьку лабораторію, пороховий завод і Санкт-Петербурзький арсенал.

Крім справ пов'язаних з училищем, Засядько займається організацією навчальної артилерійської бригади, технічної школи. Однак при всій зайнятості знаходить час і для винахідництва. Зокрема, виготовляє пороховий вітряк, який унеможливив вибухи порошу при його виготовленні, розробляє спорядження для оборони фортець. І все ж головна увага приділяється ракетам. . .

Тим часом назрівала російсько-турецька війна. Олександр Дмитрович розумів необхідність масової перевірки ракет у бойових умовах. На початку 1828 року він добивається застосування ракет власної конструкції в майбутніх військових діях. Після тривалих дебатов

йому нарешті дано дозвіл на озброєння цією технікою 2 армії.

24 березня під командуванням підпоручника Лацького перший транспорт з запалювальними і бойовими ракетами, пресами, копрами і необхідними для виготовлення ракет матеріялами відправляється в Тульчин. Інші транспорти із Санкт-Петербурга взяли курс на Тирасполь.

У квітні 1828 року оголошується війна Туреччині. Засядько вже був у діючій армії, і командуючи артилерією, під Браїловим, не став чекати прибуття ракетної роти, а особисто навчав офіцерів і солдатів.

Через кілька місяців в облозі Варни брала участь вся ракетна рота гвардійського корпусу. Попит на ракети далі зростає. Ракетам: озброюється Чорноморська флота, у зв'язку з чим у Санкт-Петербурзькому арсеналі додатково були замовлені 8 пускових станків для 36 фунтових ракет. У березні 1829 року ракети має й Дунайська флотилія.

В районах бойових дій з Петербурга була терміново направлена гвардійська ракетна рота, на озброєння якої було 1900 готових до бою ракет і 1431 «набита одними гильзами». Цікаво, що в цьому підрозділі знаходились також великі станки.

Війна закінчилася в жовтні 1829 р., і виробництво ракет у Тирасполі було припинено. За час війни тут виготовили 9745 ракет усіх калібрів. О. Д. Засядько вже як генерал-лейтенант повернувся в Росію, отримавши посаду начальника штабу.

2 лютого 1834 року, після 37 років служби, в зв'язку з хворобою, Засядько вийшов у відставку і поселився у Харкові. Останні роки життя він тяжко хворів, однак у хвилини полегшення знову і знову творив. Його захопила ідея проходження суден через Дніпровські пороги за допомогою спеціального пристрою. Більше того, навесні 1837 року він вирушив у подорож до Дніпра. Під час цієї поїздки Олександр Дмитрович потрапив у сильну зливу, застудився, а 27 травня 1838 року помер. □

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

КОЛЬПОРТУЙТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

І ЧИТАЙТЕ » СУРМАЧ « !

Я. Д.

ВІКІНГИ

Присвячую бойовим друзям, які впали на полі бою в однострою УД УНА, але в складі дивізії «Вікінг» над Нарвою, восени 1944 року (жовтень).

З малодоступних скандинавських фйордів випливали колись вітрильники на бурхливій воді океану, проскакували зручно високими хребтами хвиль, запливали несподівано у гирла північноанглійських рік а з них, мов воїни самого Марса виходили вікінги й очайдушними наскоками здобували й нищили прибережні твердині. Так вони записували одна за другою сторінки їхньої історії здобуваючи собі лицарської слави.

Для них не було неможливого до досягнення, для них не існував страх, а небезпека була для них іграшкою. Слово «вікінг» наносило паніку і хаос у наймогутніших прибережних твердинях, а поява тих воїнів під брамами замку — це певна перемога вікінгів.

Минули століття, постали нові народи і держави, відбудувались зруйновані колись прибережні твердині, пішли в забуття кривди і рани народів але нестертою залишилась слава, лицарська слава вікінгів, очайдушних синів Скандинавії. І тепер, коли народи хочуть надати ваги та зв'язати щось героїкою людського духу, то іменують це твориво безсмертним уже іменем вікінгів.

Під враженням прочитаних в інституті книжок про славні подвиги вікінгів, у своїй юнацькій уяві я не раз бачив себе на непоборному вітрильнику вікінгів, але тим разом українських вікінгів. Тому не диво, що ці враження віджили, коли в Кіршбаумі, одному з осередків формування другої української дивізії я почув, що одну тисячу українців з 14 запасного полка перекинули на вишкіл до німецької дивізії «Вікінг», у тому числі і мене.

Правда, не легко було розставатись з друзями, не легко було погодитись з долею бути хоч на коротко сепарованим від українського військового осередку — нашої дивізії, не легко було погодитись з фактом бути частиною чужої формації, але сама назва дивізії «Вікінг» мала зла-

гіднюючий вплив на мої переживання з приводу таких обставин. Ця назва, з якою я не раз в'язав юнацькі думки заспокоювала мене і підносила на дусі з міркуванням, що дивізія «Вікінг», мусить бути одна з найкращих німецьких дивізій, а якщо так, то де ж краще я набуду військового знання як не в ній? Правда, вона не мала нічого спільного з вітрильниками, ні военними кораблями чи підводними човнами, але раз це «Вікінг», то щось лицарського в тій дивізії мусить таки бути. Такі думки снувались мені просяплюючи останню ніч у Кіршбаумі й вони не були іншими, коли поїзд, що віз 1000 українських вояків поминав семафори, що відкривали нам путь на схід до Гайделяґру.

Дні пробігали як блискавка грому крізь важкі олив'яні хмари. Короткі недосиплювані ночі чергувались, як справні стійкові. Споживання, завжди «скупих» вояцьких пайок переривались свистками алярмів на денні вправи, нічні вимарші, перевірки й заняття. Спрагнені з виснаження, з жалем ми не раз виливали недопиту гірку чорну каву в канали.

Засвоюємо вояцьке ремесло з увагою, послухом і радо, дарма, що всі людські невідгоди докучають нашому окостенілому тілові, як змова темряви. Здається нам часом, що цілий світ постав уже проти нас, але ось і момент, і наші серця піднялись вгору. На весь ріст піднялись ми в цей момент, коли облетіла всіх нас вістка, що перша дивізія виїхала на фронт. Десь у нас взяли нові сили і нова віра в конечність дальшої заправи, бо дивізія в боях, віч-на-віч з ворогом, то ж будуть жертви, а ми, чейже її поповнення. Ідемо в розстрілну, прибираємось, уподібнюємось до околиці, наступаємо але вже справно, швидко. Ось лінія уявного ворога, насаджуємо багнети та йдемо в рукопашний бій. «Добре хлопці» — хвалить інструктор, подивляючись успіхи одномісячного вишколу.

Радіємо нашими успіхами а тимчасом зловісті приходять з фронту. Німці відступають на захід, українська дивізія окружена. . . розбита. . . Розбитки продираються на південь і захід, а цвіт дивізії згинув, зіллявся в УПА, або попав у полон.

В той час, одної ночі алярмові свистки підняли нас на ноги. В трьох годинах ми стояли в пов-

ному бойовому виряді заповнюючи набійниці гострими набоями. Сотня за сотнею в бойовій готовості маршували до станції Дембіці, а там усі перони переповнені вояцтвом різних дивізій. Поїзд за поїздом під'їздить до станції, де хто може приміщується, одержавши наказ явитись на збірному пункті у Франкфурті над Одрою.

В'їжджаємо знову у непривітну Німеччину. З Франкфурту переїздив до Когльова та його околиці. Знову вправи, вимарші й алярми, а на обід день-у-день бруква. Невдача першої дивізії, монотонність у вишколі і недокормлення послабляють нашого вояцького духа. Зневірюються друзі мої і бачу зрезигнованість у їхніх поглядах. Часті дощі заливають водою долівки наших наметів і тих кілька жмутьків сіна на яких ми спали. По кількох тижнях перебування в Когльові, ми знову сиділи в товарових вагонах і їхали в напрямку Штрассе, недалеко Пільзна.

Третій місяць нашого вояцького вишколу закінчився в Чехії в містечку Штрассе. Наші життєві умовини покращали. Ожилились мої побратими нав'язуючи знайомства з «голками». І хоча на той час не було жодних успіхів на фронтах, які прибрали більш позиційної форми, то все ж ми надіялись, що з нашим виступом на фронт та виступом на фронт другої дивізії, воєнна ситуація поправиться в нашу користь і що нам таки прийдесться переживати найщасливіші хвилини у вояцькому житті вступати переможно на українські землі, насолоджуючись привітальними усмішками українських дівчат. З цією вірою ми всі йшли без познак тривоги чи непевности на останнє наше Богослуження до церкви, на якому відбули загальну сповідь. Після цього всі сотні оформились в чотирикутник і ми зложили врочище приречення на вірність Україні. Завершенням цього, багатого на вражіння дня, була святочна вечеря, щось наче бенкет. Але, як колись Див ворожих князям невдачу над Каялою, так і для нас злим оменом здавалась нагла буря з блискавками і громовицею, що зірвалась на кінець нашого передфронтового бенкету.

Чергового дня, лиш сонце заглянуло з-за горизонту, як наші сотні у супроводі дивізійної оркестри маршували до станції. Кожний наш крок наближував нас до ворога. Всі ми були того свідомі і кожний з нас намагався збагнути, що завтра для нього несе. Проте, не було видно хвилювань ні страху. Ми знали, що йдемо на зустріч невідомому, але мали перед собою виразну мету і приклад наших славних предків, які йшли в бої без «ваги».

Я сидів у відкритті дверей вагону. Гудок... Піднявся семафор, як паличка маестра-кондуктора... І залізною дорогою поповз довгий залізний вуз, що віз 1000 українців-вояків на хресний бій за волю України.

По блискучих рейках вистукували залізні колеса вагонів монотонні звуки, щось, як удари людського серця. Два паротяги, постійні тягла

нашого транспорту змінювались, як поштові коні, як тільки вичерпувалась наснага їхньої енергії. Тоді, на годину-дві зупинявся поїзд і ми виходили з вагонів. Пробігав вздовж транспорту. Вагон з вагоном пов'язані в безконечний ланцюг, а на них, неначе на маніфестаційних транспарантах: символи і кличі на різних мовах світу. Поміж ними тут і там Тризуби, «Слава Україні», «За волю народу», «У бій за Україну», «Смерть Сталіну», «Загиблі катам українського народу». Це, на тих вагонах, у яких їдуть українці.

Гудок... Приміщуюсь знову у дверях вагону... Змінені паротяги «шарпають» як баскі коні обертаючи колесами на одному місці, а там, майже непомітно, зрушається ланцюг вагонів... Знову гудок, лоскіт семафору і нові картини, мов на екрані в кіно, просуваються перед нашими очима. Холодний вітер вривав безжалісно пожовклі листки з дерев лісової прикордонної чеської смуги і кидав їх об стінки вагонів. Ось, ми вже на польській території. Не впадають у вічі особливі зміни ні в терені, ні в людях, коли дивлюсь з відкритого вагону. Але, все більше і більше на північ прорізуються заселення і тоді бачу виразніше осінь на польському терені, чого не бачив так виразно в Чехії.

Довша зупинка в Гнезні і тоді, споглядаючи на озеро Гупло, я думав — Польща родилась і могутніла, коли серце її було в центрі прадідівських земель, занепадала знову тоді, коли пересувала столицю на схід, поширюючи свої кордони коштом чужих, найбільше українських земель.

Третьої ночі їзди, ми залишали вже Східню Прусію в напрямку через Плоцьк до Модліна. Холодного ранку ми залишали вагони і вантажними автами переїздили до військових казарм Модліна. Про Модлін я чув раніше з воєнних звідомлень, бо саме тут найдовше боронились поляки перед німцями 1939 року. Військові будівлі в Модліні окружені сильними укріпленнями, цілим рядом могутніх підземних бункерів, які навіть у випадку атаки атомною зброєю, дають прекрасні схоронища оборонцям. До того Модлін має догідне географічне положення, бо розташований він у куті впливу до Висли.

Не було багато часу, щоб добре розглянутись в околиці. Користаючи з кількох вільних хвилин, плив човником на острівця на Вислі, бо цікавить мене будівля на ньому. Будівля вже не до вжитку і довідуюсь, що це була колись в'язниця, і справді знаходжу для цього підтвердження, бо тут і там, на каменях читаю видовбані слова — «тут сидів І. Г.» і багато інших прізвиськ та ініціалів. Напевно тут перебували ув'язнені патріоти Листопадового Чину.

У Модліні, з нас зробили базарний товар. Ми стояли в рядах з повним вирядом, а до нас підходили старшини різних німецьких частин дивізії «Вікінг» і вибирали, скільки кому потрібно було людей. Таким чином нашу тисячку розмі-

щено поміж три полки: «Германію», «Вестлянд» і «Тотенкопф». У групі українців полку «Германія», я переїхав до Легіонова, на схід від Варшави.

У Легіонові розгруповано нас по сотнях і групах у такому відношенні, що не більше 5 українців було в одній групі. Тут ми здали наші наплечники, одержали зброю й амуніцію. Опівночі підняв нас на ноги алярм, серед якого ми вперше почули відгуки гармат і гранатометів. Ми бігли на умовлене місце і звідти, група за групою, сотня за сотнею, а тих сотень і почислити вже не можна. Все вимаршировує за містечко на просторий піщаний майдан, на якому сотні транспортних машин. Кожна група всідає на одну машину. На свисток все затихло.

Якийсь високий німецький старшина намагався заохотити нас до відваги і героїства. Промовляє коротко і виразно, але його слова ми, українці не сприймаємо, бо не за Німеччину а за Україну ми прийшли боротися, а в його словах про Україну ні згадки.

Одна за одною машина «виборюється» на битий шлях. Ніч така темна, що «хоч око виколи». Куди ідемо? не знаю. Коли б хоч зорі, то може знав би напрямок? А тут і хмари і дощик росить.

Дві години їзди і авта зупиняються. Група в якій я перебуваю, одержує доручення відійти в лісок, на ліво і там окопатись. Перед нами за два-три кілометри фронт. Його лінію позначають пробіски розривів стрілен. Недалеко нашого розміщення, тут і там розриваються стрільна. Час проходить повільно. «Панцерльохи» ми викопали, здається, скоріше, як це нормально є можливим. А там, де щойно розірвалось стрільно, з-за диму сходило сонце... Дорогою, недалеко моєї криївки, ідуть ранені... Один спирається на рушницю, другий притискає руку до грудей, третього підтримує його ранений друг... Дивлюсь, але боюсь побачити між ними когось зі своїх. Для нас, думаю, це було б за скоро сходити з поля бою. Перше вражіння фронтового ранку перестає діяти. Привезли обід, і споживаючи його я намагавсь начеркнути собі образ фронту. Хочу знати як він виглядає, бо, будучи перший раз у бою, в другій лінії, я не думав, що я є на фронті. Фронт для мене — це віч-на-віч з ворогом, а ворога я ще не бачив. Коли однак, сонце почало обнижуватись до заходу, й з усіх сторін посипались стрільна, а ворожі стрільна висипались поміж нашими шанцями, я зрозумів, що й тут, де я — це вже фронт. Погас останній промінь сонця, але війна освітлювала собі бойовище пожежами. Наші гармати не переставали стріляти, а гранатомети «передирались», як ці собаки в гамірливому селі. Під напором ворога німці відступали. Прийшов і нам приказ вийти на шлях, на який один за одним виїздили панцерні вози, на яких приміщувались групи й від'їздили в напрямку Легіонова. Сиджу на одному з возів і приглядаюсь чи пізнаю когось з наших, бо наперед від'їздять ці групи, які були в першій лі-

нії, а ми мали замикати відступ. Пізнаю багатьох. Хлопці в доброму настрою перекликаються вітками. Знаємо, що поміж поляглими є вже й наші втрати. Стрільна ворога переслідують нас, дарма, що панцерні вози приспішують відступ. Перед моїми очима стрільно попадає все-редину групи німців.

Опівночі зупиняємось та йдемо здовж живоплоту. За десять хвилин наша сотня заходить до простірного бункера, подібного до тих, що я їх бачив у Модліні й маю вражіння, що належить він до одного з цього самого оборонного ланцюга, що й модлінська кріпость. Тут відбувається перегруповання сотні, й моя група відходить на становища. Ідемо 500 метрів вниз від бункера й заходимо в готові вже шанці-рови. Там розміщують нас — 100 кроків стрілець від стрільця, і кажуть нам пильно вважати, а ніч і темна і дощова. Не знаю, де знаходжусь, де цей ворог, і звідки найбільше можна сподіватись небезпеки. Стою на стійці кілька годин без жодної зміни. Радію дощем, бо не мучить мене сон. Але ось і дощ перестав падати, і вже на силу тримаюсь на ногах. Почало сіріти і це дало мені свіжі сили, бо хочу знати як то виглядає війна з першої лінії. Підкладаю камінь під ноги, щоб добре заглянути за грань шанця. Кількадесят метрів від рова я побачив широку ріку. Це течія Нарви, недалеко впливу до Бугу. Весь простір між рікою а шанцями замінований густо мінами і здовж шанців пробігають густі засіки колючого дроту. Тепер чуюсь дуже безпечно, але зависоко не підношу голови. Біля восьмої години ранку дивлюсь, з другої сторони ріки іде стежкою з відром по воду червоноармійка. Можливо, вона не сподівалась, що наші шанці заповнені вже вояками. Набрала води й пішла назад. Ніхто з нашої сторони не стріляв, може й тому, що перед нами була жінка, а з жінками воювати, це не лицарство. Два тижні ми провели в тих досконалих шанцях, перестрілюючись з ворогом через ріку. По нашій стороні не було жертв, за винятком у сотні кулеметів і то серед німців. У вільний від стійок час, ми відходили до бункру біля якого була простора площа, що на ній грали в м'яча, або йшли до села Р. голитись чи варити додаткові обіди. В селі не було місцевих жителів, бо їх евакуювали німці ще заки ми прийшли сюди. Знаючи як звикли німці до грабування і нищення наших сіл, ми перестерігали їх нераз, коли ловили на «гарячому», що цього ми не любимо і в нашій присутності вони цього робити не будуть. Також у вільний час ми працювали над спорудженням бункера, в якому можна було б заховатись перед дощем. І хоча на нашому відтинку фронту було відносно спокійно, то на правому крилі, у віддалі 5 кілометрів не було дня, щоб не відбувався бій. Дивлячись у ту сторону я думаю, — добре, що я на цьому а не на тамтому відтинку. Коли однак, ми добре себе влаштували у закінченому бункері, вночі, на початку третього тижня, ми одержали наказ поготівля. Опівночі ми вийшли з шанців, поминули головний бункер та вийшли на «гости-

нець». Пройшли ми ним один кілометр, а там у полі знову зібрались сотні і машини і знову безконечно довгий транспорт виїздив у невідоме. Проїхавши п'ять кілометрів, колона здержалась і всі українці одержали приказ передати набої і гранати групенфірерам за винятком трьох-чотирьох на сотню, до якої належали. Це було дуже незрозумілим для нас, а при цьому і дуже інтригуюче. Не знали ми тоді з якою це робиться метою, чи роззброювання за недовіря до нас зі сторони німців, чи за якийсь проступок з нашої сторони, про який ми не знали. Мені, однак, казали залишитися даліше з німцями, і це ще більше інтригувало мене, бо не хотілось мені бути поза основною групою українців, яких збирали в одному місці. Думав я тоді над тим, хто краще з нас скористає, чи ці українці, які зложили зброю, чи ми, яким доручено задержати. Але на глибше роздумування не було часу, бо з нас потворили нові сотні, розмістили по машинах, і зменшена колона рушила з місця. Гранати давили мене під грудьми, бо їх одержав я аж чотири, кожна з дерев'яною ручкою. Набійниці тягли додолу переповнені набоями. Тяжіла просякнута дощем шинеля. Колона посувалась у темряві повільно. Одна автомашина перед нашою перевернулась, і в цій катастрофі загинули чотирьох німців.

Вже сходило сонце, коли чоло колони в'їжджало на довгий понтоновий міст. На ньому віддал між автами збільшилась, але всеодно цей міст гойдався як корабель під час бурі. Спостерігаючи околицю, я зорієнтувався, що ми переправляємось до цього місця, де від двох тижнів я спостерігав безперервні бої. І зойно тепер я зрозумів причину. На цій стороні ріки, куди якраз ми в'їжджали, німці створили причілок для цього понтонового мосту і за всяку ціну намагались його вдержати. Втрата цієї позиції була рівнозначна з відкриттям для ворога дороги до Східних Прус. За час мого перебування на відтинку Нарви в обороні цього причілка кинули батальйони за батальйонами кожного дня. Недобитків долучувано до новокинених формацій. Хто раз туди попав, то гинув, а в найкращому випадку був ранений і тільки такий виходив з того кітла смерті. Тут за моїми підчисленнями й моїх друзів «Вікінгів» загинули понад 500 з тисячі, яка три тижні скоріше виїздила з Чехії, бо до нашої дивізії повернулись не більше як 360 вікінгів. Незначне число попало в полон і загинуло на інших відтинках цього фронту.

Остання машина переїхала міст, і хоча не огортає нас страх, то все ж у нас вражіння, що входимо в засідку з якої самотній але не дуже надійний вихід з того мосту, що гойдається і дрижить як осикові листки. Один влучний постріл і дорога нашого відступу відтята.

Заїжджаємо в село, що попелом розсіялось по двох сторонах потічка. Тільки де-не-де розвалені стіни будинків вказують на це, що село було широко заселене. Затихли мотори автомашин, піднялось сонце високо понад об-

рії, а на небі ні хмаринки, лише неповорухного моря блакить, що ворожить погідний день. Десь, звідкись припливав гомін дзвонів, які вливають у душу благодатні почування віри, надії і спокою. Була неділя. . . Осіння, золота неділя, що бавилась «бабиним літом» як вітер метеликами серед пізньої весни. В таку неділю кріпше бажання людини жити.

Тому і я дуже скоро забув за нічні випадки, пригоди і думки, звернув свою увагу, і полюбувався даром природи — чарівною неділею осіннього дня, наповнюючи душу багатонадійними думками, що дало мені сил і охоти і зрівноваженість до зустрічі найтяжчих хвилин мого життя. Я знав одне, що моє життя є в Божих руках, і в словах молитви я знаходив спокій з вірою, що буде так як Бог захоче.

Бачу, як три групи одної сотні, до якої належу, формуються до відходу з села в сторону лісу, де кипить безперервний бій. Там, ген у яру потоку формуються групи другої сотні, а з правої сторони, за мурами каплиці пригортаються групи третьої сотні. Це діється у засягу моїх очей і думаю, що інші сотні також готовились поза обсягом мого зору.

Закурюю папіроса. . . Перші групи трьох сотень піднімаються з укриття і в бойовому порядку ідуть «гусаком», вояк від вояка на віддалі 50 кроків. На чолі кожної групи кулеметчики з готовими до стрілу кулеметами, а далі груповий старшина, і стрільці з готовими до стрілу рушницями. Слідом за першою групою піднімаються другі й обережно просуваються вперед. Втрачаю з очей першу групу, коли приказ підводить на ноги стрільців. Ідемо повільно середнім відтинком придорожними ровами, а перед нами дві групи видно вже як на долинці, у чистому полі. Сотня з лівої сторони йде здовж кущів вербини, що тягнуться безперервно аж ген, до лісу. Сотня на правому фланку просувається перед ліс у нашу сторону, вкриваючи поле вогнем і димом з частих і густих розривів. Вже в огні гарматних стрілен сдеформувався «гусак» других груп, бо хлопці шукали догідних сховищ, а ми просуваємось далі вперед під обстріл. Здеформувались і наші треті групи. Добігаю до кратеру з розриву бомби, і з запертим віддихом дивлюсь, що діється. Ніхто не казав нам куди йти, ніхто не сказав звідкіля можна сподіватись наступу ворога. Тому мої нерви в напруженні. Рідшають постріли. . . Піднімаються вояки і пробігають уперед, на вибране нове догідне місце — сховище. . . Одні піднімаються і біжать, другі піднімаються, але розриви стрілен розкидають їхні тіла у різні сторони розораної та скривавленої землі. Останками сил проскакують від кривки до кривки, у поранений ліс, де ще недавно все довкола пишалось зеленню весни. Затихли гармати і гранатомети. Кілька хвилин віддиху, і сотні проріджені ворожим «привітанням» стають у бойовий лад, розтягаються у розстрілну, ідуть на «прочіску лісу».

Під сумерк підходжу до край поляни. Аж ось

напроти виходять трьох червоноармійців і підносять руки вгору. «Пан, не стрілять» — повторяє кожний з них кількакратно. Кажу їм зложити зброю, і дивую їх, що говорю до них по-українськи. Вони ж про це не знали, що на цьому відтинку є теж і українці. Побоюючись підступу з їхньої сторони, веду їх до батальйонного осередку, розмовляю з ними. Один з них казахстанець, другий руський і третій українець з Коломиї. Залишивши їх на пункті батальйону вертаюсь до групи. Сотні закінчили перешук лісу, розмістились на нічліг у вузькому периметрі, щоб можна було їх у кожній хвилині підняти як ударну силу в потребі.

Засипляю під звуки тарахотіння кулеметів та клекотання «кукурудзяників», які часто, мов збиточні хлопчики роблять шкоду киданням каміння, так вони кидають невеликі бомби, спричиняючи тим більше галасу ніж шкоди.

Холод проснув мене якраз перед алярмом, що підняв на ноги наші сотні. Несподівано загугли мотори панцерів, останніх панцерів гордої коліс дивізії «Вікінг». Перед нашими очима просувались один за одним залізні велетні і до кожного з них приділено одну сотню. За хвилину панцери змінили напрямок у сторону виходу з лісу, й ціла лава їх кільканадцять десятків висунулась із недобитого лісу на відкрите поле. За кожним з них ішли групи. Прокинувся нагло ворог і, побачивши такий наступ, ударив з усіх родів зброї на поле, густо засіяне панцерами. Тут і там пристанули танки, але лави, як густий англійський туман, не могло ніщо спинити. Ще двісті метрів, а там рови ворога. . . Ще сто. . . Панцери змінюють знову напрямок, але ми вже не ідемо за ними, а біжимо під високий насип, по якому пробігає залізничний шлях. На моєму відтинку — цвинтаріще з невеликою каплицею. Приляг я за могилу під розп'яттям Христа і бачу як заколихались ряди сотень праворуч від мене, повернулись та подались узад шукаючи схоронища у невеличких куцах перед сильним кулеметним вогнем ворога. Не осягнули ми цілі в наступі, але відступати до лісу немає приказу.

Залег сумерк а з ним зросло напруження вояків, бо оце ж 100-200, а найбільше 500 метрів ділить нас від ворога, що має догідні позиції з другої сторони насипу. На цвинтарі видно сліди попередніх боїв. Розкопані могили чорніють у сяєві місяця, по гробах порозкидані поломані хрести. Шукаю догідного становища. Ось могила з імітації мармурової плити з гарною різьбою малого Ісуса. Читаю, що лежить тут дівчина, проживши 16 років. Біля могили було викопане заглиблення догідне для сховища і для обсервації. Приміщуюсь тут і сторожу, бо проти наступу ворога можна сподіватись кожної хвилини. Недалеко від мене, біля другої могили лежали два вбитих. Один з них, це мій друг українець, а другий — ворог, у довгій і лихій шинелі бійця, але може бути, що і він українець, приневолений служити Москві. Для них арена війни звузилась

до клаптика польської землі, яку обидва зросили власною кров'ю.

З полеглою вітаю перші проміння сонця, а з ними густі постріли з нашої сторони, з гармат і гранатометів. Стрільна розривається здовж хребта залізничного насипу. Лінія гарматного вогню пересувається до переду і ми дістаємо приказ до наступу. Піднялись втомлені сотні і одним бравурним наступом проскакують вояки під залізничний насип. Поле наступу кривається сіткою жертв. Але найважче осягнено. Ще тільки гранати. . . Вони відкинуть рештки ворога з другої сторони насипу. 3-5 метрів ділить нас тепер від ворога. У них гранати є також. . . І це ми відчуваємо. . . Ось на насип вискочив наш командир і окликом «Гурра» закликає нас до рукопашного бою. Постріл. . . і командир наш борється вже зі смертю, але ми піднялись. . . Проскочили насип і двобій у безпам'ять привів вояків. . . Зачервонили ворожою кров'ю багнетий останні з них заховавшись за дерева лісу з їхньої сторони. Повертаємо до насипу, займаємо становище по нашому боці, відпочиваємо набираючи сил до чергового наступу, чи оборони.

Після обіду сонце вкрилось чорними, чорними, осінніми хмарами і почав росити дощ. Тут і там пролунали відривно постріли, а згодом, барабанням вогнем ворог засипав наші позиції. Розірвані рейки піднімались вгору силою вибуху. Сподіємось скорого ворожого наступу, тому перевіряємо запаси амуниції. У мене набоїв немає. Вибігаю зі становища в напрямку амуниційного підстаршини, вскакую в його становище та прошу про набої. Враз заколихалось повітря, мов несподіваним вітром і в угол становища вдарив гранатометний знаряд, розриваючи своїм вибухом землю, засипаючи становище. Був момент, що в моїй підсвідомості роїлось, що це вже останні хвилини мого життя. Розрив був такий сильний, що я втратив пам'ять на кілька хвилин. А коли прийшов до себе, то з недовір'ям до власного буття, став пробувати чи ще живу. Піднімаю руку з засипу землі, але другої підняти не можу. Проходить кілька хвилин, і починаю відгребуватись, але вже не чую ні пострілів ні найменшого шелесту. Крізь закривавлені очі бачу, щось наче тіні просуваються здовж становищ. Шукаю в землі підстаршину і другого стрільця, що з ним сидів. Прочищую їхні голови з землі, але на їхніх обличчях вже було п'ятно смерті.

З трудом виходжу зі становища. Права моя рука кривавила і боліла дошкульно. З виска на висоті лівого ока спливала кров. Покидаю поле бою але без радості, без задоволення, бо знаю, що на тих полях довкола лежать понад 500 моїх друзів «Вікінгів». Відходжу на перев'язочний пункт і думаю, невже ж ця буря після нашого передфронтового бенкету не була ознакою поразки для 1000 тих, які під чужим одностроєм мали невичерпане джерело любови в серці для України, що доказала більшість віддаючи для

неї своє молоде життя в осінні дні, у чужій невідрадній стороні.

Ідучи до лікарні в Лодзі, через Зегже, Модлін і інші міста я думав, — наскільки ми, українці були подібні до тих, з яких іменем нас зв'язали обставини війни. Може в досягненнях ми не маємо пропорційного до них кредиту, але на-снагою посвяти і жертвенности ми ніколи не були меншими за них.

Горда колись панцирна дивізія «Вікінг» була вже блідою тінню, коли я був її доповненням, але не сплямлене як колись так і тепер було гасло дружности поміж вояцтвом у найнебезпечніших моментах боротьби, яке звучало — Моя честь — це вірність. І в цьому понятті влас-тиво в'яжуться нитки історії вікінгів — тих се-редньовічних воїнів і українських — воїнів без-смертної України. □

Іван ДУРБАК

«ІДЕ НАШЕ ВІЙСЬКО»

Мое щасливе дитинство прожив я в домі свого дідуся по матері, сл. п. о. Михайла Винницького в Новосілці-Ленч біля Підгаєць. Це таке «широ-ке село під горою», куди йшли «стрільці січовії до бою» в 1915 році.

Як усі хлопці мого віку любив я «бавитися у війсьکو». Мій дідусь служив в австрійському війську і любив розказувати, як він був «ці-сарська дитина». Він мав календарі «Приятеля жовніра», де були знімки «Найяснішого Пана», генералів і вояків, різних родів зброї, описи різ-них воен і боїв, що мене дуже цікавило. Ді-дусь купував мені такі великі аркуші з вояками з різних армій: австрійської, німецької, фран-цузької, російської, турецької, японської та ін. Я їх витинав, укладав по обох частинах стола, напроти себе, а потім стріляв до них олівчиком. З котрої сторони впали більше вояків — ця «ар-мія» програвала.

Як почав я ходити до гімназії у вересні 1913 року в Теревовлі, то вступив до Пласту. Патро-ном Теревовельського куреня був гетьман І. Мазепа. Ми мусяли вивчити життєпис гетьмана І. Мазепи з історії України М. Аркаса. Я найшов там багато ілюстрацій княжих воїв і козаків, і я залюбки відрисовував їх. Також любив читати книжки про наших козаків.

При кінці вересня 1913 року наш курінь від-був нічні вправи в лісі біля руїн монастиря ОО. Василян, над Серетом. Під час ватри, представ-ник Головної Пластової Старшини зі Львова, Петро Франко, син Великого Каменяра — Івана Франка, промовляв до нас і «взяв нас усіх за серце» такими приблизно словами:

— Пласт — це Молода Січ! Ви, пластуни мас-те підняти меч гетьмана Мазепи, вашого патро-на, продовжувати бій під Полтавою, аж до пов-ної нашої перемоги, до визволення України і створення української держави! ».

Ці незабутні слова вбилися нам усім глибоко в серце, ми роздумували над ними, обговорюва-

ли, якже нам бути, щоб стати «Молодою Січ-чю»? Вправді в тому часі існували численні то-вариства молоді «Січ», але членами їх могли бути тільки дорослі. Наш катехит сл. п. о. Євген Турула, на годинах релігії та у проповідях го-ворив більше про Україну, як про релігійні справи, бо намагався виховати молодь у патріо-тичному дусі.

Пласт перед першою світовою війною — це була парамілітарна організація. Ми вчилися маршувати, азбуки Морзе, сигналізацію хору-говками, відбували різні прогульки по сусідніх лісах з тактичними маневрами, здобути якийсь пункт у лісі, «захопити в полон» наших «про-тивників», скоріше дійти до якоїсь цілі, словом — відбували напіввійськовий вишкіл. А робили це з великою охотою, бо розуміли, що це запра-ва до «Молодої Січі»! Старші відбували вправи у стрілянні з військових рушниць. У тому часі не було такого противійськового наставлення серед нашої молоді, як тепер є в Америці. Шев-ченків «Кобзар» захоплював молодь головно козацькими поемами. Під час театральних по-становок, чи професійних груп, чи це аматорсь-ких гуртків, з першою появою на сцені козаків ціла зала оплескувала їх захоплено, бо такий був тоді «дух часу»!

На весні 1914 року, під час ювілейного здвигу в Теревовлі у 100-ліття народин Тараса Шев-ченка, на чолі багатолюдного походу на гору Покрівку їхали численні бандерії з багатьох сіл у козацьких одягах, з українськими прапорами, з малими прапорцями на списах, викликаючи захоплення нас усіх, а найбільше серед хлоп-ців, що мріяли стати такими козаками!

На історичний січово-сокільський здвиг у Львові, при кінці червня 1914 р., виїхала з Тере-бовлі делегація пластунів, а між ними і мій брат Юрій, скарбник куреня, що мав на пластовому з'їзді доповідь про фінансову ділянку Пласту.

Як вернувся зі Львова, до нашого саду зійшлися мої ровесники-пластуни, щоб почути від брата про цей величавий здви́г.

В одному моменті брат сказав:

«Дивлюся, аж тут іде наше військо! Люди кличуть «Слава»!, обкидують їх квітами, всі оплескують їх, а наші січові стрільці гордо маршують зі співом військових пісень»!

Ми всі зірвалися на рівні ноги і засипали брата запитаними — як виглядало наше військо? Які мали однострої, яку зброю, піхота чи кіннота? Скільки їх було, чи і в нас будуть січові стрільці?

Брат мусів довго вияснювати, а найбільше про їхні військові вправи на площі Сокола-Батька, які закінчили бравурно атакою на багнети серед небувалого захоплення 100-тисячної української публіки з цілої Галичини, що переживал. незабутні хвилини великого підйому національної гордості, бо це вперше від часів великого гетьмана Богдана Хмельницького виступило українське військо на терені Львова!

Яка невіджальована втрата, що не сфільмовано цього історичного січово-сокільського здви́гу у Львові, не закріплено на вічну пам'ять! Ані не видано пропам'ятної книги із знімками з цього Шевченківського здви́гу! Вибух першої світової війни перешкодив це здійснити.

На початку серпня 1914 року Українська Загальна Рада видала маніфест до української молоді, щоб вступала в ряди Українських Січових Стрільців. Наші пластуни мріяли вступити до УСС. Наразі зголосилися старші та почали відбувати військові вправи на цвинтарі біля церкви, однак несподіваний скорий прихід російської армії перешкодив цьому.

У липні 1914 року наша родина, як щороку, виїхала на вакації до Новосілки. Зі сходу чути було чимраз голосніший гук гармат. Австрійські старшини порадили нам виїхати на захід, бо в Новосілці мав бути бій. Ми виїхали двома возами до Божикова і далі в ліс, але по трьох днях вернулися, бо вже прийшла царська армія. В Новосілці було повно солдатів, були й козаки. Деякі розмовляли українською мовою, співали українських пісень. На приходстві застали ми кількох царських старшин. Один грав на фортепіяні українські пісні, перейшов на «Заповіт» і закінчив. . . «Ще не вмерла Україна!» Чогось такого ми ніяк не сподівалися. . .

І старшини й солдати просили за «Кобзарем» і іншими українськими книжками, бо їх не було в підросійській Україні.

Російська навала пересунулася скоро на захід, звідки чути було гук гармат. Це Перемишль боронився, і в Карпатах велися завзяті бої.

У великому тижні 1915 року почули ми з заходу кілька великих вибухів, а за кілька днів російська преса повідомила, що Перемишль піддався з браку харчів. Якраз тоді прийшов до нас гімназійний товариш брата Юрка, Усусус Цюцьмаць, що належав до стрілецьких «двадцятко». Вони мали завдання проникнути як

найдалі в російське загілля, збирати інформації про російські війська і повідомляти австрійську розвідку. Такий «двадцятьдесятник» Цюцьмаць розповів зовсім невідомі нам події про перші бої УСС у Карпатах, заперечував, що Перемишль піддався та запевняв скорий прихід «наших», тобто австрійського війська.

І дійсно, весняна австро-німецька офензива ген. Макензена у травні 1915 року робила скорі поступи, гук гармат став чимраз сильніший. Дня 29.8.1915 року австрійські війська вступили в Новосілку та пішли над Стрипу. Ціле село влягло на вулицю, щоб зустрічати «наших». Але це були переважно мадяри й чехи, або поляки.

Пополудні одного дня прибігла сусідка і здає-лека кличе:

— Паничу! Ходіть чим скорше, бо іде наше військо!

Я побіг до мого дідуся і моїх рідних та кличу щосили:

— Ходіть під церкву, бо іде наше військо!

Ще заскочив до саду, назбирав повний капелюх грушок і яблук, сестри назбирили квітів, і біжу під церкву. Вулицею попри церкву проходив 2 курінь УСС. Молоді, гарні хлопці, в синіх одностроях, із синьо-жовтими розетками з лівого боку шапок. Жінки роздавали їм молоко, дівчата квіти, а я — грушки та яблука. Деякі стрільці затикали квіти в рушницю, інші закосичували свої однострої. Були втомлені далеким маршем, але радісні, бо переможний похід окрилював їхні надії на визволення цілої України з-під російського ярма.

Я спитав одного стрільця:

— Куди йдете?

— На Маловиди! — сказав і показав рукою:

— Дивіть! Між нами є дві стрілкині! Софія Галечко і Гандзя Дмитренко! Це була справжня несподіванка, бо чогось такого таки ніхто не сподівався! Всі почали дивитися на наші стрілкині, що маршували скромно, не позуючи на «героїнь».

В одному моменті Усусуси почали співати нечувану досі пісню: «Гей, у лузі червона калина. . .»

Ця незабутня пісня, вперше почута, викликала велике захоплення серед новосільчан, що супроводжували стрільців аж на край села, на вигін, аж до «хрещатої дороги». А хлопці бігли ще далі, бо не могли доволі налюбуватися нашим військом, таким рідним і дорогим! . . Так колись вітали прапредки новосільчан козацькі сотні армії великого гетьмана Богдана Хмельницького, що йшли на Львів, звільнюючи їх з польського панцизного ярма.

В Новосілці квартирували обози УСС, господарські частини, була якийсь час при кінці 1915 року також Пресова квартира УСС. У серпні 1916 року російські війська знову зайняли Новосілку і фронт був мвйже цілий рік над Золотою Липою. В Новосілці було завжди багато російського війська, стояв полк кубанських

козаків, що говорили українською мовою, співали українських пісень. У лютому 1917 року я вступив до тернопільської «малоросійської гімназії». Там застала мене російська революція. Почалися масові «мітинги» й походи з червоними прапорами. Появилася українська преса з Києва «Нова Рада» й інші газети. Деякі солдати почали носити синьо-жовті стьожки побіч червоних. У походах несли також синьо-жовті прапори з написами: «Хай живе вільна Україна!». При вул. Тарнавського ч. 7 був Український Військовий Клуб ім. гетьмана П. Полуботка, а на балконі того дому висів український прапор.

У червні 1917 року через Тернопіль проходив на фронт зукраїнізований полк ім. гетьмана П. Сагайдачного. На переді їхала полкова оркестра на білих конях, грала марш Сагайдачного. Потім їхала кінна сотня, що мала на списках українські прапорці. Всі солдати мали українські стьожки на грудях. Полк зупинився перед домом, де був Військовий Клуб, один старшина привітав його промовою.

Ми побачили тоді вперше «наше військо» в російській уніформі.

В українському театрі поставили на бажання полку кубанських козаків «Невольника» за поемою Т. Шевченка, хоч це була постановка виключно для козаків, але я зумів переконати одного симпатягу-козака, що я «теж козацького роду». А що він мав такого сінка, як я, то взяв мене за руку і провів аж під сцену. Я мав рідкісну нагоду побачити повну залю козаків, нащадків наших запорожців, що незвичайно тепло сприймали цілу постанову. В першому ряді сидів сивоусий полковник і старшина. Як бандурист «Рубць» (сл. п. Іван Рубчак) заспівав думу «Я сьогодні щось дуже сумую, про козацьку славу згадав», то з очей полковника поплили сльози. . . А з ним плакала ціла битком набита зала козаків. . . Такої постановки я ще не переживав!

І це було «наше військо»!

В перші роковини смерті Івана Франка відбувся в Тернополі 29 червня 1917 року найбільший збвиг, який колинебудь там відбувся. В похід взяли участь понад 20.000 народу з цілого Поділля, взяли масову участь і старшини та солдати російської армії. А наперед їхали наші артисти, І. Рубчак ухарактеризований як гетьман Хмельницький, з булавою в руках, за ним артисти в козацьких одягах, немов з картини «В'їзд Хмельницького до Києва».

А як зближався пам'ятний листопад 1918

року, то наш пластовий курінь у Терєбовлі дістав наказ виконувати розпорядження Військового Комітету, бути кур'єрами по селах, мобілізувати здібних до українського війська. Вночі з 2 на 3 листопада, пластуни зі зброєю в руках разом з вояками з австрійської армії, зайняли всі уряди, вивішували українські прапори. І так здійснилися наші мрії по 5 роках, від пам'ятної ватри в 1913 р., в Терєбовлі. Пластуни служили в українській міліції, потім в УГА, відбули славетний похід українських армій на Золотоверхий Київ у 1919 році, але багато з них уже не вернулися домів, вони склали свої молоді, буйні голови на степах України, або померли від поворотного тифу. . .

Пам'ятні слова Петра Франка стали дійсністю: ми продовжали бій під Полтавою!

А як вибухла друга світова війна, то до Самбора ввійшов Український Леґіон під командою полк. Р. Сушка, але не надовго! При кінці червня 1941 року ввійшов до Львова Український Леґіон під командою сотн. Р. шукевича, що уможливив відбутися установчі збори та відновити українську державність 30.6.1941 р. Зродилися великі надії, але. . . розвіялися, як осінні листки. . . Весною 1944 року виїхав я на село. Ледви я приїхав, аж біжить донечка знайомих і кличе нас:

— Ходіть! Іде наше військо!

Ми вийшли на вулицю. Проходила частина УПА. Добре узброєна, хоч різна уніформа, але однострої. Видно було сувору дисципліну і добру команду. Селяни приймали їх цілим серцем і душею.

На початку липня 1944 року їхав я поїздом зі Львова на захід. На одній станції над'їхав поїзд з заходу. Чути було українські пісні.

— Іде наше військо! — закликали наші подорожні. Я заглянув у вікно. З вагону другого поїзду, що пристанув, вихилився старшина Саноцький і закликав:

— Як побачите мою дружину у Криниці, то вітайте від мене! Я обіцяв, і обіцянку виконав.

Це їхала наша Дивізія під Броди.

Минали роки і добра слава про «наше військо» розносилася по наших таборах «діпістів». Мабуть, у 1948 чи 1949 рр. прибули до табору в Гангоферзідльонг під Регенсбургом група упістів, а між ними командир Дайда, д-р Крук-Мелодія, пор. Лев Футала, прибули й упістки. Я вів тоді щотижневу «Живу Газету», запрошував їх поділитися споминами, а тоді зала не могла помістити всіх бажаючих їх побачити й почути.

Такий був сентимент до українського війська!

«МИ СВДОМІ ТОГО, ЩО ТИ, НАШ ДОРОГИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ, СТОІШ У ЗАВЗЯТІЙ БОРОТБІ ПРОТИ РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ, В ЯКІЙ БИ ФОРМІ ВІН НЕ ПРОЯВЛЯВСЯ, ПРОТИ ОКУПАНТА УКРАЇНИ, ЯКИМ Є ІМПЕРІАЛЬНА РОСІЯ, А НЕ ЯКАСЬ ПАРТОКРАТІЯ».

(Із Звернення Четвертого Конґресу СКВУ до українського народу на Батьківщині)

П Р И Б И Т І Й Д О Р О З І

(ЗАКІНЧЕННЯ)

Так і залишився Йоган фон Брик жити в маєтку графа Лося, і побудував йому добре укріплений замок. Уже в часі будови замку Зонька Тарнавська частенько навідувалася до Вибранівки. Йоган почав учитися від неї місцевої мови, яка видавалася йому надзвичайно трудною. Ці відвідини не минули ока і графа Лося, і одного разу в розмові з Йоганом він каже:

— Ну як там вашмосць! Гарна до біса панна Тарнавська? Варто б з такою одружитися. Що? Не подобається вона тобі?

— Подобається! Навіть дуже подобається. Ми навіть, ніби то вже згідні щодо подружжя, тільки не знаю, як поставиться до того батько Зоньки?

— Пусте! — пробубонів граф. З старим Тарнавським я сам усе полагоджу.

І граф Лось дотримав слова. За кілька тижнів голосили в церкві оповіді, що шведський ротмістр Йоган фон Брик, має намір одружитися з місцевою шляхтянкою Зонькою Тарнавською.

А там відбулося гучне весілля. По весіллі Йоган перейшов жити до Дев'ятник, де граф наділив його землею. І на тій землі почав Йоган будувати собі дім. Землі не дістав він даром. Він заплатив графові за неї.

Покищо допомагав старому Тарнавському адмініструвати маєток у Дев'ятниках.

Одного разу в розмові з Тарнавським перейшов Йоган на тему того місцевого людю. Тоді тесть Тарнавський каже таке:

— Ти бачиш дорогий мій зятю тих людей?

— Бачу!

— Покірні вони.

— Покірні мов агнята.

— Помиляєшся зятю! Помиляєшся! Послухай мене, я тобі розкажу про тих людей. Довга неволя не вбила в них гону до свободи. Я це розумію, бо я такий сам русин, як і вони і тому це знаю. Думали колись польські пани, що хлоп то бидло. Не здібні до шаблі тільки до граблей. Та помилилися. Бо, як тому 58 років повстав козацький гетьман Богдан Хмельницький за вольності козацькі, за віру православну, тоді й тут почалися кроваві розрухи. Ті пригноблені раби раптом вхопили за шаблі й не гірше ними орудували як польські пани. Горіли панські маєтки і єзуїтські костіли. І як легіт степовий стелилася тут маршова козацька пісня:

«Гей не дивуйтесь, добрі люди,
Що на Україні повстало. . .»

Тоді то шуміли малинові прапори і гетьман козацький підступив під Львів. У вогні повстання зайнялася Бібрка. З Ходорова прогнали князика Любомирського. Навіть наш пан граф Лось опинився тоді аж за Вислою. Таке то воно було.

— І повстали були ці люди проти їхнього короля.

— Повстали бо король був для них чужий. Так само, як чужими для них є ті пани дідичі. Той руський люд принишк тепер, як та потоптана трава. Та з ранньою весною вони знову підіймуться. Про це добре знає граф Лось і тому полудськи обходиться з ними. Ці люди це автохтони. А ті, що тепер над ним панують, це зайди чужинці. Отже дорогий мій зятю, обходися полудськи з ними. І вони шануватимуть тебе, так само, як і мене шанують. Пообіцяй мені це.

— Обіцяю! — сказав Йоган.

Через рік родила Зонька сина. Блистіли очі Йоганові, коли він глядів на свого сина. Усміхалося змучене лице Зоньки. А він гладив її волосся і цілував руки.

Прийшов і граф Лось. Він глядів на Йоганового сина, бурмотів собі щось під носом а там сказав:

— Дійсно! Правдиве варяження!

Зонька і Йоган рішили охрестити сина Станиславом на честь доброго їхнього друга графа Лося, і Карлом у честь шведського короля Карла XII.

А на сході Європи змагалися велетні. Карло XII з гетьманом козацької України Іваном Мазепою станули на прю проти царя Петра I. Шведи станули тепер союзниками України. І тому не один ласкавий погляд місцевих русинів-українців звертався в сторону шведського ротмістра Йогана фон Брика.

Прийшов Божий рік 1709. Мов далекий відгомін долетіла до Дев'ятник вістка про поразку Карла XII і козацького гетьмана Івана Мазепи під Полтавою. Защеміло в Йогана серце на ту вістку. Поворот до Швеції почав заростати бур'яном минулого. Та і Йоган вже туди не дуже то рвався. Він найшов собі другу вітчизну на Галицькій Землі. Тут звив собі нове гніздо. Тут була його улюблена Зонька і його діти. Він збу-

дував тут собі дім, посадив сад і почав господарити. Часто виконував ще невеликі роботи при укріпленнях. Молодий Станислав ріс на гарного хлопця. Вдача в нього була його батька. Був холодний і розважливий. Він мав ще одного братчика і три сестрички.

Старий Тарнавський почав нездужати а там відійшов у вічність. Йоган тепер перебрав управу маєтку графа Лося в свої руки. Він полюбив село Дев'ятники, яке лежало при битій дорозі. Полюбив гору Вапнярку, дрімучі ліси і річку Боберку. Він жив тепер для своєї дружини і для дітей, яких старався вивести в люди.

І так дожив Йоган глибокої старости. В 1760 році жалібно задзвонив дзвін дев'ятницької церковці. Вдячні мешканці села відпровадили на вічний спочинок свого «пана-шведа» Йогана. Похоронили його поруч улюбленої Зоньки і старого Тарнавського. А домовину оточили: — два сини, три доньки, 20 внуків і 5 правнуків.

Рідня Бриків розрослася на Галицькій землі. І пішли звідси деякі в Польщу. Деякі зберегли своє прізвище, а інші стали Бриковські. Ті, що пішли жити на Поділля в часі перепису населення австрійцями подавали себе за Бриків, а

синів за Бриковичів. Однак більшість затримала початкове ім'я фон Брик, яке від 1830 року перестали вживати. Маю на увазі «фон». А звідси розбрилися Брики по всьому широкому світу. Є вони тепер в Європі, і в Азії, і в обох Америках і в Австралії. І де ж не лежать тепер їхні кості з обох воєн? Ось у Голландії на воєнному американському цвинтарі в Маргратен лежить сержант Іван (Джан) Брик з Міннесоти. А на канадському воєнному цвинтарі в Гольтен, лежить також Іван Брик з Манітоби в Канаді.

Року Божого 1956, відвідав я родину Бриків у Швеції в м. Сольне біля Стокгольму, при вул. Лостінген 1. Останні ми тут, — каже д-р Фелікс Брик. А ваші Брики розрослися на українській землі. Побільшилися, мов той морський пісок. І розказав мені д-р Фелікс Брик про походження моїх предків з Карльскорони і показав мені старі пергаменти з гербами предків.

І глянув я на ті герби і серпанок забуття відкрився переді мною. І з того, що колись найшов у церковних книгах і з того, що дізнався у Швеції, найшов я корінь походження родини фон Бриків, а тепер нашого українського роду просто Брик.

□

Богдан БОРА

ВОЯЦЬКА ПРИСЯГА

*Життя пішло циганськими шляхами,
І пилом вкрилася стара шинель.
Минуло все й лише присниться снами
З-за чорних згарищ пройдених осель.*

*І тільки іноді шинелю стиснеш
(Бо кіса в тебе вже давно нема),
І в даль пусту задивлений застигнеш,
Примкнувши спогад віями двома.*

*Тоді то спів і музика м'ятежна
Тобі нагадують бунтарні дні,
І хвиля радості, палка, безмежна
Полоще груди випнуті, міцні.*

*І горнеш знов постріляну шинелю,
Цілуєш шапку й той іржавий герб,
Які й сьогодні пахнуть цвітом хмелю
Й зеленим листям українських верб. . .*

Андрій ЛЕГІТ

Ш Л Я Х

*Змією в'ється шлях у далечинь,
Об дальній обрій вдарившись хвостом
Над ним вітає древніх предків тінь,
Об нього б'ється чаєчка крилом.*

*Над ним цвіте веселкою блакить. . .
Кружляють гордо сизі соколи. . .
З сталевим дротом вітер гомонить,
Про дні п'янки, що гучно відгули.*

*Колись тим шляхом славний наш Богдан
Водив полки на Корсунь і Батіг. . .
Колись на нім вкраїнський партизан
За рідний край і свій народ поліг.*

*По ньому авто мигне, мов стріла,
Проріже тишу гамором мотор. . .
Але чомусь закрила доля зла
Вже давно до нього семафор.*

Володимир СЕРГІЙЧУК

«СКІЛЬКИ Ж МУШКЕТОМ, СКІЛЬКИ МОТИКОЮ. . .»

Очоливши визвольну боротьбу українського народу, гетьман Богдан Хмельницький приділяв надзвичайно велику увагу організації козацької армії. З-поміж численних питань, які доводилося йому розв'язувати, гетьман постійно займався розвитком воєнно-інженерного мистецтва.

А треба відзначити, що досвід використання засобів маскуванню, а також зведення фортифікаційних споруд чималий. Наприклад чужоземці, оглядаючи табір на Стариці, не могли надивуватися — до яких тільки військових хитрощів вдавалися козаки: влаштовували засідки, криївки, пастки.

Особливо славилися запорожці оперативністю при спорудженні польових укріплень. Обізнаний з цим шляхетський полковник Кондрацький, тільки-но підійшовши 1653 року до Сучави, де перебували козаки під командуванням Тимоша Хмельницького, виявив намір негайно і раптово напасти на них: «Козацьке військо, як тільки викопав собі укріплення, не тільки під такою твердиною як Сучава, а просто над будь-якою річкою стає цілком недоступним. У цій хвили вони ще не окопалися і, мабуть, не знають про нашу присутність. . . Але ж тільки вони нас помітять, зараз почнуть копати шанці. Ми повинні впасти на них, поки в них немає укріплень, так раптово, щоб вони й канонади не встигли розпочати. . .»

Коли Кондрацький повів своє військо у наступ частина козаків боронилася, інші ж швидко насипали землю на вози і невдовзі вже мали високі укріплення. Вороги спробували їх штурмувати, однак під вечір змушені були відступити. Козаки ж уночі так зміцнили свій табір, що не могло бути й мови про його здобуття. Навіть тоді, коли прибули наймані драгуни Денгофа з гарматами, повторні спроби приступу не вдалися. Насипавши високі вали, козаки викопали біля них багато вовчих ям, у яких іжачились гострі коси. Крім оборони, обложені часто здійснювали успішні вилазки, чим завдавали ворогові значних втрат.

У роки визвольної війни повстанці неодноразово використовували подібну тактику — оборона у польових укріпленнях, — про що повідомляють очевидці тогочасних подій. Зокрема Богуслав Машкевич, котрий перебував у війську ворога українського народу князя Яреми Вишневецького, про зустріч з полками Макси-

ма Кривоноса влітку 1648 року, у щоденнику зробив такий запис: «Перш ніж наші хоругви обігнули річку, яку треба було далеко об'їжджати греблею, козаки вийшли в поле і до вечора побудували міцний табір. І хоч ми цілу ніч турбували його нападами, то нічого вже не могли зробити».

Подібне трапилося й 1649 року під час битви київського полковника Михайла Кричевського з гетьманом Янушем Радзівілом під Лосевим. Козацький комонник (кіннота), повідомляється в історичному документі, відбиваючи атаку, «до звичайних удався хитрощів: щонайбільше за чверть години побудував засіку і могутній табір у густому лісі, до якого. . . кіннота не могла досягти».

Про винахідливість і відвагу козаків під час захисту табору писав також відомий французький інженер Боплан, який свого часу будував фортецю Кодак на Дніпрі.

Така висока оцінка — не випадкова, оскільки запорожці здавна, вирушаючи в похід, крім рушниць та запасу харчів, мали при собі сокиру, косу, лопату і все, що потрібно для того, щоб насипати вали. Папський нунцій у Варшаві Іоганн Торрес у своїх повідомленнях у Рим писав, що козак воює «стільки мушкетом, скільки мотиною чи лопатою: їх він має на одному держаку, вони завжди прив'язані до пояса, ними він насипає землю і робить укріплення проти кінноти серед нескінченних рівнин свого краю». Проти ворожої кінноти застосовували також дошки з набитими цвяхами, які розкидали перед укріпленням табором.

Якщо укріплення будувалося над водою, то взимку біля них обов'язково рубали великі ополонки. Зокрема, так робили навколо дніпровських островів, на яких перебувала Запорізька Січ. Ця традиція використовувалася і в роки визвольної війни. Так, узимку 1649 року загін повстанців під командуванням Іллі Голоти, укріпившись на одному з островів Прип'яті, обрубав навколо нього лід, щоб вороже військо не могло перейти в атаку. Подібну тактику використав у лютому 1651 року і вінницький полковник Іван Богун, який, удаючи відступ, зумів заманити кінноту противника на притрушені соломомою ополонки, що були вирубані на Південному Бузі біля Вінницької фортеці. Повстанці швидко пройшли по залишених проходах, а ворог опинився у крижаній воді.

Тимчасові укріплення створювали і для того

щоб обороняти підступи до переправ, а також, щоб перегороджувати важливі походи. В українських козаків на високий рівень було піднято мистецтво спорудження постійних пунктів оборони й облоги ворожих фортець та замків. Штурмуючи їх, запорожці використовували часто вози чи сани із запалювальними матеріалами, які старалися підкоти до укріплень противника і підпалити їх. З цією метою на вози клали солому, кору дерев, обливаючи їх смолою, а також порох. Сміливці, що штовхали вози чи сани, були забезпечені щитами.

Особливо успішно використовували повстанці «гуляй-городи». За повідомленням чужинного мандрівника Флетчера, «гуляй-город» складався з двох дерев'яних стін, що охороняли атакуючих як спереду, так і ззаду, відстань між стінами дорівнювала трьом ярдам, у них були зроблені отвори, в які вставляли дула гармат і пищалей. «Гуляй-город» возили за військом, розібравши на складові частини і поклавши на вози.

Ці фортифікаційні споруди козаки широко використовували під час штурму Бара, Замостя, Збаража. Під Збаражем, напр., Богдан Хмельницький наказав виставити шістнадцять великих «гуляй-городів», які виглядали на рухомі фортеці, складені з товстих зв'язаних колод, розміщених на колесах.

До речі, всі сучасники одноставно відзначали високу фортифікаційну майстерність козаків під час облоги Збаража. Для здобуття його було підготовлено чотириста спеціальних штурмових драбин, кожну з яких несли по двадцять чоловік. Крім того, повстанці швидко оточували військо противника суцільними окопами, вис-

паючи перед ними високий земляний бруствер. За кілька днів козацькі шанці були вже так близько від укріплень противника, що атакуючі могли спеціальними гаками стягувати ворогів з валів Збараської фортеці.

Потім повстанці насипали свої земляні вали висотою у два списи, викотили на них гармати і почали обстрілювати з них місто.

До високих зразків військово-інженерного мистецтва слід віднести й улаштування козаками переправи через багnistу місцевість під час виходу з табору під Берестечком 1651 року. Першої ночі повстанці поклали на болото вздовж наміченого напрямку переправи п'ять рядів своїх списів, через шість вершків (приблизно 27 сантиметрів) один від одного. При стикуванні кінців списів з них утворилися ніби поздовжні лаги на всій відстані переходу через bagno. Перекочуючись з боку на бік по прокладених списках, група найвідважніших козаків непомітно перебравалася на другу сторону болота. Над ранок останні сміливці з тих, що перебравалися таким чином через непрохідну багnistу перешкоду, забрали із собою списи.

Цей передовий загін відтіснив від болота сторожу противника, і вже наступної ночі повстанці під командуванням Івана Богуна розпочали організацію небаченої досі переправи. Вона являла собою гать шириною два-три метри, складену із стовбурів дерев, зверху лежали дошки й колоди з розібраних хат і водяного млина, частини возів, сідел. Дерево перекривали хмиз, одяг. Ця споруда скріплювалася вертикально забитими кілками. Такою переправою протягом однієї ночі з оточення вийшла багатотисячна козацька армія. □

Юрій ГАЄЦЬКИЙ

ВИБІР ПОЛКОВНИКА ЗА ГЕТЬМАНЩИНИ

Переглядаючи різні документальні колекції та статті у Гарвардській бібліотеці, знаходимо багато цікавих матеріалів, які ілюструють життя й побут в українській державі — Гетьманщині XVII-XVIII сторіч.

До них належить рідкісний опис вибору полковника козаками та потвердження його гетьманом.

У 1929 році проф. Микола Петровський видав документ «Елекції» переяславського полковника Івана Лисенка у дев'ятім томі «Записок Ніженського Інституту Народної Освіти». Цей матеріал переписаний з московського архіву міністерства юстиції — книги Малоросійського Приказу.

В половині 1690 року переяславського полковника Леонтія Полуботка звільнено з його уряду. Для проведення виборів нового полковника гетьман Іван Мазепа вислав трьох визнач-

них представників до Переяслава: військового товариша Захара Шийкевича, колишнього генерального писаря (1665-69) за гетьманів Івана Брюховецького та Дем'яна Многогрішного; військового товариша Якова Жураківського, колишнього полковника ніженського (1678-85) за гетьмана Д. Многогрішного. Титул військового товаришів за Гетьманщини носили визначні особи, які не мали визначеного уряду, але були до диспозиції гетьмана та Генеральної військової канцелярії.

Кандидатів на пост переяславського полковника були два: Іван Лисенко, який вже був полковником у Переяславі в 1677-79 роках, та Константин Мокієвський, який опісля став полковником київським (1691-1708).

Голосували на полковника всі козаки 17 сотень переяславського полку спершу окремо по сотнях і прислали своїх репрезентантів до

Переяслава на останні вибори перед гетьманськими представниками, Тоді також голосували полкові старшини, а саме обозний, суддя, писар, осаул, хорунжий та отаман Переяслава та чотири значкові товариші. Ці останні — це колишні старшини полкові або інші заслужені особи, які підлягали тільки полковникові, хоч могли жити донебудь на території полку, але були звільнені від наказів місцевих сотників. Крім того голосували також дев'ять членів переяславської міської ради.

У день виборів, 25 червня 1690 року, зібралися полкова старшина, сотники, репрезентанти козацтва та «значніші особи» в полковничім дворі. Гетьманські представники сіли за стіл. Спершу прочитано елекційний універсал гетьмана Мазепи (який не зберігся), а опісля підступали по черзі козацька старшина й інші та давали свої «вотум», себто голоси, полковому осаулові.

Зі старшини голосували за Лисенком обозний і суддя, а на Мокієвського — писар, осаул, хорунжий та отаман переяславський; зі значкових товаришів на Лисенка голосували два і два на Мокієвського. Козацтво всіх 17 сотень подало свої голоси на Лисенка, себто з першої та другої полкових сотень у Переяславі, Трахтемирів, Воронків, Басань, Бариськівка, Гельнязів, Доюнтів, Бубнів, Ліплява, Борисполе, Яготин, і Березань, хоч у двох сотнях, а саме у

Кропивні та Борисполі багато голосували за Мокієвським.

Також члени міської ради подали свої голоси на Лисенка, мотивуючи це тим, що за його першого полковництва в 1677-79 роках місто Переяслав зросло, а за його наслідників Войци Сербина (1679-83), Леонтія Полуботка (1683-87), Родіона Райци (1687-88) і вдруге за Леонтія Полуботка (1689-90) місто зубожіло. Це між іншим є єдина причина, подана в цілім документі, чому голосували за Лисенком, а не за Мокієвським.

Отже Івана Лисенка вибрали полковником козаки в червні, але офіційно він почав урядувати аж у серпні, коли поїхав до гетьманської столиці у Батурин і отримав полковничий пернач від гетьмана Івана Мазепи. Полковництво Лисенка тривало до його смерті у вересні 1692 року і на його місце вибрано сотника Золотоноші Івана Мировича (1692-1706).

Цей документ недвозначно показує, що бодай в XVIII сторіччі козацтво часто само вибирало своїх полковників та що ці вибори гетьман потверджував. Також бачимо, що процес виборів мав свої вимоги, напр., правибори по сотнях і загальні вибори, де делегати сотень давали свій голос на того кандидата, якого хотіли козаки. Формальності вибору вимагали участі представників гетьмана, що і легітимізувало їх в очах вищих властей. □

КОЗАЦЬКІ МОРСЬКІ ПОХОДИ

Як відомо, козацькі майстри-корабельники славилися далеко за межами України.

Одну чайку споруджували упродовж півмісяця понад 60 чоловік. Техніка суднобудування, якою володіли майже всі козаки, не була надто складна. Запорожці зрубували високу липу чи вербу і, очистивши її від галуззя, видовблювали днище. До нього кріпили дубові ребра, на які зверху вниз нашивали дубові дошки довжиною 3,5 метра, шириною 30 сантиметрів. На носі й кормі споруджували щось на зразок кают. Тут зберігли провіант, боеприпаси й зброю. До кожного кінця стовпа прилаштовували окреме стерно, завдяки чому чайка в будь-який момент могла змінити курс на 180 степенів. У центрі щогла закріплювалась з вітрилом, з обох боків човна були від 20 до 40 весел.

Борти човна обкладали в'язанками очерету завтовшки від півтора до двох з половиною метрів. Ця своєрідна захисна одежина утримувала судно на поверхні й охороняла від ворожих стріл і куль. Запорозькі чайки сягали у довжину 15-22 метри, у висоту не більше 4 метрів, а в ширину — 6 метрів. Човен брав на борт 40-60 козаків.

Над чайками-дубами, що стояли у гавані, підносилися високі, стрункі тримаштові кораблі. Вони мали дві палуби, двохярусну рубку у формі намета, де розміщувалась старшина (до 10

людей). Обабіч рубки були по 4 каютних ілюмінатори. По бортах, на нижніх і верхніх деках судна, виглядали з люків грізні дула фальконетів — невеликих кованих залізних чи мідних гармат. Думка, — ніби запорізька фльотили складалася виключно з чайок-дубів, є помилковою. Насправді до її складу входили навіть підводні човни. Звичайно, з нашого погляду вони здаються досить примітивними. Проте факт їх існування у XVI столітті становить великий інтерес. Очевидно запорожці використовували різні види суден, залежно від стратегії й тактики морського бою. У підготові походу брало участь усе запорізьке товариство. Частина козаків споряджала судна, решта вантажила на них зброю, шаблі, рушниці, порох, набой, ядра, харч. Під час походів існував непорушний закон: запорожцям суворо заборонялося брати з собою будь-які спиртні напої. За свідченням сучасників, з п'яними розправлялися безжально — їх викидали за борт.

За переказами, щоб перепинити козакамхід по Дніпрі, турки поставили посеред ріки залізну браму, а від Кизи-Керменя до Тавані й далі до Аслам-Керменя протягли залізні ланцюги. Як козаки долали цю перепону? Кілька десятків колод вони спутували залізним ланцюгом і сторчма пускали до брами. Стукіт колод, брязкіт ланцюгів створювали враження,

Козаки штурмують Кафу влітку 1616 р. (За гравюрою 1622 р.)

нібито рухається козацька фльотилія, і турки відкривали вогонь по гаданих козацьких чайках. А тим часом запорожці, причаївшись в очеретах, очікували, поки вщухне стрілянина, і тоді у стрімкому кидку проривали лінію фортець. Так само вони долали шлях біля Очакова.

Нове XVII століття, запорізькі козаки відкрили морським походом на Кілію на 30 чайках і кількох галерах, відбитих у турків. Бій з турецькою ескадрою під Кілією був для козаків успішним. Згодом, улітку 1606 року, козаки кілька разів нападали на турецькі міста й фортеці Чорноморського узбережжя. Вони ходили на Кілію, Аккерман, захопили 10 турецьких галер з харчами, товарами й вирядом, з моря атакували Варну. Восени 1609 року козаки на 16 чайках увійшли в гирло Дунаю, знову атакували Кілію, Аккерман, а також Ізмаїл.

Потім настала «доба героїчних походів» (так називають історики козацькі морські експедиції другого десятиріччя XVII століття). У 1613 році козаки двічі ходили на турецькі володіння. Султан намагався не пропустити козаків додому і послав в Очаків численну флоту. Але запорожці зуміли перехитрити турецького пашу й розгромили ворожу фльотилію.

Наступного, 1614 року, козаки здійснили два походи. Щоправда, весняний був невдалий — запорожців спостигла буря й розсіяла козацькі чайки. Проте влітку на 40 чайках вони повторили похід. Дві тисячі козаків перетяли море, атакували Трапезунд, а відтак напали на Синоп. Козаки здобули фортецю, знищили гарнізон, спалили усю турецьку флоту, що стояла на рейді. Поки стягували війська, козаків і слід пропав. Як свідчать автори турецької хроніки, з часу завоювання турками Малої Азії біля Синопа не з'являвся жоден ворожий корабель. Візир, якого султан розгнівавшись, мало не повісив, присягався, що знищить козаків, коли вони вертатимуться назад. Однак запорожцям було відомо, що біля Очакова на них чекають турецькі кораблі. Вони розділилися на дві групи. Одна пробивалася очаківським лиманом. Бій був нелегкий. Козакам довелося кинути в море частину трофеїв. Турки полонили двадцять запорожців, решті вдалося дістатися до Дніпра. Друга група висадилася на схід від Очакова, волоком протягла чайки й спустила їх у Дніпро. Козаки відбили атаку турків, що напали тут на них, але зазнали великих втрат. 1615 року запорожці здійснили ще сміливіший по-

хід. Цього разу об'єктом нападу вони обрали столицю могутньої Османської імперії — Стамбул (колишній Константинополь). Козаки висадилися між двома гаванями столиці — Мізеною та Архіою — й спалили їх. Султан, який у той час перебував у замиському палаці, з гнівом і люттю спостерігав з вікна, як палає його столиця. Захопивши багаті трофеї, козаки залишили місто. Турецькі кораблі, що кинулися навздогін, зустрілися з козаками біля гирла Дунаю. Запорожці перші напали на турецьку ескадру й розгромили її.

У боях 1616 року, так само як і під час інших походів, запорожці продемонстрували неабияке воєнне мистецтво й безприкладну хоробрість. Сучасники дуже високо оцінювали ці якості козаків. Італієць Д'Асколлі писав: «Козаки такі відважні, що не тільки при рівних силах, але й 20 чайок не бояться на 50 галер напасти, як це буває щороку». Поляк Старовольський засвідчував, що запорожці, зустрічаючись з турецькими галерами, воліють згинати, ніж ганебно відступити або здатися, «вони не ухиляються від бою і часто перемагають». Турецький хроніст Мустафа Наїма, описуючи битву запорожців на чайках з турецькою флотою, твердив, «що на всій землі нема людей сміливіших, котрі б менше турбувалися про своє життя, менше за все боялися смерті».

До нас дійшла літографована гравюра 1622 року. На ній зображений момент штурму фортеці з моря в 1616 році. Ця гравюра є ілюстрацією до панегірика, складеного ректором Київської братської школи Касієм Саковичем на смерть Сагайдачного в 1622 році. Цей твір з доволі довгою назвою має для історії надзвичайно велике значення, оскільки він є єдиним джерелом, яке дає нам відомості про козацький похід 1616 року. Тут ми знаходимо

пряме свідчення того, що морським походом 1616 року керував саме Сагайдачний.

«Верше» Саковича свого часу спричинили дискусію щодо датування походу на Кафу. Літописці XVIII століття Грабянка та Рігельман помилково вказали 1606 рік. Цю помилку повторили історики XIX Максимович, Антонович, Камінін, Голубев. Вони виходили з того, що у хронологічній даті на гравюрі одна з друкованих цифр, котрі тоді позначалися літерами, була підправлена чорнилом, і вони вирішили, що цю цифру дописано. Проте під час більш уважного вивчення з'ясувалося, що її не дописано, а тільки наведено на блідому невиразній друкованій відбитті. Отже, дата походу на Кафу — 1616 рік.

Судячи з цього історичного джерела, морська козацька експедиція 1616 року перевершила всі попередні походи. Козаки штурмом здобули турецьку фортецю й знищили чотирнадцятитисячний гарнізон. З наказу Сагайдачного була знищена також турецька флота. Як писав Сакович, «каторги єдині палили, другие потопили». Далі він розповідає, що, дізнавшись про новий розгром, «аж у сам цесарь турский был в великом страху».

Внаслідок походу 1616 року багато невольників дістали волю. Саме в тому полягав гуманний змісл козацьких експедицій, які підривали економічну й військову міць султанської Туреччини. Самі козаки головною метою походів уважали визволення з турецького й татарського рабства людей котрі мучилися там.

Восени 1616 року козаки знову спорядились у похід — цього разу на Самсун. Проте вітер заніс чайки під Трапезунд. Дві тисячі запорожців висадилися на берег й визволили багато невольників. Тільки-но козаки сіли у чайки, як на них посунула турецька флота. Однак бій закінчився повним розгромом турків. □

**ПОБРАТИМИ! НІ НА МИТЬ НЕ ЗАБУВАЙМО НАШОЇ
ВОЯЦЬКОЇ ПРИСЯГИ УКРАЇНІ!**

СВЯТО ГЕРОІВ В ОЛДГАМІ

Як кожного, так і цього року, в дні 30 травня, заходами Відділу ОБВУ, при активній участі Відділу СУБ, Осередку СУМ та Гуртка ОУЖ, у нашій громаді віддано шану тим, що життя своє віддали в боротьбі за волю і самостійність українського народу.

У соняшну травневу неділю, громадяни Олдгаму зібралися на свято.

Точно о год. 6.00 ввечері, відкрилася сценічна заплата, й очі присутніх звернулися на ефектовну декорацію, на якій із-за церковної бані звисав національний прапор, внизу була могила, а на ній березовий хрест. На могилі дві рушниці, а далі, кожного притягав очі клич: «Вони згинали, щоб жила Україна». В почті біля могили хор Гуртка ОУЖ, що ним диригує п-ні К. Душна почав мурмурандо «Марш Українських Націоналістів», на тлі якого врочисто звучали слова «Молитви Українського Націоналіста», що її мистецькому виконав побр. М. Гривель. Реферат

«Культ Героїв» виголосив голова ОБВУ. Деклямації присвячені впадшим за волю України на чужій і своїй землі виконали пані: К. Душна, Л. Саплива, З. Панівник, С. Токарик, К. Лотоцька, М. Лебідь.

Програму доповнив хор ОУЖ, виконавши такі пісні: «На деревах пожовкло листя», «Пробудилась з піснею Україна», «Летів орел», «У темнім борі». Подивляти треба зусилля, що їх вкладає жіноцтво ОУЖ Олдгаму для збереження хору.

Перед закінченням святочної програми, голова Відділу ОБВУ висловив щире подяку всім виконавцям програми та учасникам. Рівночасно при тій нагоді закликав громадянство взяти численну участь у святі Героїв, що його організувала Головна Управа ОБВУ дня 6 червня 1892 р., в Тарасівці.

Свято закінчено відспіванням українського національного славня.

Ф. І.

В ПОКЛОНІ ПОЛЯГЛИМ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

До важливої щорічної події в житті української громади міста Брадфорду належить відзначення Свята Героїв, що його врочисто цього року підготував місцевий Відділ ОБВУ.

Хоч погода не була сприятлива, однак українська громада зібралась численно, щоб гідно віддати шану борцям-героям, які поклали своє життя на жертвину Батьківщини.

Сцена була дбайливо прибрана портретами Симона Петлюри та ролк. Євгена Коновальця, а посередині напис: «Вічна пам'ять поляглим Героям», по боках національний та революційний прапори, посередині китиця живих квітів. Також стояла почесна стійка з прапорами своїх організацій ОБВУ, СУМ та ОУЖ.

Голова місцевого Відділу ОБВУ побр. Павло Татарин відкрив свято, згадуючи у своєму змістовному слові світлич провідників наших Визвольних Змагань, як Головного Отамана Симона Петлюру, полк. Євгена Коновальця, генерал-хорунжого УПА Тараса Чупринку та Провідника революційної ОУН Степана Бандеру, а також тисячі тих, що своєю смертю прославили нашу націю авреолею мучеництва та стали символом прагнень українського народу до самостійного життя. Постановом з місць й однохвилинною мовчанкою присутні вшанували їхню світлу пам'ять.

П-на Д. Мандзій з великим чуттям добре продекламувала вірш невідомого автора «Поляглим героям». Опісля мішаний хор «Діброва» під керівництвом маестра Ярослава Гаврилюка та музичним супрово-

дом п. Я. Шутки виконав «Отче наш» та пісню «Козака несуть».

Добре опрацьований реферат виголосив пор. Нестор Мулька застановляючись над нашим гарним традиційним звичаєм, коли-то в зеленосвяточних днях уся природа радіє і красується весняним чаром, наш український народ ушановує світлу пам'ять воїнів-борців української нації, які віддали своє життя за волю України.

Прелегент закликав зберігати цю світлу традицію пошанування впадших національних героїв, і виховувати в цьому дусі нашу молодь. Відзначенням Свята Героїв ми прославляємо наше славне минуле, що його творили наші завзяті предки — княже військо, героїчне козацтво й борці-учасники різних військових формацій, що віддали на вівтар нашої Батьківщини найвищу жертву — життя.

Опісля побр. М. Данилко з мистецьким чуттям продекламував вірш «Безсмертному Командирові», а старші сумівці: Р. Панас, О. Чабан, С. Данилко, Б. Гавлик, добре виконали рецитацію «Салют Героям». Святочну програму з молодими підготувала п-ні О. Марків.

На закінчення мішаний хор «Діброва» проспівав дві пісні: «Вставай народе» та «Волинськими шляхами».

Програму закінчено проспіванням національного гімну «Ще не вмерла Україна».

Учасниця

ЖИВЕ ВОЯЦЬКА СЛАВА

Цього року Головна Управа Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії, вислала лише делегацію до Австрії у складі чотирьох осіб, щоб була присутньою у щорічному вшануванні пам'яті поляглих воїнів І УД УНА, що похоронені на воєнних цвинтарях у околиці Фельдбаху. У вівторок, 18 травня виїхали автом до Австрії побр. хор. Петро Кішук (він і був головою делегації), побр. Маркіян Шептицький член Головної Управи ОбВУ, побр. Михайло Ткачук голова Округу ОбВУ й побр. Лев Коваль підрефернет зовнішніх зв'язків до німецькомовних країн.

Прибувши до Мюнхену, наша делегація разом з мгрм Володимиром Леником поїхала на цвинтар і там поклала квіти на могили сл. пам. Степана Бандери і могилах наших видатних національних діячів. Члени делегації були одягнені в одностроях, що їх уведено в нашої комбатантській організації і гарно себе репрезентували, так, що навіть прохожі старшини західнонімецької армії віддавали почесь нашим побратимам.

У вечірніх годинах у середу, 19 травня нас відвідав в інтернаті «Рідна Школа» полк. Євген Рен. Він вельми жалів, що не може поїхати цього року до Австрії, куди він їздив майже щороку та побажав нам щасливої подорожі. Привітав нас також побр. пор. Роман Дебрицький голова Крайової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА в Західній Німеччині й предложив нам плян роїздки, що її ми спільно обговорили.

З Мюнхену ми виїхали прямо до Фельдбаху. Там привітали нас сердечно наші приятелі австрійці, а зокрема окружний голова комбатантів, наш відомий приятель Сепп Маврер, який тепер є теж головою австрійського Чорного Хреста. Того ж дня, тобто в четвер, 20 травня відбуто ввечері спільне засідання. В часі того засідання п. Маврер привітав нас, передав привіт від посадника міста та поінформував, що управа міста Фельдбаху плянує провести велике свято в 1984 році з нагоди відзначення 100-річчя Фельдбаху та 860-ліття цілої околиці. З тієї святкової нагоди буде проголошений «Український тиждень» у Фельдбаху. «Україніше Вохе ін Фельдбах». До належного відзначення цих роковин австрійці вже готуються.

У п'ятницю, 21 травня о год. 9.00 рано була збірка всіх прибулих біля українського пам'ятника на площі. Потім відбулась візита в посадника міста д-ра Гартмана. З української сторони були присутні: всч. о. шамбелян Олександр Остгайм-Дзерович, пор. Роман Дебрицький, хор. Петро Кішук, побр. Маркіян Шептицький, побр. Михайло Ткачук і побр. Лев Коваль. Посадник міста прийняв нашу делегацію дуже тепло, дякував нам, що ми зберігаємо і плекаємо не тільки приязнь і дружбу, але завжди пам'ятаємо про наших побратимів, що полягли в обороні австрійської землі. Він теж наголосив у розмові про особливе значення «Українського тижня».

Вінки в крипті та біля пам'ятника у Фельдбаху по-

клали побратими пор. Роман Дебрицький, хор. Петро Кішук, побр. Михайло Ткачук і побр. Юрій Душинський. Того ж дня ми всі відвідали воєнні цвинтарі в місцевостях: Ст. Стефані, Бірнбавмі, Бад Гляйхенбергу, Гнасі, Травтмансдорфі та Фельдбаху. На тих цвинтарях всч. о. Олександр Остгайм-Дзерович служив Панахиди, а представники Братства й ОбВУ клали вінки у стіп пам'ятників. У Ст. Стефані біля пам'ятника промовляв пор. Роман Дебрицький, у Травтмансдорфі хор. Петро Кішук, у Фельдбаху

Полк. Євген Рен і полк. Вольф-Дітріх Гайке.

побр. Маркіян Шептицький, у Гнасі всч. о. шамбелян Олександр Остгайм-Дзерович. Короткі промови були підбадьоруючі, вояцькі та відмічували важливість плекання культу героїзму боротьби за волю України й українського народу. Проспівали ми також стрілецьку пісню «Спіть хлопці, спіть».

У суботу, 22 травня у надвечірніх годинах українці й австрійські комбатанти зібрались знову біля нашого пам'ятника на площі і там сформувалася похідна колона з вінками та під проводом пор. Романа Дебрицького всі пішли до пам'ятника австрійським спадунам, де й відбулася коротка церемонія і покладено вінки. Ввечері відбулася спільна побратимська зустріч в одному з місцевих готелів у Фельдбаху.

Треба згадати, що в між часі наша делегація теж їз-

дила до Грацу, де всч. о. шамбелян Олександр Остгайм-Дзерович відслужив Панахиду біля могили бл. пам. о. капеляна Данила Ковалюка і там ми поклали вінок.

У неділю, 23 травня рано, наша делегація і побратими з Австрії та Західної Німеччини виїхали до місцевості Поппендорфу, де відбулось офіційне відкриття і посвячення новоспрудженого пам'ятника в честь поляглих воїнів в обороні цієї місцевості. Цей пам'ятник спорудили самі австрійці. До почесної президії на трибуні були запрошені представники різних австрійських військових і комбатантських формацій, урядові представники та громадських установ. До цієї почесної президії були запрошені також і українці. В часі врочистостей була дефіляда перед трибуною, промови та гарматний салют. Промовляли: посадник тієї місцевості п. Бруно, представник австрійського Чорного Хреста п. Ігер Вайс, сотник Грос та багато інших. Від українців промовляв пор. Роман Дебрицький. Тепло згадав українських поляглих воїнів голова округи Гавтман. «Відаємо наш поклін, — мовив він, — і клонимо наші голови в пошану всіх поляглих українців, що тут на нашій землі воювали з ворогом, і леліяли думкою про свою вільну батьківщину-Україну. Також військовий капелян, який служив Службу Божу та посвячував пам'ятник виголосив незвичайну патріотичну й зворушливу проповідь, підкреслюючи в ній брутальність і варварство большевицьких наїзників, що нищили в часі війни й після неї цю гарну австрійську країну. Ще малим хлопцем він був свідком, як большевик на його подвір'ю, вбив німецького вояка й це

вже після капітуляції Німеччини. Загроза цього варварства, — говорив священик, — залишається і далі та висить над вільним світом.

Того самого дня після офіційного закінчення згаданої врочистості, ще роздано окремі відзнаки на пам'ятку відкриття і посвячення пам'ятника, що їх одержала і наша делегація. Ми попрощалися з нашими знайомими й приятелями, пообідали в Гнасі разом з нашим приятелем п. Гнавком, і пополудні виїхали в дорогу. В часі подорожі затрималися недалеко в місцевості Віляху. Це дуже гарна гірська місцевина.

Пізно ввечері ми приїхали до Мюнхену й заночували в інтернаті «Рідна Школа». Другого дня, в понеділок, 24 травня в інтернаті відбулась дуже цікава зустріч з кол. шефом штабу і УД УНА пполк. Вольф-Дітріхом Гайке, що приїхав у товаристві сотника Вол. Козака. На цій зустрічі, що її дбайливо приготував мгр Володимир Ленік був теж полк. Євген Рен та дехто з персоналу інтернату. Зустріч відбулась у дуже дружній атмосфері у пполк. Гайке був вельми з неї вдоволений. Не менше були ми всі вдоволені з такої рідкісної зустрічі та закріплення дружби з добрим нашим приятелем, що ним був і залишився далі пполк. Вольф-Дітріх Гайке.

Після закінчення згаданої зустрічі ми виїхали в дорогу додому. Сповнені враженням, Скріплені духовно й підбадьорені, що є ще порох у порохівницях, як казали наші завзяті предки-козаки й що ще живе вояцька слава, на досаду у гнів ворогам.

Михайло Ткачук

25-РІЧЧЯ ВІДДІЛУ ОБВУ В ҐЛОСТЕРІ

Численно зібрались побратими в день 15 травня 1982 р., в залі Ґлостерського Відділу СУБ, декотрі з їхніми дружинами, члени Управ громадських організацій Ґлостеру, запрошені гості, представники Централі ОБВУ, представники українських громад Челтенгаму, Кіддермінстеру, Свіндону, Брістолу, Кардіфу та Свансі, щоб гідно відсвяткувати 25-річчя існування Відділу ОБВУ в Ґлостері.

Ювілейне Свято попередила Служба Божа, що її відслужив всч. о. Євген Гарабач при численній участі вірних, в англійській церкві (св. Барнабас), а також Панахиду за всіх померлих побратимів.

Свято відкрив голова Відділу побр. Григорій Трухан, а всч. о. С. Гарабач провів молитву «Отче Наш» та виголосив привітання з нагоди Ювілею.

З черги представник Централі ОБВУ хор. П. Кіщук виголосив коротке святкове слово та привітав від голови Централі ОБВУ — пор. Б. Микитина та генерального секретаря д-ра С. М. Фостуна.

З святочним словом та побажаннями виступав побр. П. Герман зі Свіндону — голова Округи ОБВУ. Від Управ громадських організацій Ґлостеру, голова СУБ п. Н. Гайдамаха висловив признання за копітку працю, яку Відділ виконував та зложив побажання

успішної праці на будуче. Побажання та слова подяки Відділові ОБВУ висловили: друг Іван Фінів від Управи Осередку СУМ, п-ні М. Гайдамаха в заступстві голови Гуртка ОУЖ — п-ні М. Фінів. Письмові привіти та побажання наспіли від всч. о. протопресвітера С. Богатирця, всч. о. митрата М. Матичака, ген. секр. побр. д-ра С. М. Фостуна та побр. П. Костюка. Привіт з Челтенгаму відчитав господар свята побр. В. Мартинюк.

Хор. П. Кіщук підняв тост за здоров'я Його Блаженства Патріярха Йосифа Сліпого, Голови ПУКЦ, Його Блаженства митрополита Мстислава — УАПЦ та всіх колишніх вояків, з відспіванням багатьох літ.

Від Округи ОБВУ Лінколншіру вітав особисто її голова побр. М. Татарчук.

З черги господар свята запросив на сцену заслужених членів Управ ОБВУ, для відзначення за їхню довголітню працю, а відтак побр. хор. П. Кіщук нагородив їх медалями та відзначеннями.

Побр. Г. Трухан — голова Відділу Ґлостер отримав медалю 2 кл., побр. В. Мартинюк — секретар був нагороджений медалю 3 кл., побр. М. Євін — скарбник, одержав теж медалю 3 кл. Побр. І. Ромоновський за його фінансову підтримку та численні поїздки

— відвідини вояцьких могил в Австрії був нагороджений медалею 3 кл., а також такі медалі одержали голова Відділу ОБВУ в Свансі й голова Відділу ОБВУ в Челтенгамі, побр. М. Шевчук. Медалю 2 кл. отримав побр. М. Стороцьук — секретар Відділу в Челтенгамі.

Святочне слово виголосив голова В-лу УКПО п. І. Ткачик зосередившись на початках формування українських військових формацій у період козаччини, перед і в часі Визвольних Змагань, під час другої світової війни, котрі, в дуже несприятливих умовах, героїчно протиставили комуністичній Москві й нацистській Німеччині, в котрих була ціль лише колонізувати Україну. Згадав про формування Дивізії «Галичина», до якої часто українське населення ставилося з недовірою, хоч свідомий елемент української молоді масово зголошувався до нової української формації, що при кінці війни формально прийняла назву Української Національної Армії.

Господар Свята побр. В. Мартинюк насвітлив пройдений період 25-ліття існування Відділу, а саме: дня 6 липня 1954 року тут створено ланку ОБВУ. Першим ланковим був обраний її основник побр. Ілля Процик. Після його виїзду з громади, ланкові були вибрані на зміну, то побр. В. Мартинюк, то знову ж побр. Григорій Трухан та одну каденцію очолював, уже Відділ ОБВУ, побр. П. Горичун. Треба теж згадати побр. М. Євина, котрий бездоганно вив'язувався зі свого завдання та побр. В. Мартинюка, що довгі роки сповняв функцію культурно-освітнього референта, чи секретаря.

Раз почате діло не припинялось, змагання і праця йшла далі. Попри свої військово-організаційні справи, декотрі побратими, а особливо побр. В. Мартинюк, брали участь у Школі Українознавства, працюючи учителями, а згаданий побр. був також головою Осередку СУМ, його виховником, довгі роки опікувався самодіяльним танцювальним гуртком, що існував при Осередку СУМ, здобуваючи своїми виступами великі успіхи. Згадати треба, що цей танцювальний гурток мав численні виступи для ан-

глійської публіки, на фестивалях та у двох оперетах під назвою «Скрипаль на даху» та «Весела вдова».

Побратим В. Мартинюк також провадив музичний склад «Мандрівка», а вже довгий час сповняє ролі церковного дяка.

Глостерський Відділ ОБВУ мав честь мати одного року королеву краси на В. Британію — Марію Гриньків та другу княжну Еву Пронів.

На день ювілею наш Відділ має 17 членів, з того два добродії, а відійшли у вічність 3 побратими.

Відділ утримує дружні зв'язки з англійськими комбатантськими організаціями, вже багато років бере участь з прапором ОБВУ в поході до пам'ятника поляглим у день поминок та щороку наша делегація бере участь у Службі Божій на яку запрошує усіх членів Управ громадських установ, настоятель катедр.

Під кінець, слова подяки висловив голова Відділу побр. Г. Трухан, дякуючи всім присутнім, Управі, Управі ТК за фінансову підтримку, паням з ОУЖ за приготування ювілейного прийняття, за що відспівано для них грімке многоліття.

Офіційну частину закінчено проспіванням українського національного гимну.

Розвагова частина з танцями продовжувала свято, а присутні мали змогу забавитись і танцювати при гарній музиці групи з Волвергемптоні під керівництвом п. М. Ковальчука.

Побратими були в піднесеному та веселому настрої, пригадалися молоді роки, військовий вишкіл, воєнні події, і всі, наче відмолоділи, а далі полилась стрілецька пісня, дотепи та жарти.

З цієї нагоди, за пропозицією побр. Ю. Шаґрая, проведено збірку на фонд «Вістей Комбатанта» й зібрано £18.50.

В. Косилевич

XXVII ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБВУ

Двадцять четверті Загальні Збори Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії відбулись у суботу, 10 липня 1982 року, в залі манчестерського Відділу СУБ, гарно приготуваній до відбуття Зборів, заходами голови місцевого Відділу ОБВУ побр. Олександра Марковського й членів Управи цього Відділу. На Загальні Збори прибули 40 делегатів з Відділів ОБВУ. Внаслідок залізничного страйку мало хто з делегатів південних Відділів міг прибути на Збори, а теж і не прибули представники суспільно-громадських організацій так численно, як вони звичайно прибувають на Загальні Збори ОБВУ.

Збори відкрив о год. 1.30 пополудні уступаючий голова ОБВУ пор. Богдан Микитин, і вони почалися спільним відспіванням молитви-пісні «Боже Вели-

кий». Президія Зборів була обрана в такому складі: побр. Михайло Гринюк — голова, пор. Нестор Мультка — заступник, а побратими — Павло Гошко й Микола Яцків — секретарі. Після прийняття нарад Зборів і запрошення Почесної Президії, голова Зборів побр. М. Гринюк зачитав список померлих членів ОБВУ звітного часу в 1980-1982 роках (82), і учасники Зборів ушанували їх однохвилинною мовчанкою, а теж і вшанували пам'ять поляглих старшин, підстаршин і вояків Української Повстанської Армії у 40-річчя повстання і збройної боротьби УПА.

Загальні Збори ОБВУ привітали: побр. Михайло Гринюк від Світового Українського Визвольного Фронту, дир. Іван Овчарик від Спілки Української Молоді у В. Британії, д-р Святомир М. Фостун від То-

вариства Українських Літераторів і редакції «Української Думки», побр. Василь Потек вітав Збори від Товариства «Гуцульщина». Від всч. о. митр. Миколи Матичака передав привіт побр. Микола Яцків. Від місцевого Відділу СУБ вітав Збори п. Михайло Кіндрат, а від Відділу ОБВУ побр. О. Марковський. В часі Зборів прибув також всч. о. крил. Ярема Гаврилук почесний капелян ОБВУ, привітав учасників Зборів, передав їм вітання від Крайової Управи Української Гетьманської Організації (СГД) та був деякий час присутній в часі ділових нарад Зборів. Хореограф Дмитро Парадюк вітав Збори від імені танцювального ансамблю «Орлик» і висловив подяку ОБВУ за дружню співпрацю у звітній каденції.

Письмові привітання надіслали Загальним Зборам: всч. о. протопресвітер Сильвестер Богатирець капелян ОБВУ від УАПЦ, всч. о. крил. Михайло Ратушинський капелян ОБВУ від ПУКЦ, Президія Секретаріату СКВУ, Президія КОУГЦУ, Президія і Головна Управа Союзу Українців у Великій Британії, Головна Управа Братства кол. Вояків і УД УНА, Управа Братства «Броди-Лев», полк. Євген Рен, Дирекція Української Інформаційної Служби, Дирекція Української Видавничої Спілки, Президія УКПО, Президія Української Комбатантської Ради, Головна Управа ОУЖ, Крайова Пластова Старшина, Управа Спілки Українських Учителів і Виховників, Управа УСГромади, Дирекція «Нової Фортуни», Дирекція «Подолі», почесний голова ОБВУ хор. інж. Теодор І. Кудлик, хор. Петро Кішук, побр. Володимир Янківський, побр. Лев Коваль і побр. Петро Герман. Усі письмові привіти зачитав голова Зборів побр. Михайло Гринюк.

Згідно порядку нарад, Збори обрали такі ділові комісії:

а) Верифікаційна: голова — побр. Іван Овчарик, а члени — побр. Василь Гуменюк і побр. Іван Федшин.

б) Номінаційна: голова — пхор. Богдан Головатий, члени — побр. Михайло Ткачук і побр. Михайло Кормило.

в) Фінансово-бюджетна: голова — ппор. Маріян Д. Гайва, члени — побр. Олександр Марковський і побр. Михайло Кіндрат.

г) Резолюційна: голова — побр. Володимир Нагайло, члени — пор. Микола Веремієнко і побр. Павло Татарин.

Збори обрали також двох скрутаторів, щоб числити виборчі голоси, а саме побр. І. Пивоварчука і В. Лебедя.

Щоб заощадити дорогий час Збори обрали комісію по прочитанні протоколу з попередніх Загальних XXIII Зборів ОБВУ: побр. Іван Фільмес — голова, а побр. М. Мирон і побр. В. Горкуляк — члени. Згадана комісія прочитала протокол і перевірила його прилоги та позвітувала Зборам, що згаданий протокол речево, правильно й вичерпно віддзеркалив ділові наради XXIII Загальних Зборів та запропонувала

Зборам цей протокол прийняти до відома й затвердити, що Збори й зробили.

З черги про загальну діяльність Об'єднання бувших Вояків Українців у В. Британії, а зокрема про діяльність Головної Управи звітував Зборам ген. секретар пор. д-р Святомир М. Фостун. Тому, що звіт був надрукований і всі учасники Зборів його мали, ген. секретар реферував лише головніші й важливіші аспекти загальної діяльності в звітній дворічній каденції. Про фінансову господарку звітував фінансовий референт ГУ ппор. Маріян Д. Гайва.

Голова Суду Чести пор. Микола Веремієнко у своєму звіті відмітив, що Суд Чести ОБВУ займався в звітній каденції розглядом однієї справи, однак з огляду на те, що вона постанала на конфесійному тлі, Суд Чести вирішив припинити розгляд тієї справи.

За Контрольну Комісію ОБВУ звітував побр. Михайло Гринюк. Він належно оцінив великий вклад праці ГУ ОБВУ в звітному часі, наголосив надбання ОБВУ в звітній каденції, а теж і скріплення позиції та авторитету нашої комбатантської організації, а також відмічючи що ген. секретар ОБВУ пор. д-р Святомир М. Фостун закінчує цими XXIV Загальними Зборами 20-річчя безперерйного секретарювання в ОБВУ і 20-річчя безперерйного редагування військовознавчого журналу «Сурмач», висловив йому сердечну подяку під гримкі оплески учасників Зборів та запропонував Зборам уділити абсолюторію уступаючій Головній Управі ОБВУ.

Після дискусії та обговорення діяльності ОБВУ в звітній каденції і відповіді ген. секретаря на декотрі запити, уступаючій голова ОБВУ пор. Богдан Микитин висловив теж ген. секретареві сердечну подяку від імені Головної Управи й всього членства за його віддану й жертвенну працю продовж минулих 20 років і вручив йому подарунок. Зворушений пор. д-р Святомир М. Фостун подякував голові, а звертаючись до присутніх зазначив, що вважав завжди своїм вояцьким обов'язком працювати для ОБВУ, радіє, що його праця не була даремною і обіцяв далі працювати в користь і для добра нашої комбатантської організації.

Загальні Збори уділили абсолюторію уступаючій ГУ ОБВУ, а опісля коротку програмову доповідь до питань і напрямних дальшої праці ОБВУ виголосив пор. д-р Святомир М. Фостун.

Після його доповіді голова Зборів розпорядив одногодинну перерву на обід, а після цієї перерви почався вибір керівних органів ОБВУ. На пропозицію Номінаційної комісії, що її предложив Зборам побр. Михайло Кормило — член згаданої комісії, Збори обрали одноголосно пор. Богдана Микитина знову головою ОБВУ, а Головну Управу обрали в такому складі: пор. Нестор Мулька, пор. д-р Святомир М. Фостун, ппор. Маріян Д. Гайва, хор. Петро Кішук, пхор. Богдан Головатий, пхор. Володимир Лесюк, побр. Михайло Захарчук, побр. Маркіян Шептицький, побр. Володимир Янківський, побр. Микола Яцків, побр. Василь Гуменюк, побр. Михайло Ткачук, побр.

Михайло Татарчук і побр. Теодор Данкович. Заступники членів ГУ: побр. Олекса Дем'янчук, побр. Лев Коваль і побр. Павло Татарин.

Контрольна Комісія: голова — побр. Михайло Гринюк, а члени: дир. Іван Скальський і побр. Михайло Поврозник. Заступники: побр. Юрій Ілюк і побр. Петро Герман. Суд Чести: голова — пор. Микола Веремієнко, дир. Іван Равлюк і пор. Ігор Гаврилів. Заступники: побр. Євген Шешин і побр. Павло Гошко.

Загальні Збори обрали знову побр. хор. інж. Теодора І. Кудлика Почесним Головою ОБВУ на чергову каденцію.

З черги заслухавши пляни праці ОБВУ на чергову каденцію, що його предложив пор. д-р Святомир М. Фостун і проект бюджету, що його предложив ппор. Маріян Д. Гайва, Загальні Збори прийняли обидва проекти.

У дальшій програмі ділових нарад Загальних Зборів ОБВУ нагороди й відзначення за прикладну працю в ОБВУ одержали:

Відділ ОБВУ в Болтоні — перехідну чашу ОБВУ на 1982-1983 рік, а Відділ ОБВУ в Манчестері на 1983-1984 рік.

Відзначення III класи одержали:

Відділ ОБВУ в Манчестері.

Голова цього Відділу побр. Олександр Марковський.

Відділ ОБВУ в Бадфордді.

Голова цього Відділу побр. Павло Татарин.

Відділ ОБВУ в Рочдейлі.

Голова цього Відділу побр. Михайло Лісний.

Відділ ОБВУ в Сляв.

Голова Відділу ОБВУ в Лію побр. Василь Щербатюк.

Грамоти за прикладну довголітню працю в ОБВУ

одержали — побр. Павло Гошко з Лестеру й побр. Петро Герман із Свіндону.

Церемонію вручення згаданих нагород і відзначень провели голова ОБВУ пор. Богдан Микитин й пор. д-р Святомир М. Фостун.

Резолюції XXIV Загальних Зборів ОБВУ зачитав голова Резолюційної комісії і ці резолюції були прийняті одногосно.

З різними цікавими й корисними пропозиціями і побажаннями виступали: пхор. Богдан Головатий, пор. Микола Веремієнко, побр. Михайло Ткачук, побр. Володимир Нагайло, побр. Анатолій Кривонос, пор. Нестор Мулька, побр. Дмитро Литвин, побр. М. Коропіш, побр. Павло Гошко, побр. Михайло Корміло, побр. Дмитро Куртяник, а підсумовуючи ці добрі виступи делегатів голова Зборів відмітив, що усі ці добрі й актуальні та корисні пропозиції ГУ ОБВУ візьме до уваги та буде їх реалізувати у своїй праці.

Закриваючи Загальні Збори голова Зборів зупинився довше у своєму слові на різних питаннях нашого перебування на чужині, наших завдань, як кол. вояків, закликав до дружньої праці, до ще більших насаг і зусиль для визвольної боротьби, наголошуючи, щоб ми всі брали собі приклад з героїчної відданості й посвяти воїнів УПА, котрі боролися з переважаючим ворогом, і не думали про власну персональну користь з цієї боротьби, а лише про волю, користь і добро нашого народу.

Після його слова, в якому він знову ж таки зазначив що не дякуватиме нікому, бо ж це був обов'язок усіх нас, учасників, що ми прибули на Збори й брали в них активну участь. Це обов'язок вояцький, за який ми не повинні собі взаємно дякувати. Загальні Збори закінчено о год. 7.30 ввечері проспіванням національного славня.

Учасник Зборів

ПОБРАТИМСЬКА ЗУСТРІЧ У ПІТЕРБОРО

Чи вже не традиція? Від кількох років підряд наш Відділ ОБВУ міста Пітерборо та околиці, організує успішні товариські зустрічі.

Так як у минулих роках, так і цього року зустріч така відбулась у суботу, 7 липня. О год. 5.30 ввечері заля місцевого Відділу СУБ заповнилась кол. вояками, їхніми родинами та приятелями.

Голова Відділу ОБВУ побр. Глушко привітав гостей, а святочне прийняття почалось відспіванням «Боже, вислухай благання». Опісля господар цієї зустрічі попросив до слова голову Відділу СУБ міста Бедфорду побр. Василя Крамара, який під кінець своєї промови запропонував відспівати многоліття Блаженнішому Патріярхові Йосифові в його 90-ліття.

З черги на сцену вийшли молоді сумівки місцевого Осередку СУМ і відспівали дві пісні та виконали один танець.

Слідуючим промовцем був побр. Лев Коваль. Він з'ясував присутнім працю Головної Управи, яка опікується могилами наших поляглих побратимів в Австрії.

Далі юні сумівці проспівали ще дві пісні і відтанцювали один тнець.

Промовляв теж голова місцевого Відділу СУБ п. Чіча.

Господар побратимської зустрічі подякував промовцям, юним сумівкам, паням-членкам з ОУЖ та всім, хто причинилися до успішного проведення цієї зустрічі.

Ще раз на сцену попрошено побр. В. Крамара, який своїми дотепними жартами розважав усіх присутніх.

Після закінчення прийняття, оркестра з Рочдейлу «Водограї» пригравала до танців у часі танцювальної забави, яка тривала до опівночі.

Присутній

ГІСТЬ З ОБВУ В КАНАДІ

В липні 1982 року відвідав Канаду побр. хор. Петро Кішук, організаційний референт Головної Управи Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії. Він прибув до Канади з дружиною Осипою відвідати дочку Христину й внука Петруся. (Їхня дочка втратила чоловіка в трагічному випадку й тепер живе в Канаді).

З цієї нагоди хор. Петра Кішука привітали побратими-дивізійники на зустрічі ввечері, 12 липня, а 20 липня відбулася інформаційна зустріч з членами Головної Управи Братства кол. Вояків І УД УНА. 22 липня хор. Петро Кішук був учасником Панахиди за поляглих вояків І УД УНА у 38 річницю боїв під Бродами, і був присутній на зустрічі-тризні.

На вечір вітали хор. Петра Кішука д-р Мирослав Малецький, голова Головної Управи Братства, д-р Остап Сокольський, голова Крайової Управи Братства й побр. Лев Бабій, голова станиці Братства Торонто, яка і влаштувала цю зустріч. У часі вечір хор. Петро Кішук розповів про життя українців у Великій Британії, зокрема про діяльність ОБВУ, яке є другою щодо величини й свого значення українською організацією у Великій Британії. Присутні ставили запити про суспільно-громадське життя, церковні справи, розпитували про своїх земляків чи товаришів.

На зустрічі з членами Головної Управи Братства, хор. Петро Кішук поінформував про піклування ОБВУ могилами вояків, що поховані в Австрії під Фельдбахом. На це потрібно відповідних фондів і рішення поробити заходи, щоб спільно втримувати в доброму стані пам'ятники, що є на воєнних цвинтарях в околиці Фельдбаху.

До цієї ділянки належить також відновлення написів на пам'ятниках, плачення чиншу за площу, на якій стоїть пам'ятник у самому Фельдбаху (193 англ. фунтів річно), виготовлення столика на свічки під плитою умурованою у храмі Св. Софії в Римі (350 англ. фунтів) тощо.

Пор. М. Бігус, видавничий референт Братства повідомив, що вже вийшла збірка поезій Б. Бори «Буремні дні», яку видали спільно ОБВУ і Братство, а в друку є «Щоденник Селепка Лавочки», гумористичний твір про «славного вояка» дивізії — Лавочку, що його написав Юрій Тис-Крохмалюк. У Великій Британії мали нагоду зустрічати полк. Ю. Крохмалюка під час поїздки з доповідями навесні цього року. В друку є репортаж-спогад Р. Колісника (у «легкому стилі») «Довкола світу», в якому багато описів про могили дивізійників під Фельдбахом і посвячення пам'ятника там же. П. Кішук запевняв, що ОБВУ буде співпрацювати з Братством у цій важливій ділянці й буде поширювати комбатантський журнал «Вісті комбатанта», який спільно видають комбатантські організації Канади й ЗСА.

Д-р Мирослав Малецький, голова Головної Управи Братства, висловив сподівання, що співпраця обидвох наших комбатантських організацій буде поши-

рюватися. Можна буде відбутися світовий з'їзд українських кол. вояків, про що говорили представники ОБВУ і Братства на зустрічі у Фельдбаху. Такий з'їзд можна було б скликати під час ІV СКВУ, що відбудеться восени 1983 року в Торонто.

Навесні 1983 року ОБВУ запланувало поїздку до Відня і Фельдбаху у 300 річницю визволення Відня від турецької облоги. В обороні Відня тоді брали участь наші козаки. Запрошено до участі побратимів з Канади й ЗСА. 22 липня, в церкві св. Миколая була відслужена Панахида за поляглих вояків дивізії. У відправі взяли участь 6 священиків, а між ними й православний священик о. прот. П. Бублик та капелан станиці Братства о. В. Шаранкевич. Привітання сказав парох церкви о. митрат Ів. Сиротинський, а проповідь виголосив о. Левицький. На Панахиду прибули біля 500 осіб, а комбатантські організації прислали своїх представників з прапорами.

Після Панахиди відбулася тризна-зустріч в інституті св. Володимира, в якій взяли участь біля 100 осіб. В часі вечір сот. Роман Бойцун розповів про Дружини Українських Націоналістів, легіони «Нахтігаль» і «Ролянд», які були першою спробою українців створити свою власну збройну силу під час другої світової війни. Багато старшин і підстаршин ДУН опинилися згодом в І УД УНА та на командних постах УПА — ген. Роман Шухевич-Чупринка — командир УПА, В. Сидір Шелест-Вищатий — командир УПА-Північ. В дивізії два були командирами куренів — полк. Побігуший Євген (деякий час під час вишколу він командував полком, а навіть цілою дивізією) та сот. Михайло Бригідер.

Хор. Петро Кішук передав привіт від ОБВУ, а особливо від його голови пор. Богдана Микитина та генерального секретаря пор. д-ра Святомира М. Фостуна. У своєму слові він сказав, що обидві комбатантські організації — ОБВУ у Великій Британії і Братство кол. вояків І УД УНА — мають однакові завдання. (ОБВУ постало за узгодженням з Головною Управою Братства, щоб дати можливість усім кол. воякам-українцям з різних армій належати до одної комбатантської організації, але більшість членів ОБВУ — це кол. дивізійники, й вони діяльні в усіх ділянках комбатантського і громадського життя). Він запевнив, що ОБВУ й далі дружньо співпрацюватиме з Братством.

У неділю, 25 липня, хор. Петро Кішук був на Службі Божій, яку відслужив о. Роман Ганкевич, а також на зустрічі з дивізійниками в м. Гамілтоні. Це відбулося для вшанування поляглих дивізійників. На зустрічі хор. Петра Кішука представив Осип Мудрий, фінансовий референт Крайової Управи Братства, а від станиці в Гамілтоні вітав хор. П. Кішука голова з. Кобилянський та Б. Співак. П. Кішук передав також привітання від ОБВУ та поінформував побратимів про життя нашої громади у Великій Британії.

О. С.

**«Я ТВЕРДО І НЕПОХИТНО СТОЯВ НА СВОЇЙ МЕТІ БУДУВАННЯ
ВЕЛИКОЇ КОЗАЦЬКОЇ УКРАЇНИ І ЇЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЙСЬКА,
ЯКЕ ТІЛЬКИ ОДНЕ МОЖЕ БУТИ ЇЇ ОБОРОНЦЕМ. Я ЩИРО ВІРИВ, І
ВІРЮ, ЩО ДУХ КОЗАЦЬКИЙ НЕ ВМРЕ В КОЗАЦЬКОМУ ТІЛІ».**

(З промови гетьмана Павла Скоропадського)

XXVIII КРАЙОВИЙ ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД

У суботу, 18 вересня 1982 року, в місті Олдгамі відбувся XXVIII з черги Крайовий Вояцький З'їзд ОБВУ, що проходив під кличем: «Слава героїчній УПА!» і відзначав 40-річчя з часу постанови і боротьби Української Повстанської Армії на землях України.

З'їзд відкрив о год. 4.15 пополудні голова ОБВУ пор. Богдан Микитин і привітав присутніх, а між ними окремо гостя ОБВУ з Австрії майора Сеппа Маврера, голову австрійського Чорного Хреста і голову австрійських комбатантських організацій округу Штаермарку, Австрія. Голова ОБВУ, вітаючи гостя по-німецькому, побажав йому гарного перебування серед українців у В. Британії. Нав'язуючи до відзначення 40-річчя УПА голова ОБВУ наголосив, що хоча цій річниці буде присвячене окреме крайове свято, проте, ми, українські вояки, вважали своїм вояцьким обов'язком провести і З'їзд під кличем відзначення згаданих роковин, бо «всі ми, українські вояки — воїни УПА і воїни різних військових формацій мали в серці одну велику ідею — визволення Батьківщини — України. В ім'я цієї ідеї ми воювали, і за неї поклали своє життя українські вояки, відомі й невідомі, на рідній землі й поза її межами.

Після відкриття З'їзду на сцену вийшов репрезентативний хор СУБ «Гомін» співаючи «Розпрягайте хлопці коні» й під диригентурою п. Богдана Дашака й акомпаніаменті мгра Богдана Паращака проспівав «Засяло сонце золоте» — муз. Недільського, «Бандуристе, орле сизий» — Орлова і «Марш Дивізії» — Чупринки. Керівником офіційно-концертної частини був д-р Любомир Мазур з Болтону. Він і попросив до усного привітання З'їздові майора Сеппа Маврера, який сердечно вітав українське вояцтво зорганізоване в ОБВУ, наголошуючи його вклад і зусилля в опікуванні воєнними цвинтарями в Австрії та щорічної відвідини цих цвинтарів, і запевнив усіх, що він і далі буде найтісніше співпрацювати з українським вояцтвом, яке боронило його рідну країну в часі другої світової війни. Привітальне слово гостя з Австрії, що його по-українському переказав побр. Лев Коваль, підпреферент зовніш. справ ГУ ОБВУ, присутні прийняли гримкими оплесками.

З черги побр. дир. Іван Скальський зачитав письмові привітання З'їздові, що наспіли від: Блаженнішого Патріярха Йосифа (телефонічне привітання), Блаженнішого Владика митрополита Мстислава, Преосв. Владика єпископа Анатолія УАПЦ, голови Єпархіального Управління УАПЦ у Великій Британії, всч. о. протопресвітера С. Богатирця, капеляна ОБВУ, всч. о. крилош. М. Ратушинського, капеляна ОБВУ, всч. о. крилош. Я. Гаврилюка, почесного капеляна ОБВУ, всч. о. митрата М. Матичака, всч. о. П. Стецюка з Риму, дост. Ярослава Стецька голови Проводу ОУН, Світового Конгресу Вільних Українців, полк. д-ра Р. А. Богатюка керівника Ресорту Військових Справ уряду УНР в екзилі, ГУ Братства кол. Вояків і УД УНА, телефонічне привітання З'їздові від ген. Савелія Яськевича з Австралії, полк. мгра Є. Рена, посадника міста Фельдбаху А. Гармтодта, п. А. Тисячного представника Організації Українського Визвольного Фронту у В. Британії, хор. інж. Т. І. Кудлика почесного голови ОБВУ, Президії і ГУ СУБ, КУ Союзу Гетьманців Державників, КУ СУМ у В. Британії, Крайової Пластової Старшини, Ради й Президії Українського Крайового Патріархального Об'єднання Мирян ПУКЦеркви у В. Британії, Управи СУУВ, Української Комбатантської Ради у В. Британії, ГУ ОУЖ у В. Британії, Т-ва Українських Літераторів у В.

Британії, Крайової Управи Леґіону Симона Петлюри,

Голова ОБВУ пор. Богдан Микитин відкриває XXVIII Крайовий Вояцький З'їзд ОБВУ.

Українського Товариства у В. Британії, Управи Української Студентської Громади, Управи Т-ва «Гуцульщина» у В. Британії, Мужа Довір'я Т-ва «Бойківщина» і Дирекції «Подолія».

Після зачитання письмових привітів танцювальний ансамбль Осередку СУМ з Дарбі протанцював три танці: «Гонивітер», «Аркан» і «Гуцулка», і за них одержав довготривалі оплески публіки, якій подобалося виконання танців цього молодіжного ансамблю.

Святове слово по-українському виголосив д-р Святомир М. Фостун, присвячуючи його теж 40-річчю УПА та наголошуючи важливе значення визвольної боротьби УПА в процесі історичного змагання нашого народу в сучасному столітті за своє визволення.

Після чергового виступу репрезентативного хору «Гомін», що проспівав знову три пісні: «Марширують вже повстанці» — пісня УПА, «Геть вороги з України»

— муз А. Гнатишина і «Вперед, вже грають гармати», святкове слово по-англійському дбайливо опрацьоване виголосив д-р Любомир Мазур, навітлюючи обставини, в яких творилась УПА і проводила свою збройну боротьбу з червоним і брутним наїзниками та воювала з більшовиками ще довго після закінчення другої світової війни.

Після доповіді д-ра Л. Мазура голова ОБВУ вийшовши на сцену проголосив, що ГУ ОБВУ нагороджує д-ра С. М. Фостуна золотим хрестом і кляси за його безперерйну працю на пості ген. секретаря ОБВУ продовж 20 років і під грімкі оплески публіки вручив йому цього хреста. З черги голова ОБВУ в супроводі пор. д-ра Святомира М. Фостуна й хор. Петра Кіщука нагородив медалями II кляси таких побратимів, що їх викликав на сцену побр. хор. П. Кішук: п. Дж. Бравна — почесного члена ОБВУ, п. Дж. Клегга — почесного члена ОБВУ, майора І. Горобця довголітнього діяльного члена ОБВУ і голову Союзу Гетьманців Державників у В. Британії, побр. Олексу Дем'янчука — голову Округи ОБВУ в Шотляндії, побр. І. Федоришиного — голову Відділу ОБВУ в Дарбі, побр. Мирослава Мирона — голову Відділу ОБВУ в Стокпорті, побр. Юрія Люка — голову Відділу ОБВУ в Данді, Шотляндія, і побр. Петра Дюка з Ковентрі, як учасника підстаршинської школи УПА на рідних землях.

З черги гість з Австрії майор Сепп Маврер у супроводі побр. Л. Ковалія, ппор. М. Д. Гайви та хор. П. Кіщука нагородив золотими, срібними й бронзовими медалями таких побратимів: пор. Б. Микитина, пор. д-ра Святомира М. Фостуна, пхор. Б. Головатого, В. Янківського, М. Шептицького, М. Ткачука, Мих. Захарчука, В. Гуменюка, д-ра Л. Мазура, всч. о. крил. М. Ратушинського капеляна ОБВУ, п. Я. Рутковського — голову КУ СУМ у В. Британії, І. Романовського, Д. Плешкану, М. Панкевича, М. Кормила і Д. Литвина. Всі вони були нагороджені за їхні часті поїздки до Австрії у відвідини воєнних цвинтарів і на врочистості відкриття і посвячення пам'ятників. Ппор. М. Д. Гайва і хор. П. Кішук одержали хрести Штаермарської комбатантської округи за такі ж їхні постійні поїздки до Австрії у згаданій цілі.

Коли закінчилася церемонія нагородження медалями, танцювальний ансамбль «Говерля» відтанцював два танці: «Чумак» і «Васильки». З уваги на те, що офіційно-концертна частина затягнулась значно довше, як це було заплановано, пропущено зачитання резолюції З'їзду, що їх мав зачитати побр. В. Нагайло, член ГУ ОБВУ, і після танцю «Гопак», хор «Гомін» проспівав ще «Вийшли в поле косарі», «Коломийку», обр. А. Гнатишина і «Грай бандуро, грай», муз. Шамо, й на тлі хору і танц. ансамблю керівник офіційно-концертної частини З'їзду д-р Л. Мазур висловив подяку всім виконавцям програми цієї частини, що її закінчено проспіванням українського й британського національного гімнів, о год. 7.00 ввечері.

Після приготування залі до танцювальної забави-балю, ця забава почалась о год. 7.30 увечері. Грала оркестра під кер. п. І. Тушина. В між часі в одній з більших кімнат будинку була спільна вечерея з участю представників громадських організацій і запрошених гостей, в часі якої голова ОБВУ побр. пор. Б. Микитин подякувавши майорові Сеппу Маврерові за його приїзд на цього річний Крайовий Вояцький З'їзд, винагороду хрестами й медалями членів ОБВУ, вручив йому подарунок від ГУ ОБВУ — дорогий настільний годинник.

Танцювальною забавою-бале, на яку прибуло дуже багато молоді, проводив побр. З. Гайовський, а

Промовляє на Вояцькому З'їзді майор Сепп Маврер.

його заступником був побр. П. Василек з Брадфорду. В часі тієї забави-балю відбувся також згідно традиції вибір королеви краси ОБВУ на 1982-83 рр. Реєстрував королев побр. П. Гошко з Лестеру, а журі вибору королеви й княжних працювало в такому складі: голова — маестро Ярослав Гаврилук з Брадфорду, п-нна І. Капустинська з Лондону, п. В. Шляхетко з Манчестеру, п-ні Б. Микитин з Манчестеру, пор. Ігор Гаврилів з Вотфорду, радник С. Терлецький з Кардіфу та п. І. Лучка з Болтону. Участь у конкурсі брали такі королеви краси Відділів ОБВУ: п-нна Марійка Марусяк — Аштон, п-нна Оксана Стасів — Ноттінггем, п-нна Ірина Білінська — Лондон, п-нна Соня Глушко — Пітерборо, п-нна Оля Гридчук — Манчестер, п-нна Венеса Мицюк — Дарбі, п-нна Анна-та Шклянка — Олдгам, п-нна Оксана Семеґен — Стокпорт і п-нна Данка Кривишин — Брадфорд. Журі обрало королевою краси ОБВУ на 1982-32 рр., п-нну Данку Кривишин, першою княжною п-нну Оксану Стасів, а другою княжною п-нну Марійку Марусяк. Після проголошення результату праці журі, вибраній королеві голова ОБВУ наклавав корону, а шарфу наділа на неї торішня королева краси п-нна Галина Козак. Грошові винагороди вручив їм ппор. М. Д. Гайва, фінансовий референт, а квіти — ген. секретар ОБВУ пор. д-р Святомир М. Фостун. Опісля всі присутні проспівали королеві грімке многоліття.

У часі танцювальної забави-балю відбувся також розіграш льотерії, а вислід цього розіграшу оголо-

сив побр. ппор. Маріян Д. Гайва. Після вибору королеви й княжних ОбВУ продовжувалась далі танцювальна забава. Велика зала з імпозантною модерною сценою була заповнена публікою. Було

багато місця для танцюючих пар, а теж і для тих, що не танцювали, а сиділи та гуторили. Численна публіка, біля 1300 осіб на забаві, мала всі вигоди, що їх уможливило така зала модерна під кожним огля-

Виступ репрезентативного хору СУБ «Гомін».

Виступ репрезентативного танцювального ансамблю «Орлик».

Королеви краси Відділів ОБВУ — учасники конкурсу.

дом. Концерт і забава-баль відбулися культурно й спокійно й адміністратори залі висловлювали признання членам Підготовчого комітету З'їзду, що все так гарно й спокійно відбулося. Танцювальна забава-баль закінчилась о год. 11.45 ночі.

Другого дня, в неділю, 19 вересня гість з Австрії майор Сепп Маврер відвідав будинок СУБ у Болтоні, а також і в Манчестері й був дуже здивований і захоплений тим, що побачив. Тим більш захоплений, слухаючи інформації, що все це набуття — результат щедрої жертвенності української громади та вклад

її фізичної праці. У понеділок, 20 вересня майор Сепп Маврер відвідав також будинок Централі СУБ у Лондоні, а у вівторок виїхав додому. На летовищі попрощали його від Головної Управи ОБВУ побр. хор. Петро Кіщук і побр. Лев Коваль, який весь час опікувався гостем, що виїхав з багатими враженнями від нас, і як самий говорив, «матиму що розповідати своїм співробітникам, приятелям і знайомим про українців у Великій Британії, їхню зорганізованість, гостинність і дружність».

Учасник З'їзду

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ В ШОТЛЯНДІЇ

У суботу, 9 жовтня ц. р., відбулась у м. Данді, Шотландія, окружна конференція ОБВУ, з участю представників Головної Управи — побр. д-ра Святомира М. Фостуна й побр. хор. Петра Кіщука, голови Округу побр. Олекси Дем'янчука та представників Відділів ОБВУ в Шотляндії та Північній Англії.

Окружну конференцію, що відбулась у залі Відділу СУБ у Данді відкрив о год. 2.00 пополудні голова Округу вітаючи представників ГУ та всіх учасників. Після прийняття запропонованого порядку ділових нарад окружної конференції, її учасників привітав ген. секретар від імені голови та ГУ ОБВУ. Вітали учасників конференції також голова Відділу СУБ п. Михайло Житкевич та голова Відділу ОБВУ побр. Юрій Ілюк.

З черги представники Відділів ОБВУ звітували загально про діяльність своїх Відділів, а про загальну діяльність Округу реферував її голова побр. О. Дем'янчук. Ген. секретар ОБВУ доповідав про загальну діяльність ОБВУ та зреферував напрямні дальшої

праці, а про різні справи організаційної діяльності та фінансові справи доповідав побр. хор. П. Кіщук. Згідно прийнятого порядку нарад обговорено теж плян праці Округу до кінця цього року, а також і у 1983 році.

Перед закінченням окружної конференції відбулись дві врочистості, а саме церемоніяльне вручення Управі Відділу ОБВУ в Данді прапора Відділу, що його вручив ген. секретар голові Відділу, а також відзначення побратимів за їхню працю в ОБВУ. В часі цієї другої врочистості ген. секретар ОБВУ в супроводі побр. хор. Петра Кіщука та голови Округу вручив побр. Євгену Стешинові срібну медалью від Союзу Австрійських Комбатантів за його часті поїздки до Австрії у відвідини воєнних цвинтарів, на котрих похоронені поляглі воїни І УД УНА. За прикладну працю ГУ нагородила бронзовими медалями ІІІ класу таких побратимів: Михайла Березовського, Василя Панкевича, Івана Вергуна, Мирона Богдана, Пилипа Саранчука, Теодора Андибуру, Михайла Раву,

Михайла Житкевича, Петра Дем'янчука і Юрія Хім'яка.

Після закінчення цієї церемонії, що її провів ген. секретар ОБВУ в супроводі побр. хор. П. Кіщука, голови Округи та голови Відділу в Данді побр. Ю. Ілюка, ген. секретар зробив підсумки успішної і добре проведеної окружної конференції, що нею проводив го-

лова Округи побр. Олекса Дем'янчук, закликаючи всіх до дальшої прикладної праці, а проспіванням національного гімну закінчено окружну конференцію у вечірніх годинах. Опісля Управа Відділу СУБ, з допомогою активних пань пригостила вечерею учасників конференції.

Учасник

Учасники церемонії вручення прапора голові Відділу ОБВУ в Данді.

ПОБРАТИМИ!

ПРИЄДНУЙМО НОВИХ ЧЛЕНІВ

НАШІЙ КОМБАТАНТСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

— ОБВУ!

ОКРУЖНА НАРАДА ОБВУ

Окружна нарада представників ОБВУ округи Лінколншір відбулася в суботу, 18 жовтня в доміві СУБ у Донкастері в присутності голови Округи побр. М. Татарчука і організаційного референта Головної Управи ОБВУ хор. Петра Кіщука. Представники Управ Відділів Донкастер, Лінколн, Діннінгтон і осередку Грімсбі заслухали звіт молень членів Головної Управи про теперішній стан діяльності і завдання ГУ, успіх чого залежний від належної активності Відділів на місцях, в округах та належного виконання їхніх фінансових зобов'язань.

Учасники наради з'ясували також стан і діяльність їхніх Відділів, труднощі, пов'язані з постійним змен-

шенням членства, втратою праці, підупадком у старші роки на здоров'ї і т.п. Все це, до певної міри, утруднює працю в клітинах.

Вільний обмін думок, дружніх порад, зауваг був і позитивом наради, даючи нагоду присутнім бути не лише слухачами, а дійсними співбесідниками в застановах над обов'язками, які ще перед нами.

Дозволю собі від імені всіх учасників задовільно відбуті наради подякувати щиро господарям, а це Управі Відділу ОБВУ, СУБ і Управі УТКлюбу в Донкастері за їхню велику гостинність і смачну перекуску дбайливо приготовану.

І. Кузьма

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ

У суботу, 27 листопада ц.р., відбулась у Глостері в приміщенні місцевого Відділу СУБ окружна конференція ОБВУ, з участю членів Головної Управи, голови Округи та представників Відділів ОБВУ, Округи ОБВУ — Захід: Глостер, Челтенгам, Кардіф, Свіндон, а теж членів ОБВУ з Брістолю і гостей.

Окружну конференцію відкрив о год. 2.15 поплудні голова Округи побр. Петро Герман і привітав усіх учасників цієї окружної конференції, а зокрема ген. секретаря ОБВУ побр. д-ра Святомира М. Фостуна та хор. Петра Кіщука організаційного референта ГУ ОБВУ. Згідно порядку нарад конференції, представники Відділів звітували про загальну діяльність своїх Відділів у 1982 році, а також голова Округи побр. П. Герман звітував про загальну діяльність Округи в тому ж році.

Про загальну діяльність ОБВУ доповідав ген. секретар, який теж подав головніші напрямні діяльності нашої комбатантської організації в 1983 році. Після заслухання інформації теж із організаційної та фінансової діянок, про що доповідав хор. П. Кіщук, учасники конференції ставили запити та цікавилися різними питаннями і справами загальної діяльності

ОБВУ. Учасники окружної конференції обговорили теж питання діяльності Округи ОБВУ в 1983 році, а підсумки конференції зробив ген. секретар ОБВУ, закликаючи всіх побратимів до дальшої активної праці в нвшій комбатантській організації. Треба відмітити, що окружна конференція пройшла дуже успішно з активною участю всіх її учасників та великим їхнім зацікавленням різними питаннями і проблемами ОБВУ.

Після закінчення ділових нарад у вечірніх годинах та проспівання українського національного славня, голова місцевого Відділу побр. Григорій Трухан запросив усіх учасників на вечерю, що її приготували пані Олена Трухан і Стефанія Шкварчук. Після вечері голова Округи побр. П. Герман подякував сердечно голові Відділу ОБВУ в Глостері, членам Управи та паням за виявлену дружню гостинність, а теж і Управі місцевого Відділу СУБ за таку ж гостинність, представникам ГУ ОБВУ й усім представникам Відділів за прибуття на успішно проведену окружну конференцію.

Учасник

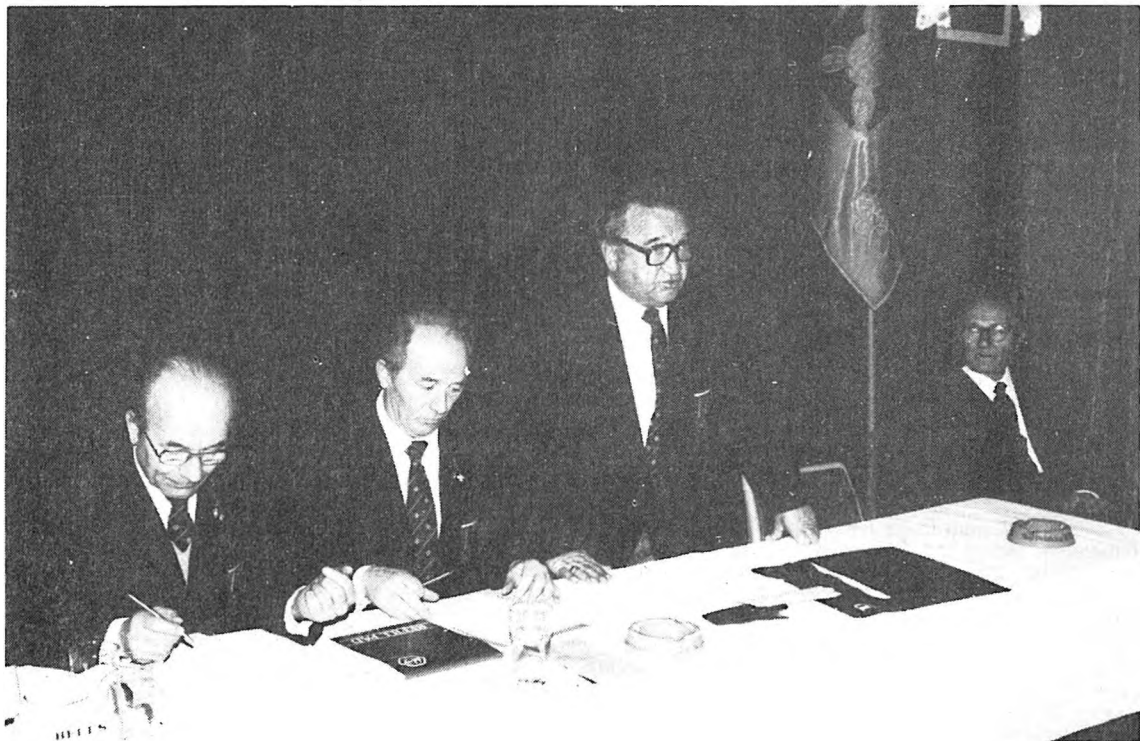
ОКРУЖНІ КОНФЕРЕНЦІЇ ОБВУ

У суботу, 29 січня, в гостинному домі Відділу СУБ у м. Гаддерсфілді відбулась Окружна конференція представників Відділів ОБВУ округи Йоркшір. У конференції взяли участь: голова ОБВУ пор. Б. Микитин, організаційний референт побр. хор. П. Кіщук, голова Округи побр. П. Татарин і голови та представники Управ Відділів — Гаддерсфілд, Брадфорд, Лідс, Кіхлей і Галіфакс.

Ділові наради відкрив голова Округи побр. П. Татарин, привітав голову Централі ОБВУ побр. пор. Б. Микитина, організаційного референта побр. хор. П. Кіщука та голів і представників Відділів ОБВУ округи Йоркшір і зачитав порядок нарад, який був прийнятний без змін.

Голови і представники звітували з діяльності

своїх Відділів, вказуючи на труднощі, пов'язані з постійним зменшенням членства, застановляючись над обставинами, що утруднюють працю в клітинах. Після звітування голови Округи попросив до слова голову ГУ ОБВУ побр. пор. Б. Микитина, який у своїм змістовним і патріотичним слові проаналізував теперішній стан діяльності ОБВУ, подав поради й напрямні та вказав на світлі чини й приклади глибокої ідейної посвяти й відданості українського вояцтва в історії українського народу, підкреслюючи, що для кол. українських вояків військова служба не скінчилась, а весь час продовжується. Хоч і не в уніформі, проте ми й далі мусимо стояти на нашій вояцькій стійці. Ми мусимо вивчати модерне військовознавство, плекати бойові традиції українського вояцтва та прищеплювати їх молоді.

**Фрагмент з окружної конференції ОБВУ в Гаддерсфілді.
Промовляє голова Округу ст. бул. Павло Татарин.**

Голова Округу побр. П. Татарин щиро подякував голові Централі ОБВУ за цінні слова поради й духовної підтримки та напрямні й попросив до слова організаційного референта ГУ ОБВУ побр. хор. П. Кіщука який зreferував організаційні справи, а теж і фінансовий стан Головної Управи та вказав, що діяльність ОБВУ є у великій мірі залежна від належного виконання фінансових зобов'язань Відділів ОБВУ.

Опісля відбулась дискусія, обмін думок, дружніх порад, зауваг над обов'язками, які ще перед нами. Відтак голова Округу побр. П. Татарин представив план діяльності Округу на 1983 рік, що був прийнятий без змін.

Підсумки конференції зробив голова Централі побр. пор. Б. Микитин, заклинаючи присутніх твердо стояти на стійкій боротьбі і праці відданого служіння визвольній справі нашого нескореного українського народу.

Перед закінченням цієї конференції, було вручено медалью кол. довголітньому голові Відділу ОБВУ в Гаддерсфілді побр. Івану Чолачеві.

На закінчення голова Округу ОБВУ Йоркшир побр. П. Татарин подякував голові Централі ОБВУ та організаційному референтові, а також головам і представникам Округу Йоркшир за участь у конференції, а також щиро подякував господарям Відділу СУБ за користування залею для нарад та дбайливе підготування. Висловив щиро подяку паням — членкам Гуртка ОУЖ за приготування перекуски.

Окружну конференцію закінчено відспіванням національного гимну.

Присутній

У суботу, 12 лютого ц. р., відбулась у Бедфорді чергова Окружна конференція, з участю представників Головної Управи ОБВУ, голови Округу та представників Відділів ОБВУ Округу — Південь.

Окружну конференцію відкрив о год. 2.30 пополудні в приміщенні місцевого Відділу СУБ голова Округу побр. Василь Гуменюк, і привітавши представників Головної Управи та всіх учасників, пропонував порядок ділових нарад конференції, що був прийнятий без змін.

Після привітального слова ген. секретаря ОБВУ пор. д-ра Святомира М. Фостуна, голови або представники Відділів звітували з діяльності своїх клітин у 1982 році. Звітували представники Відділів ОБВУ в Бедфорді, Лютоні, Пітерборо, Нортгемптоні та Рашдені — Веллінгборо.

Після заслухання того звітування, голова Округу побр. В. Гуменюк звітував загально про діяльність Округу в 1982 р., відмітивши успіхи та труднощі в праці, а також провівши аналізу положення Округу та її клітин.

Про загальну діяльність ОБВУ говорив ген. секретар ОБВУ, подавши при тому багато напрямних дальшої праці та з'ясувавши завдання ОБВУ в 1983 діловому році. Побр. ппор. Маріян Д. Гайва доповідав про фінансові справи, а також інші ділові справи, звернувши особливу увагу на справу цьогорічної поїздки до Австрії. Про справи суспільної опіки доповідав побр. Михайло Захарчук член Головної

Управи й Екзекутиви ГУ ОБВУ, наголошуючи питання опіки хворими й немічними побратимами, вдовами, важливе значення моральної підтримки хворим побратимам, питання заповітів та інші справи суспільної опіки.

Після заслухання зреферованих справ, була дискусія та обговорення заслуханих питань і справ, а потрібні відповіді та доповнення подав ген. секретар ОБВУ.

В програмі дальших ділових нарад, голова Округи побр. Василь Гуменюк пропонував план праці Округи на 1983 діловий рік, і присутні прийняли цей план після його загального обговорення.

З черги ген. секретар ОБВУ пор. д-р Святомир М.

Фостун уручив побр. М. Князевичеві довголітньому голові Відділу ОБВУ в Рашдені — Веллінгборо, медаль третьої класи, що була йому признана за його довголітню безперерйну працю в місцевому Відділі, а попр. Маріян Д. Гайва вручив йому грамоту.

Під кінець ділових нарад, ген. секретар ОБВУ зробив підсумки з конференції, закінчивши їх заклик до дальшої активної праці для добра й розвитку нашої комбатантської організації й української визвольної боротьби. Проспіванням українського національного славня закінчено Округну конференцію у вечірніх годинах.

Учасник

АШТОНСЬКА ГРОМАДА ВІДЗНАЧИЛА ВАЖЛИВІ РОКОВИНИ

Кожний ювілей в житті людини, громади чи нації — подія небуденна, тому, звичайно, заздалегідь робляться потрібні приготування, щоб належно, гідно й святково відзначити таку подію.

Беручи це до уваги, українська громада в м. Аштоні також належно готувалась заздалегідь, щоб гідно й по-святковому відзначити в себе 30-річчя з часу постанови в Аштоні Відділу ОБВУ, а теж і 40-років постанови І УД УНА, що припадають цього року.

Проминули 30 років від часу оформлення в Аштоні Відділу ОБВУ. В той час, ті, які були учасниками формування цього Відділу, не думали про святкування якогонебудь ювілею, не кажучи вже про срібний, чи перлинний ювілей, бо всі тоді щиро вірили, що творення Відділу ОБВУ це тимчасове оформлення себе для плекання військової дружності, бо завтра, або після завтра прийде наказ і в бій за Україну підемо ще раз. Всі щиро вірили, що світова ситуація скоро перебере інших форм, що історія з 1918-20 років не повториться, що 40-мільйонний народ України не може бути відданий на дальше поневолення Москви. Однак минули дні, тижні, проминули роки, і хоч Україна поневолена, але нескорена, і ми не втрачимо надії, що прийде час, а він мусить прийти, і Україна засяє в колі вольних народів.

Громада Аштону кількістю невелика. На сторінках української преси не помітно самопохвальних дописів, бо Аштон належить до тих скромних громад, яка діє весь час активно на внутрішньому і зовнішньому відтинках, намагаючись зробити щось корисного для української справи, про що дуже часто є похвальні статті на сторінках англійської місцевої преси, як ось, напр., обширніша стаття про це, що управа міста Аштону зобов'язалася недавно виступити в обороні Юрія Шухевича за його звільнення з довгої московської неволі, заподавши при цьому хто є Юрій Шухевич, за що засуджений і вимір засуду. В аштонській газеті писалося, що управа міста вишле відповідні домагання до московської амбасад в Лондоні, а також до уряду в Москві. Якщо б більше громад спромоглися приєднати подібних приятелів у міських управах, то напевно наша справа виглядала б інакше.

Приготовляючись до 30-річного ювілею, Управа Відділу ОБВУ дуже дбайливо поробила всі заходи, щоб гідно і величаво відзначити працю свого Відділу впродовж 30 років існування Відділу та надати цим святкуванням рідкісної і веселої атмосфери.

Ювілейні святкування почалися бенкетом-заба-

вою в суботу, 5 березня о год. 7.00 ввечері, в залі місцевого Відділу СУБ. У гарно прибраній рушниками залі та за прибраними столиками засіли члени ОБВУ з дружинами, приятелями та гості з сусідніх громад, а також запрошені англійські гості. На бенкет прибув запрошений представник ГУ ОБВУ побр. В. Янківський і перший організатор Відділу побр. О. Шляхетко. Смачний буфет приготували пані місцевого Гуртка ОУЖ під доглядом п-ні Дарії Савків, а оркестра п. Євгена Майбороди при милозвучному співі українських пісень п. І. Тушиним веселили гостей до пізньої ночі.

Чергового дня, в неділю, 6 березня, відбулася друга частина ювілейних відзначень. Великим бажанням Управи Відділу ОБВУ було, щоб у ювілейній святкуванні була включена і релігійна частина щоб покращити скласти подяку Покровительці українського війська Матері Божій, за опіку членів Відділу ОБВУ, а також просити Покровительку про її небесні ласки за кращу долю і волю нашої батьківщини — України. Бажалося почати ювілейні святкування подячною Св. Літургією, або Молебнем до Матері Божої та потім добре всім відомі обставини на церковному відтинку, які заіснували на нашому терені ще від 1975 року, і які ще тривають сьогодні, аштонська громада подібно, як багато інших, осталася без душпастирської опіки. Завдяки Блаженнішому Патріярхові Йосифові, громаду Аштон у міру можливостей обслуговує всч. о. митрат М. Матичак. Однак на день ювілейних святкувань Аштон не був на черзі порядку відвідин о. митр. М. Матичака, тому ювілейні врочистості відкрив місцевий мішаний хор під керівництвом п. М. Дашака молитвою «Отче наш».

Сцена гарно прибрана прапорами та емблемами ОБВУ, а перед сценою по обидвох боках окремі столики, за якими по одній стороні засіли запрошені гості, представник ГУ ОБВУ побр. В. Янківський, перший організатор Відділу побр. О. Шляхетко, голова Відділу ОБВУ Стокпорту побр. М. Мирон, місцевий голова Відділу СУБ п. Я. Мельник, кол. довголітні голови Відділу, а також відзначені медалями члени за працю ОБВУ побр. С. Галай, В. Погребний, П. Савків, В. Гайдуцький.

По другій стороні засіли члени Управи Відділу на чолі зі своїм довголітнім головою побр. В. Мілько (17 років головою). Програмою проводив довголітній (13 років) секретар Відділу побр. В. Вільницький. Він попросив присутніх ушанувати однохвилинною мовчанкою членів побратимів, які на протязі 30 років відійшли на вічний спочинок, відчитуючи імена

та прізвища 14 членів, а хор відспівав пісню «Козака несуть».

Історію про творення і 30-літню працю Відділу ОБВУ опрацював побр. Степан Галай, яку уважно зачитав довголітній громадський працівник побр. Володимир Яцків. Перші основуючі Збори Відділу ОБВУ в Аштоні відбулися з ініціативи побр. О. Шляхетка і С. Галай, дня 8 лютого 1952 року, на яких було обрано першим головою Відділу побр. С. Витягловського, а членами Управи побратимів: М. Шемрей, Я. Гузан, М. Савків. На день основуючих Зборів були 18 членів. За рік активної праці Відділ збільшився з 18 членів до 78. Праця Відділу на внутрішньому і зовнішньому відтинках цього часу була найбільш поживалена, бо всі побратими тоді були молоді, повні енергії та бажання до праці для приспіншення повороту в рідну Батьківщину, до української самостійної держави.

В 1953 році головою Відділу обрано побр. І. Мокляка, який був постійно переобраний аж до 1957 року. На Загальних Зборах 1957 року головою Відділу обрано побр. С. Галай, і в тому році на вояцькій забаві в Аштоні було обрано королеву краси Відділу п-ну Олю Катігроб, яка на окружному вояцькому з'їзді в Манчестері була обрана королевою краси на округу, а восени цього самого року на Крайовому Вояцькому З'їзді в Брадфордді п-на Оля Катігроб була обрана королевою краси ОБВУ на Англію. Вибір королеви краси ОБВУ з Аштонського Відділу дуже подав охоти членам до ще більшої праці. Відділ організував імпрези ширшого характеру, на яких виступали репрезентативні мистецькі групи СУБ: хор «Гомін» та ансамбль «Орлик» і доповідачі з центральних установ, як голова ОБВУ Головної Управи сот. Білий-Карпинець, голова КУ СУМ д. Ярослав Деремenda, інж. Т. І. Кудлик, сот. М. Дябога. Імпрези влаштовували Відділом були в більшості присвячені та пов'язані з військовими подіями, як академії присвячені Отам. С. Петлюрі, полк. Є. Коновальцеві, Свято Покрови, Броди, Базар, бій під Конотопом, піднесення українських прапорів на кораблях Чорноморської флотії. Відділ завжди брав активну участь в імпрезах улаштованих спільними силами громадських установ, як місцевих, так окружних і крайових. Як добрий вояк завжди і всюди стояв в обороні укї аїнської національної справи та в міру можливості виконував усі доручення ГУ ОБВУ. На доручення ГУ ОБВУ, Відділ Аштону опікувався довгі роки інвалідом в Австрії, висилаючи йому допомогу в грошах та посилках.

Дуже корисною ділянкою Відділу було зорганізування в 1960 році шоферського курсу, з якого скористали 11 курсантів, а 6 з них здали іспит з гарним успіхом. Відділ мав до диспозиції шоферського курсу власну автомашину, а інструкторами були побр. В. Вільницький і С. Галай.

На запрошення управи міста Аштону, Відділ ОБВУ бере щорічно участь у листопадовому поході да пам'ятника Незнаного Вояка, де складає вінки від української громади Аштону. Цю подію прихильно відмічає на своїх сторінках місцевий часопис «Аштон Репортер».

Для пригадки треба відмітити, що продовж 30 років Відділу ОБВУ, головами були такі побратими: С. Витягловський, І. Мокляк, С. Галай, В. Гайдучкий, І. Щепанівський, В. Мілько. Членами Управи були побратими: Н. Шемрей, М. Савків, Пилип Савків, Петро Савків, Я. Гузан, Г. Ворона, М. Саранчук, В. Погребний, Я. Тенюх, М. Андрейчук, М. Кудярьський, О. Сплавник, Б. Павлусь, О. Микитій, Е. Червак, О. Лучин, С. Кельнер, В. Олексевич, С. Влашин, В. Яцків.

На окремі відзначення заслуговують довголітні голови Відділу побратими: С. Галай і В. Мілько, а теж члени Управи Відділу: В. Вільницький — довголітній секретар Відділу, члени: І. Іваник, В. Яцків, С. Усик, М. Лупійчук.

Після відчитання історії діяльності Відділу ОБВУ, мішаний хор під керівництвом п. М. Дашака відспівав ще дві пісні, а п-ні Дарія Савків продеклямувала «Отче наш».

З черги запрошено до слова першого організатора Відділу ОБВУ побр. О. Шляхетка. Він привітав ювілянтів та подякував Управі Відділу за запрошення його на цей святковий ювілей Відділу та громади Аштону.

«Проминули 34 роки, — говорив побр. О. Шляхетко, — коли на терені Аштону після зорганізування таких громадських установ, як СУБ, СУМ, а також і церкви, прийшла черга організації Відділу ОБВУ. Як бачимо, що добрий вояк завжди стоїть в обороні інших, захищає й обороняє других, а шойно опісля сам себе боронить. Подібно і тут вояки в першу чергу, за ініціативою побр. О. Шляхетка і С. Галай, зорганізували Відділ СУБ, СУМ, а на кінець Відділ ОБВУ.

Хоч на основуючі Збори Відділу прибули лише 18 осіб, однак за рік часу Відділ зріс до 78 членів, а це свідчить, що на терені Аштону перебували національно свідомі дивізійники. За Аштон я завжди був гордий, і я радий та вдячний Управі Відділу за запрошення мене на ваші величаві святкування. Я завжди уважав Аштон моїм родинним місцем, після мого родинного місця в Україні. Після звільнення мене з полону, я ставив свої перші кроки на громадському полі тут, в Аштоні, і спільно з друзями та побратимами творив нове життя. Вирозумілість, дружність, взаємна пошана серед друзів наповняли наші серця любов'ю до України і додавали сили та охоти до праці на відтинку національного і громадського життя. Аштон був першим в окрузі, області, втішався своєю працею, жертвенністю, дружністю, здисциплінованістю та патріотичністю.

Не вичислюючи імен, щоб когось не проминути, зокрема висловлюю подяку тим усім друзям, котрі спільно зі мною творили громадське життя в Аштоні і спільно несли відповідальність за нього. Нехай Всевишній за ваш труд наділить вас добрим здоров'ям та достатє сили до дальшої праці на славу України на многі літа».

Цими словами побр. О. Шляхетко закінчив начерк про початки творення Відділу ОБВУ в Аштоні.

У зв'язку з тим, що цього року припадає ювілей 40-ліття постанови І УД УНА, Управа Аштонського Відділу ОБВУ пов'язала цей ювілей з ювілеєм Відділу, запрошуючи побр. О. Шляхетка приготувати і виголосити реферат до 40-ліття І УД УНА.

Виголошуючи реферат про події та постулати на яких було започатковано організування дивізії «Галичина» побр. О. Шляхетко охопив найбільш важливі події історії І УД УНА, — чому було створено дивізії, бої під Бродами і оточення, заявляючи, що у важких боях з переважуючими силами ворога, Дивізія виконала те, чого можна було від неї очікувати. Не її вина в тому, що вона попала в оточення і мусіла боротися з переважуючими силами ворога, однак вояки Дивізії воювали по-геройськи і багато були нагороджені залізними хрестами за геройські вчинки. В рефераті було охоплено формування другої дивізії, бої під Фельдбахом в Австрії, кінець війни і відхід з-під Фельдбаху.

Вояки І УД УНА виправдали себе в найтяжчих обставинах жорстокої боротьби. Українські вояки взяли зброю в руки з доброю вірою і без ганьби, боролися

ся за шляхетну ідею свободи і незалежності України. В історії України, поруч із світлими перемогами були теж і гіркі поразки і невдачі. Вояки І УД УНА не склали зброї, вони відійшли з поля бою на чужину готуватися до відновлення збройної боротьби, за остаточну перемогу, за вільну самостійну українську державу.

Від Головної Управи ОБВУ промовляв побр. В. Янківський, передаючи привіт від голови ГУ ОБВУ. Він відмітив призначення Аштонському Відділові за його працю на військовому і громадському відтинках, заявляючи, що мета до якої прямуємо ще не досягнута, тому заклик до всіх до ще дальшої праці, бажаючи всім багато охоти і сил.

Від сусідньої громади Стокпорту вітав ювілятів голова Стокпортського Відділу ОБВУ побр. Мирон. Він склав подяку Аштонському Відділові за дружню співпрацю, висловлюючи надію, що і в будучому обидва Відділи будуть собі взаємно допомагати. Побажав усім, а зокрема Управі Відділу кріпкого здоров'я та багато сил до дальшої праці.

Від громадських організацій СУБ, СУМ, ОУЖ, Батьківського Комітету, Відділу УКПО та УТКлюбу, вітав ювілятів довголітній голова Відділу СУБ в Аштоні п. Ярослав Мельник. Він побажав ювілятам багато сил

до дальшої праці на військовому відтинку, заявляючи, що хоч може не всі належно доцінюють важливість війська, однак держава без війська — це наче господарка без огорожі. Український вояк у всіх часах був добрим вояком, він знав, чому він вояком і за що бореться. Від імені всіх суспільно-громадських установ Аштону, які наділили його почесною говорити в їхньому імені, він побажав Управі Відділу і його членству діждати тієї великої години, — донести прапор Відділу ОБВУ до столиці вільної України — Києва.

На закінчення ювілейних святкувань голова Відділу ОБВУ в Аштоні побр. В. Мілько склав подяку всім за численну участь, а в першу чергу представникові ГУ ОБВУ побр. В. Янківському, а через нього Головній Управі ОБВУ. Першому організаторові ОБВУ О. Шляхетко, голові Стокпортського Відділу ОБВУ побр. Мирон, керівникові хору п. М. Дашакові, хористам, усім суспільно-громадським установам, а зокрема п-ні Дарії Савків і всім паням, які спільно з нею приготували страви на ювілейний бенкет.

Мішаний хор Аштону під кер. п. М. Дашака, спільно з усіма присутніми, закінчили ювілейні святкування проспіванням «Ще не вмерла Україна».

О. Шляхетко

Після відзначення побр. Івана Чолача медалю II класу. Зліва до права: ст. бул. Павло Татарин, пор. Богдан Микитин — голова ОБВУ, побр. Іван Чолач і хор. Петро Кіщук.

З ДІЯЛЬНОСТІ ЛОНДОНСЬКОГО ВІДДІЛУ ОБВУ

У хроніці українського Лондону немає насправді одного року, в якому не було б відзначення сл. пам'яті Головного Командира Української Повстанської Армії генерал-хорунжого Романа Шухевича — Тараса Чупринки.

● Так і цього року, з ініціативи та заходами Лондонського Відділу ОБВУ й при співдії братніх організацій у неділю, 6 березня о год. 6.00 ввечері в залі Філії УКУ зібралась численно українська громада, щоб віддати пошану Головному Командирові УПА та всім воїнам українського революційного руху, що полягли в боях за волю України. Свято відкрив голова Відділу ОБВУ побр. Михайло Ткачук, а присутні вшанували пам'ять Головного Командира УПА і воїнів однохвилинною мовчанкою.

Сумівський місцевий хор «Сурма» під диригуванням д-ра Вол. Паски проспівав бойову пісню «Геть вороги з України», а опісля реферат зачитав побр. О. Бартків заступник голови Відділу із збірки авторства д-ра Святомира М. Фостуна. В дальшій програмі свята хор проспівав «Марширують вже повстанці», а юнак Богдан Кунька добре продеклямував вірш «Генералові Тарасу Чупринці». Спомин з бойових дій УПА читала п-ні Діна Паска. Проспіванням пісні «Там попід лісом» і національним гимном закінчено це свято в пам'ять і пошану Гол. Командирові УПА.

● У вівторок, 8 березня 1983 р., Лондонський Відділ ОБВУ й українська громада мали нагоду вітати колишнього командира УПА д-ра Богдана Крука-Мелодію з Америки, який виголосив прилюдну доповідь у Філії УКУ на тему: «Тарас Чупринка Головний Командир УПА і його роль та стратегія боротьби в історії української революції».

Шановний гість у своїй доповіді проаналізував важливіші події в боротьбі за українську державу. Він відмітив, що стратегія і тактика боротьби УПА є дуже аналогічна до часів боротьби й тактики нашого козацтва у визвольній війні Хмельницького. Доповідач наголосив велику потребу плекання традиції українського милітаризму, побратимство зброї, потребу виховання нашої молоді на прикладах світлих перемог української зброї. Всі присутні вислухали доповіді шановного гостя з великою увагою. Після доповіді була теж і дискусія. Українська громада в Лондоні вельми вдячна шан. гостю д-рові Богдану Крукові-Мелодії, що він зміг у часі свого короткого побуту у Великій Британії загостити до Лондону й виголосити доповідь для українського громадянства.

● У неділю, 13 березня ц. р., о год. 6.00 ввечері в залі Філії УКУ відбулась чергова доповідь, на тему «Атомна війна та оборона», що її виголосив гість з Канади сотник мгр Володимир Молодецький. Він завітав до Великої Британії на запросини Головної Управи ОБВУ, і відвідував Відділи ОБВУ з доповідями на військовознавчі теми, а свою поїздку закінчив саме в Лондоні, в неділю, 13 березня. Шан. доповідач крім насвітлення питань атомної війни та оборони

розповів також про милітарний потенціал НАТО й Варшавського пакту. Доповіді прислухалася численно зібрана українська громада. Після доповіді була дискусія, і зацікавлені мали нагоду ставити запити, на котрі сотник Молодецький подавав відповіді та доповнюючі інформації. На закінчення д-р Святомир М. Фостун ген. секретар ОБВУ висловив від імені ГУ ОБВУ сердечну подяку гостеві за його

Сотник Володимир Молодецький.

приїзд до В. Британії та відвідини Відділів ОБВУ з доповідями на військовознавчі теми.

● У понеділок, 14 березня Управа Лондонського Відділу ОБВУ влаштувала у вечірньому часі прощальний вечір у честь гостя з Канади сотника В. Молодецького і його дружини. Згадана вечірка відбулась у приміщеннях Лондонського Відділу СУБ, з участю запрошених гостей — членів Управ братніх організацій і представників центральних установ.

Вечірку відкрив голова Лондонського Відділу ОБВУ побр. М. Ткачук і привітав усіх присутніх, зокрема п-ство Молодецьких, представників цен-

тральних установ та попрощав хор. інж. Теодора І. Кудлика Почесного Голову ОБВУ підняти тост за здоров'я гостей, а всі присутні проспівали їм гімн багатоліття. Коротке дружнє слово прощання гостям виголосив ген. секретар ОБВУ пор. д-р Святослав М. Фостун, висловивши сотникові В. Молодецькому сердечну подяку за його приїзд і труд та заявив, що ГУ ОБВУ відзначає гостя медалею III класу, і цю медалю разом з грамотою вручив сотникові Почесний Голова ОБВУ хор. інж. Т. І. Кудлик, під гімні оплески присутніх. З черги промовляв теж сотник Молодецький, висловивши велику вдячність ГУ ОБВУ за запросини, а всім головам Округу, Управам Відділів і українським родинам за надзви-

чайно щире гостювання і піклування, виявлене до його особи в часі відвідин Відділів.

Промовляли теж ген. секретар Союзу Українців у В. Британії дир. Іван Равлюк, голова Лондонського Відділу СУБ п. Маркіян Шептицький, голова Гуртка ОУЖ п-ні А. Чубата, голова УСГромади п. Я. Василук та інші.

Вечірка пройшла дружньо і приємно. За приготування перекуски належить сердечна подяка паням: Г. Білинській, Чубатій, Костів, Смалів, О. Терлецькій, а також членам Управи Лондонського Відділу за їхню допомогу в підготовці цієї прощальної вечірки в честь шановного гостя з Канади.

М. Ткачук

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В БОЛТОНІ

Цьогорічні Загальні Збори Відділу ОБВУ в Болтоні відбулися у неділю, 27 березня 1983 р., в залі Відділу СУБ при 99, Касел Стріт.

Вранці, в українській церкві Всіх Святих, всч. о. крил. М. Ратушинський відслужив Богослуження в наміренні Зборів і Панахиду за всіх членів Відділу, що відійшли у вічність, а ввечері, о год. 5.30, Збори відкрив уступаючий голова побр. І. Павкнер молитвою, що її провів почесний голова Відділу всч. о. крил. М. Ратушинський. Далі вшановано однохвилинною мовчанкою пам'ять померлих трьох членів Відділу в торішньому році. Для ведення Зборів обрано Президію в складі: побр. В. Доскоч — голова, Г. Болюбаш — заступник, Б. Дедів — секретар.

Голова Зборів подякував за довір'я і зачитав пропонуваній порядок нарад та покликав до Почесної Президії почесного голову Відділу ОБВУ всч. о. крил. М. Ратушинського, представника ГУ ОБВУ побр. пхор. Богдана Головатого та представників місцевих організацій: п-ні М. Гес — ОУЖ, побр. Г. Болюбаш — СУБ, п. В. Лучка — Відділ УКПО, п. Я. Канюка — СУМ, п. М. Букавин — УТК.

Протокол з попередніх Зборів відчитав секретар Г. Пивоварчук. Цей протокол пригадав присутнім про перебіг Зборів у торішньому році, а відтак його затверджено одноголосно без жодних поправок.

Про діяльність уступаючої Управи Відділу ОБВУ звітували: скарбник — побр. М. Федішин, культурно-освітній референт — побр. М. Тимчишин, референт суспільної опіки — побр. І. Прийдун і голова — побр. І. Павкнер.

Звіти були короткі, але основно представили Зборам працю Управи Відділу. Деякі національні річниці та свята Відділ улаштував власними силами, а деякі у співпраці з іншими братніми організаціями. З продажу книжок та журналів Відділ на час розчилювався з ГУ ОБВУ. Є дружня співпраця з місцевими братніми організаціями, а теж вдержується контакти з британськими комбатантами. В цьому році, спільно з ними брано участь у двох парадних походах, під своїм прапором ОБВУ й українською командою. У звітному році Управа відбула 8 засідань влас-

них і 3 засідання спільно з братніми установами. Обширно навітлено про нагороду Відділу переходовою чашею в торішньому році на Заг. Зборах ГУ ОБВУ, що відбулися в Манчестері, а також і про доповідь у нашому Відділі сот. мгра Вол. Молодецького, на котру численно прибули члени і громадяни м. Болтону, а теж і сусідніх громад — Бері, Лію і Блякбурну.

За Контрольну Комісію звітував голова К.К. побр. В. Янківський, стверджуючи згідність загального звіту і висловив признання Управі за її цілорічну працю та запропонував, щоб Збори уділили абсолюторію уступаючій Управі Відділу.

Представник ГУ ОБВУ і голова ОБВУ — Лянкашів, пхор. Б. Головатий, передав привітання від ГУ ОБВУ, бажаючи Зборам добрих успіхів. Далі, він коротко поінформував Збори про загальну діяльність ГУ ОБВУ, та найближчі важливі завдання до реалізування, і потребу фінансової підтримки зі сторони всіх Відділів для здійснення запланованих задумів Головної Управи. Відтак згадав про значення пропагандної плити на прославу гол. командира УПА Романа Шухевича, вмурованої в крипті св. Софії в Римі, що її посвятив Патріярх Йосиф 6 лютого 1983 р., про поїздку до Австрії на відзначення 300-річчя визволення Відня, про Зеленосвятоточні святкування в Тарасівці, про цьогорічний Вояцький З'їзд в м. Олдгамі, а також і про справу відновлення діяльності Світової Комбатантської Ради.

Після дискусії й уділення абсолюторії, Збори поновно обрали почесним головою всч. о. крил. М. Ратушинського, а головою Відділу був обраний працюючий побр. І. Павкнер. До нової Управи обрано членів: побр. Б. Головатого, Г. Пивоварчука, М. Федішина, М. Тимчишина, Б. Дедіва, В. Вичівського, І. Прийдуну і Т. Старчака. Контрольну Комісію обрано в складі: побр. В. Янківський — голова, В. Доскоч і А. Тріска — члени.

На закінчення Зборів, представники з Почесної Президії зложили побажання новообраній Управі, а обраний голова подякував за довір'я до нього, запевняючи, що вестиме працю якнайкраще.

У кінцевому слові голова Зборів побр. В. Доскоч,

від імені Президії дякував усім присутнім за участь, терпеливість, і за ділово проведені Збори що їх закінчено проспіванням національного славня.

Після закінчення Зборів, зроблено на пам'ятку знімки з Президії Зборів і Управи, а відтак відбулась перекуска, в часі якої переговорено важливіші справи, між іншим, зовнішньої діяльності. Відспівано многоліття капелянові ОБВУ всч. о. крил. М. Рату-

шинському, почесному голові Відділу впродовж 17 років, відтак побр. І. Павкнерові за його 11 каденцію головуства Відділу ОБВУ, а також і всім присутнім, і нашим паням з ОУЖ з головою п-ні А. Доскош за приготування смачної перекуски та за їхню прикладну співпрацю з Відділом ОБВУ, за що їм належить ся від Управи Відділу ОБВУ щира подяка.

Г. П.

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ

У суботу, 26 березня 1983 року, в залі Лестерського Відділу СУБ відбулася чергова Окружна конференція ОБВУ, з участю представників Головної Управи ОБВУ, голова Округи та представників Відділів ОБВУ в Окрузі Середуца Англія.

Наради Окружної конференції відкрив о год. 2.30 пополудні голова Округи побр. хор. Петро Кіщук, він же організаційний референт ГУ ОБВУ й привітав побр. пор. д-ра Святомира М. Фостуна ген. секретаря ОБВУ і побр. В. Нагайла члена Гол. Управи, а також і всіх учасників конференції.

Після заслухання привіту, що його висловив ген. секретар ОБВУ, вітаючи учасників від імені голови ОБВУ побр. пор. Б. Микитина та від імені ГУ ОБВУ, представники Відділів звітували з загальної діяльності своїх Відділів у 1982 році, а також голова Округи позвітував про загальну діяльність Округи в звітному році.

Про загальну діяльність Об'єднання бувших Вояків Українців доповідав побр. пор. д-р Святомир М. Фостун ген. секретар, реферуєчи при тому також дуже вичерпно й широко напрямні праці в цьому діловому році.

До питань діяльності ОБВУ нав'язували також

свої виступи побр. хор. Петро Кіщук і побр. Володимир Нагайло.

В цікавій дискусії виступали багато представників Відділів, які живо цікавилися діяльністю нашої комбатантської організації. На порядку ділових нарад було також обговорення загального плану праці Округи, що його предложив голова побр. хор. П. Кіщук, а поради та вказівки подав побр. Володимир Нагайло.

Підсумки Окружної конференції зробив ген. секретар ОБВУ, відмітивши, що конференція була успішна, ділово обговорено в цілій ширині всі питання і проблеми діяльності ОБВУ, а теж і Округи та побажав кріпкого здоров'я, сили й витривалости в дальшій організаційній праці. Висловивши подяку представникам ГУ та всім представникам Відділів ОБВУ за участь у цій конференції голова Округи побр. хор. Петро Кіщук заклав конференцію у вечірніх годинах.

Як звичайно, українська громада в Лестері відома своєю гостинністю. Ця гостинність була теж виявлена супроти учасників Окружної конференції, і пані — членки місцевого Гуртка ОУЖ пригостили всіх учасників смачним обідом.

Учасник

У ПОШАНУ ГОЛОВНОМУ КОМАНДИРОВІ УПА

Щороку українська громада в Едінбурзі, Шотляндія, вшановує пам'ять Головного Командира УПА ген.-хор. Романа Шухевича — Тараса Чупринки. Так само й цього року, в неділю, 6 березня заходами місцевого Відділу ОБВУ відбулися в Українському Громадському Домі (СУБ) в Едінбурзі Святкові сходи для вшанування роковин героїської смерті Головного Командира УПА.

Святкові сходи відкрив культурно-освітній референт Відділу ОБВУ побр. І. Берчук, а численно зібране громадянство вшанувало пам'ять Головного Командира однохвилинною мовчанкою. У програмі цих Святкових сходів виступав дівочий хор місцевого Осередку СУМ, що проспівав чотири пісні: «Червона рута», «Де гори Карпати», «Рушив поїзд» і «Ви-

ростеш сину». Добре опрацьований реферат присвячений пам'яті Головного Командира УПА зачитав голова Відділу ОБВУ побр. Євген Стешин. Рецитацію «Славній пам'яті ген.-хор. Тараса Чупринки» виголосив голова Округи ОБВУ побр. Олекса Дем'янчук, а вірш «Хороброму синові України» — Миколи Вереса, рецитувала голова Гуртка ОУЖ п-ні Анна Стешин.

Святкові сходи закінчено проспіванням національного гимну.

Так скромно, в своїх спроможностях українці міста Едінбургу й околиці вшанували пам'ять славного Головного Командира УПА, ген.-хор. Романа Шухевича — Т. Чупринки.

Учасник

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В ЕДІНБУРЗІ

У неділю, 10 квітня 1983 р., у вечірніх годинах відбулися в Едінбурзі, в домі СУБ Загальні Збори місцевого Відділу ОБВУ, що їх відкрив у кількох словах голова Відділу побр. Е. Стешин, привітавши присутніх.

З черги обрано Президію Зборів: О. Дем'янчук — голова, Д. Чиж — секретар і В. Борак — вільний член. Голова Президії Зборів побр. О. Дем'янчук, голова Округи ОБВУ — Шотляндія, привітав присутніх від Округи та ГУ ОБВУ. Також запросив до Почесної Президії: голову місцевого Відділу СУБ і УКПО — побр. І. Головецького, голову Осередку СУМ — дружинника М. Довганя і голову Гуртка ОУЖ — п-ні А. Стешин, які виголосили короткі привіти Загальним Зборам. Опісля голова Президії зачитав письмові привіти від ГУ ОБВУ за підписом пор. д-ра С. М. Фостуна і від побр. Д. Бойка.

Прийнявши порядок Зборів, присутні заслухали протокол з минулорічних Заг. Зборів, який зачитав секретар Відділу побр. Я. Олексюк. Відтак голова Відділу побр. Е. Стешин зачитав звіт з діяльності Відділу, з якого присутні довідалися про многогранну діяльність Відділу, в яку входили: відзначення роковин великих подій і наших національних героїв, організування поїздки автобусом на Крайове свято 40-річчя УПА в Манчестері, збірка-коляда на пропам'ятну плиту прослави Командира УПА ген. Тараса Чупринки, збірка на запропоновану побудову пам'ятників для 2 самітних кол. українських вояків, які похоронені на цвинтарі в Гаддінгтоні, участь у по-

ході з українським пропором та зложення вінка з нагоди відзначування британського Дня Поляглих, кольпортаж комбатантських видань, приєднання нових членів і багато інших справ. Скарбник Відділу побр. М. Лисак зачитав касовий звіт Відділу, а голова Контрольної Комісії побр. Д. Чиж відчитав звіт Контр. Комісії Відділу. Опісля відбулася коротка дискусія над звітами та уділення абсолюторії уступаючій Управі Відділу.

З черги обрано нову Управу Відділу: Є. Стешин — голова, члени Управи — П. Дем'янчук, І. Берчук, Я. Олексюк, В. Борак, М. Лисак, Я. Ріпак, Р. Довгань, І. Семків та заступник — О. Дем'янчук. До Контрольної Комісії обрано побратимів: Д. Чиж — голова, І. Головецький і І. Федорів — члени та Е. Ткачук — заступник.

У пропозиціях і запитах виступали деякі побратими, подаючи свої зауваги і наголошуючи при тому нашу діяльність у Відділі на майбутнє. Голова Відділу висловив, що між іншим у цьому році ми повинні відзначити 40-річчя Української Дивізії УНА та з цієї нагоди влаштувати Побратимську зустріч. Ми повинні далі приєднувати наших кол. вояків до ОБВУ, як також заохочувати нашу молодь, щоб ішла до війська та вчилася орудувати зброєю, щоб у слушний час могла обернути її проти нашого ворога. При кінці голова Президії подякував присутнім за участь у Загальних Зборах, які закінчено відспіванням національного славня.

Учасник

ВОЯЦЬКИЙ БЕНКЕТ ВІДДІЛУ ОБВУ В НОТТІНГґАМІ

Запланований Вояцький Бенкет Відділу ОБВУ в Ноттінгґамі з нагоди 40-річчя постанови І УД УНА відбувся дуже успішно, в милій і дружній атмосфері, з численною участю гостей місцевих і довколишніх громад, у суботу, 14 травня ц.р., в приміщенні Українського Громадського Дому СУБ — культурного центру ноттінгґамської громади. Сцена була відповідно по-святочному вдєкорована. На прикрашеній сцені красувався образ-емблема ОБВУ у виконанні маляра побр. Мих. Андрусєва. Перед емблемою стояла розкішна китиця живих квітів. Програма Ювілейного відзначення складалася з двох частин — прийняття і вояцької танцювальної забави.

Святочну програму відкрив о год. 5.30 пополудні голова Відділу ОБВУ побр. Тома Гніп. Він привітав учасників в українській і англійській мовах та відчитав «Наш вояцький привіт» у 40 роковини постанови І УД УНА. З черги церемоніймастер бенкету побр. М. Андрусєв, вітаючи від імені Управи Відділу двісті учасників, виголосив коротке слово — кілька вдумливих слів присвячених подіям нашої славної істо-

рії, змагання українського народу до волі і самостійності, до державности. Опісля підніс тост за український народ в Україні, на засланнях, в діяспорі, за ієрархію українських Церков, за все українське вояцтво, а всі присутні проспівали грімке многоліття. До смачної вечері засіли близько 200 осіб-гостей, що їх обслуговували молоді дівчата-сумівки. Святочну трапезу розпочато молитвою «Отче наш» і «Богородице Діво». В часі прийняття, що його приготували працюючі пані, членки Ноттінгґамського Гуртка ОУЖ під кер. голови п-ні Г. Стасів, — церемоніймастер зачитав письмові привіти, які наспіли від ГУ ОБВУ за підписом ген. секретаря пор. д-ра Святомира М. Фостуна, і полк. Євгена Рєна з дружиною з Німеччини. Від імені Ради, Президії Ради і ГУ СУБ, усний привіт — коротке слово по-українському і по-англійському сказав радний СУБ п. Володимир Лесяк. Святочне слово в українській мові виголосив побр. Павло Сенік.

У цій частині програми присутні гості мали приємність прослухати поета-гумориста п. Йосипа Била з

Донкастеру, який виголосив свою власну поему «Визволителі України». Член місцевого Відділу ОБВУ побр. Вол. П'єтноцький прочитав свій власний вірш з великим чуттям і зворушенням п.н. «Прощання».

На закінчення ювілейного побратимського Вояцького Бенкету, голова Відділу ОБВУ побр. Т. Гнип висловив щиру подяку всім присутнім, а особливо подякував паням за приготування прийняття, дівчатам за дбайливу обслугу та всім тим, хто допомагав у

підготовці вдалої ювілейної побратимської вояцької зустрічі.

Після закінчення прийняття відбулася товариська танцювальна забава, до якої пригравала українська оркестра з Лідс-Брадфорд під кер. побр. М. Лисенчука. На прийнятті й на забаві було багато молоді. В часі танцювальної забави був розіграш лотерії на яку призначено 10 нагород. Десять щасливців виграли корисні речі.

М. Гуменний

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ У ЛІНКОЛНІ

У суботу, 16 квітня 1983 року, в приміщенні Відділу СУБ у Лінколні відбулась чергова Окружна конференція ОБВУ, з участю представників ГУ ОБВУ, голови Округи й представників Відділів ОБВУ Округи ОБВУ — Лінколншір.

Ділові наради Окружної конференції відкрив о год. 1.30 пополудні голова Округи побр. Михайло Татарчук, і привітав представників Головної Управи ОБВУ — ген. секретаря пор. д-ра Святомира М. Фостуна й організаційного референта ГУ хор. Петра Кіщука та всіх представників Управ Відділів ОБВУ в Окрузі Лінколншір, а також голову місцевого Відділу СУБ п. Михайла Мілянича.

Після привіту ген. секретаря, представники Управ Відділів звітували про діяльність своїх Відділів у 1982 році й в першому чвертьріччі цього року. Про загальну діяльність Округи розказав голова Округи.

Ген. секретар ОБВУ пор. д-р С. М. Фостун доповідав про загальну діяльність нашої комбатантської організації, а теж подав напрямні її діяльності в 1983 р. Про організаційні та фінансові справи доповідав хор. Петро Кіщук. Після запитів і дискусії учасники

конференції обговорили питання загальної діяльності Округи в 1983 році згідно плану, що його предпоставив голова Округи побр. М. Татарчук, який і проводив нарадами конференції.

Перед закінченням нарад згаданої конференції відбулось уручення медалів III класи довголітнім працівникам ОБВУ — побр. Володимирі Савченкові, голові Відділу ОБВУ в Сканторпі, побр. Івану Гринякові — довголітньому скарбникові того ж Відділу, а теж побр. Михайлові Міляничу, громадському діячеві та довголітньому голові Відділу СУБ у Лінколні.

Після підсумків Окружної конференції, що їх зробив генеральний секретар ОБВУ пор. д-р Святомир М. Фостун, голова Округи висловив подяку представникам ГУ ОБВУ за їхній приїзд на конференцію. Він теж подякував усім представникам Відділів, і конференцію закінчено проспіванням українського національного славня.

Після закінчення конференції пані пригостили її учасників перекусом.

Учасник конференції

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ В ЛОНДОНІ

У суботу, 14 травня ц.р., відбулась у Лондоні, в приміщенні місцевого Відділу СУБ Окружна конференція ОБВУ з участю представника Головної Управи ОБВУ, голови Округи ОБВУ — Лондон, і представників Відділів ОБВУ тієї ж Округи.

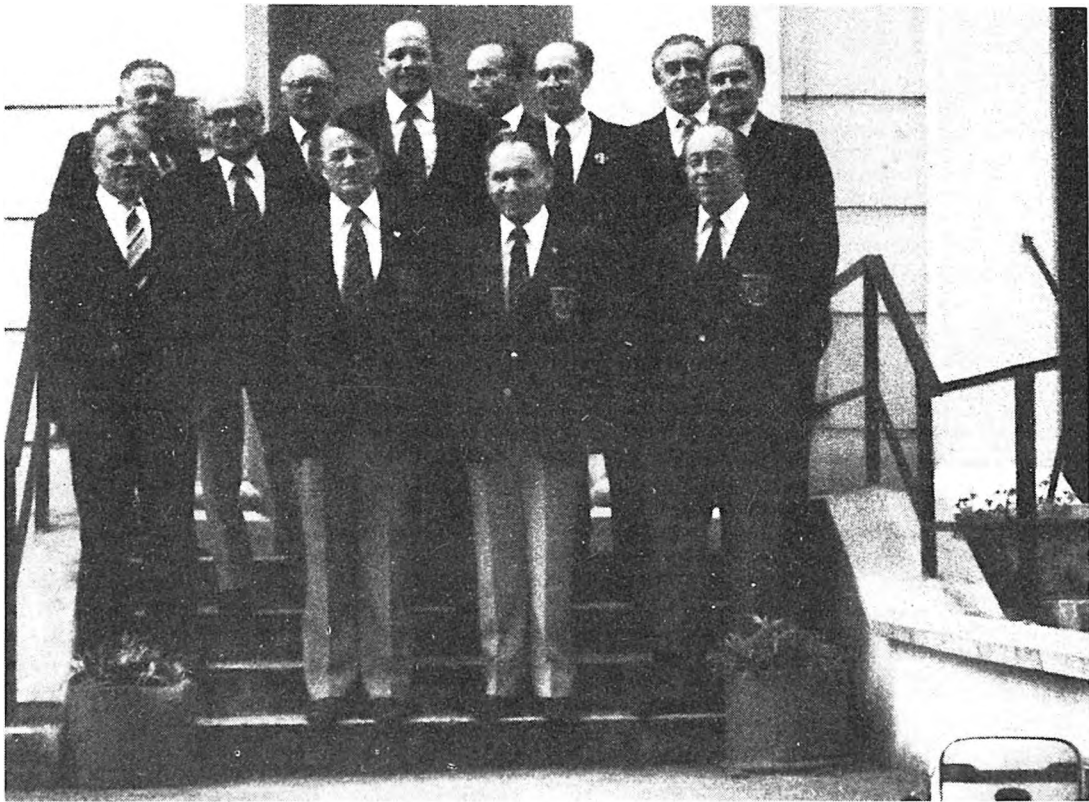
Ділові наради конференції відкрив о год. 2.15 пополудні голова Округи побр. Михайло Ткачук і привітав ген. секретаря ОБВУ пор. д-ра Святомира М. Фостуна й всіх учасників конференції. Після привіту ген. секретаря, представники Відділів звітували про загальну діяльність своїх Відділів у 1982 році, а голова Округи поінформував їх про діяльність Округи в звітному році.

Загальні напрямні праці ОБВУ в 1983 році реферу-

вав ген. секретар ОБВУ пор. д-р Святомир М. Фостун, подаючи теж різні вказівки й поради щодо праці Відділів. Після проведеної доволі цікавої дискусії та обговорення загальної діяльності ОБВУ, голова Округи предпоставив проєкт праці Округи в діловому році, що його прийнято після обговорення.

Підсумки Окружної конференції зробив ген. секретар, побажавши при тому теж Окрузі багато успіхів у її праці, а голова Округи побр. М. Ткачук подякував ген. секретареві та всім учасникам за прибуття на Окружну конференцію і заклав ділові наради о год. 5.30 пополудні. Опісля була ще скромна перекуска.

Учасник конференції

Учасники Лондонської окружної конференції ОБВУ. Посередині в першому ряді ген. секретар ОБВУ пор. д-р Святомир М. Фостун.

ЕДІНБУРГ У ПОКЛОНІ ПРОВІДНИКОВІ ОУН

В цьому році українська спільнота у вільному світі вшановує світлу пам'ять основоположника і провідника УВО й ОУН полк. Євгена Коновальця, який згинув 45 років тому в Роттердамі від скритовбивчої руки нашого відвічного ворога кровожадної Москви. І хоч удалося Москві фізично вбити полковника Є. Коновальця, однак його дух живе і житиме вічно та взиває нас у розсіянні сущих до героїчного чину — здобуття української самостійної соборної держави.

Українська організована спільнота в Едінбурзі також відзначила 45-річчя смерті сл. пам. полк. Євгена Коновальця в неділю, 5 червня 1983 р., святковими сходами в українському громадському домі, які відбулися заходами місцевого Відділу ОБВУ, при допомозі наших братніх організацій в Едінбурзі.

Святкові сходи відкрив у кількох словах побр. І. Берчук, культурно-освітній референт Відділу ОБВУ, проголосивши мовчанку за полеглого Провідника ОУН, під час якої присутні заслухали Декалог з награної магнетофонної стрічки. Відтак побр. О. Дем'янчук — голова Округи ОБВУ виголосив Молитву Українського Націоналіста. В дальшій частині про-

грами святкових сходин були: реферат в українській мові про світлу пам'ять Провідника ОУН, що його виголосив побр. Е. Стешин — голова Відділу ОБВУ та реферат в англійській мові, що його відчитав побр. М. Заяць — культурно-освітній референт Осередку СУМ. З деклямаціями виступали: п-ні А. Стешин — голова Гуртка ОУЖ «На вічну пам'ять Вождєві Українців-Націоналістів Євгенові Коновальцеві» С. Мосійчука; сумівка І. Довгань-Бассам — «Безсмертний Лицар» Б. Бори; молодий сумівець П. Шалапай — «Скрізь плач» Лесі Українки. Святкові сходи збагатив своєю програмою хор місцевого Осередку СУМ, відспівавши 4 пісні: «Ясени, мої ясени», «Ніч така темна», «Де гори Карпати» і «Виростеш ти сину».

Сходи закінчено відспіванням національного славня.

Так скромно, після своїх спроможностей, українська організована громада в Едінбурзі відзначила світлу пам'ять Великого Сина України.

ВЕЛИЧАВЕ СВЯТО ГЕРОІВ У ТАРАСІВЦІ

Рік-річно у місяцях травні-червні ми віддаємо пошану нашим великим державним діячам, полководцям, лицарям і всім героям, які в боротьбі за волю і долю українського народу, за його державну самостійність у різних історичних періодах поклали своє життя за волю і державність української нації.

Завдяки заходам Головної Управи ОБВУ і Підготовчого Комітету, що його головою був побр. хор. Петро Кіщук, при співпраці братніх установ і організацій у еВеликій Британії, цього року гідно й достойно вшановано славу пам'ять усіх поляглих героїв і героїнь України, які на протязі нашого національного буття поклали своє життя на жертвник боротьби за волю й українську державність.

Цьогорічне святкування в пошану і прославу героїв України відбулось під символічним маєстатом славної пам'яті полк. Євгена Коновальця — визначного українського державного діяча, військовика й основоположника українського організованого націоналістичного руху — у зв'язку з 45-річчям його смерті.

У Зеленосвяточну неділю, 26 червня 1983 року, з'їхалися до сумівської оселі Тарасівки кілька тисяч українського громадянства, членство ОБВУ, українські колишні вояки та молодь, щоб сповнити свій національний обов'язок і спільно помолитися та гідно вшанувати пам'ять поляглих воїнів і борців за волю української нації.

В Зеленосвяточних урочистостях взяли організовану участь сумівська і пластова молодь, Відділи ОБВУ й Гуртки ОУЖ та Парафіяльні ради наших Церков зі своїми церковними хрестами, корогвами, представники українських центральних і крайових установ, організацій і товариств. На це крайове Свято Героїв прибули наші громади — осередки за винятком Лондонської округи та південносхідньої Англії, бо в цей самий день у Субівській оселі в Чіддінгфолд, Саррей, відбувалося також Окружне Свято Героїв. Слід відмітити, що на це свято громадянство прибуло 32 автобусами і сотнями приватних автомашин.

Перед початком Богослуження, члени ОБВУ в одностроях зібралися біля могили-пам'ятника, і звідтіля організовано промаршували на площу біля каплиці, під команду побр. Вол. Янківського. Попереду цієї групи йшов прапороносець з пропором ОБВУ.

Торжественне свято почалося в 12.00 год. дня. Комендантом свята був побр. Михайло Гринюк. Він здав звіт голові ОБВУ пор. Богданові Микитину. Під спів українського національного гімну почет — побр. Михайло Татарчук член ГУ ООБВУ в асисті старшого пластуна Романа Михайлюка і дружинника-сумівця Романа Семака підтягнув на щоглу національний прапор.

Врочистість охоплювала польову Службу Божу, Панахиду й святковий концерт.

Урочисту Службу Божу відслужив всч. о. Йосафат Лещиншин, священник ПУКЦеркви. У часі торжественної Служби Божої і Панахиди, чотири дяки з окремих

громад набожно співали під орудою дяка, побр. Павла Малицького з Волвергампτονу.

Після закінчення Святої Літургії сформувався похід, що пройшов оселею аж до могили-пам'ятника. У цьому процесійному поході взяли участь пластова й сумівська молодь в одностроях, жіноцтво у вишиваних сорочках, гуцульська група у своєму кольоритному одязі і тисячі людей, з двома церковними хрестами, 8 корогвами і 57 прапорами.

На переді величавого процесійного походу несли

Відділи ОБВУ в часі походу.

хрести, корогви, а за ними йшли: прапороносець із революційним прапором, члени Почесного Комітету, визначні суспільно-громадські й політичні діячі, несучи вінки, а далі гуцульська група, сумівська і пластова молодь, Гуртки ОУЖ, Відділи ОБВУ і громадянство. Під час процесійного походу наше жіноцтво набожно співало церковно-релігійні пісні. Походом керував комендант побр. М. Гринюк.

Соборну Панахиду біля могили-пам'ятника відслужив всч. о. протопресвітер С. Богатирець — капелян ОБВУ та всч. о. Й. Децишин. Всч. о. прот. С. Богатирець виголосив глибокозмистовне релігійно-патріотичне проповідне слово.

Перед могилою-пам'ятником по обидвох боках на

високих щоглах гордо розгорталися великі національні прапори, а прапороносці з своїми прапорами із своїх осередків творили прекрасну панораму.

На платформі могили-пам'ятника, біля пропам'ятної вмурованої плити і великого розміром портрета полк. Є. Коновальця стояла почесна стійка: Дмитро Плешкан, Тома Гніп — члени ОБВУ, старший пласту́н Роман Михайлюк і дружинник СУМ Малком Бірон. Посередині стояв з революційним прапором — прапороносець дружинник Роман Семак.

У між часі численні представники українських центральних і крайових організацій склали у стіп пам'ятника вінки з живих квітів — білих та лаврових листків, поперев'язувані синьо-жовтими кокардами.

Голова ОБВУ пор. Богдан Микитин перший з черги пооклав у стіп пам'ятника великий символічний вінок від усього членства ОБВУ (у супроводі побратимів: хор. Петра Кіщука й Володимира Янківського). Опісля склали свої вінки представники установ і організацій у такому порядку: п. Ярослав Деремєнда — від Проводу ОУН; дир. Іван Равлюк у супроводі радних інж. Миколи Щупляка й Антона Тисячного — від членства СУБ; гість з Мюнхену мгр Володимир Лєник з дружиною — від імені інтернату «Рідна Школа» в Мюнхені; посол британського парламенту — Степане Терлецький; п-ні Катерина Скрипець у супроводі п-ні Ніни Марченко та п-ні Марії Кухти — від ОУЖ; пласту́н сеньор Іван Кулик у супроводі сеньорки Тамари Бабуняк і пласту́нки Терені Онуфрик — від Пласту у В. Британії; п. Богдан Марченко — від Спільки Українських Учителів і Виховників; голова КУ СУМ Володимир Шляхетко — від Спільки Української Молоді; п. Василь Бабицький — Українське Товариство; майор Іван Горобець — Українська Гетьманська Організація; Степан Олесків — Українська Студентська Громада; п. І. Зоценко — Легіон Симона Петлюри; п. Василь Потек — Товариство «Гуцульщина»; п. Роман Гринаш — Товариство «Бойківщина»; п. П. Татарин — Округа ОБВУ Йоркшир; п. Григорій Трухан — Глостер; побр. М. Сторощук — Челтенгам; побр. М. Вільшинський — Парбі; д-р Любомир Мазур — Болтон; побр. М. Висоцький — Кіддермінстер; побр. О. Марковський — Манчестер; п-ні Ткачук — Лестер; побр. Меуш — Відділ ОБВУ Ковентрі; побр. С. Боднар — Відділ ОБВУ Пітерборо; п. Я. Басюк — иДонкастер; побр. В. Сопель — Бірмінггам; п-ні М. Слободян — Бедфорд; побр. М. Федак — Блякбурн і п-ні Кашуба.

Святкове слово виголосив голова ОБВУ пор. Богдан Микитин п.н. «У поклоні безсмертним», згадуючи народніх провідників, лицарів, борців та всіх відомих і невідомих героїв і героїнь, усіх часів і всіх поколінь, що життя своє віддали за визволення своєї Батьківщини — України.

Комендант Свята побр. М. Гринюк привітав шановних англійських гостей, а міжк ними посла Степана Терлецького та зачитав привітальне слово дост. Ярослава Стецька присвячене відзначенню Свята Героїв і пам'яті Великого Сина України полк. Євгена Коновальця.

Святкове слово від імені Проводу ОУН у Великій Британії виголосив суспільно-громадський і політичний діяч п. Ярослав Деремєнда.

На особливу увагу заслуговує коротка але глибокозмістовна доповідь про справу визволення Украї-

ни посла Степана Терлецького. Шановний доповідач висловив усно публічну заяву, що він доложитиме усіх своїх зусиль, щоб справу великого 50-мільйонного народу і його визволення наголошувати в британському парламенті і в чужинецькій пресі та всюди де він матиме доступ.

Коротке слово в англійській мові виголосив посол консервативної партії з міста Дарбі п. Грегорі Найт. У своєму слові він згадав про український голокост, про боротьбу українського народу, про советську інвазію в Чехо-Словаччині й Афганістані, про військовий уряде і «Солідарність» у Польщі, при чому наголосив московські намагання завойовувати цілий світ. Одначе, при тому висловив свої міркування, що упадок большевицької, останньої в світі імперії, неминучий. . .

Під кінець соборної Панахиди прапороносці віддали почесні прапори. Врочистість закінчено проспіванням «Чуєш брате мій» та українським національним гімном «Ще не вмерла Україна».

Сурмач, дружинник Ткачук з Лестеру, відіграв зворушливий врочистий останній салют.

Друга частина святкування — святковий концерт — почалась у пополудневих годинах у сумівській залі «Хортиця», а відкрив його на тлі хору, привітавши присутніх, керівник святкової програми побр. Володимир Нагайло, член Головної Управи ОБВУ. Цей хор відспівав три пісні: «Ой, Морозе, Морозенку» — муз. обр. С. Людкевича, «Чорна рілля зорана» — муз. обр. С. Людкевича, і «Ми зродились» — народньо-революційна. Цими трьома піснями хор СУБ «Гомін» під диригентурою маестра Ярослава Бабуняка, при акомпаніюванні мгра Богдана Паращака, започаткував святкову програму.

Святкове слово виголосив всч. о. Й. Лещишин, священник ПУКЦеркви. Слово по-англійському про полк. Євгена Коновальця прочитав дружинник — голова КУ СУМ — Володимир Шляхетко.

Коротке, але палке слово про Сов. Союз і його комуністичну систему виголосив п. Джим Дженкінс — голова Християнської Профспілкової Унії в місті Дарбі. Згадав про український геноцид і російський імперіалізм. . .

З черги, відомий декляматор І. Федоришин з Дарбі продеклямував вірш «На смерть вождя». З власною деклямацією «Стрілецька могила» виступав ветеран Визвольних Змагань — Володимир П'єтноцький з Ноттінгхаму.

Великою атракцією святкової програми був виступ новоствореного квартету молодих бандуристів: д-р Любомир Мазур, Ігор Лучка, Юрко Бабчук, Іван Гнилиця, що проспівали чотири пісні: «Тарасова ніч» — слова Тараса Шевченка, «Ой на горі та женці жнуть» — козацький марш, «Ой у полі могила» — народня пісня, і «Засвітали козаченьки» — козацький марш.

Репрезентативний хор «Гомін» з Манчестеру проспівав в'язанку пісень: «Вже більше літ дістали» — обр. А. Гнатишина, «Гей не дивуйтесь» — муз. М. Лисенка, «Грай бандуро» — муз. І. Шамо, «Марш Дивізії» — слова О. Лисяка, муз. Садовського, «Геть вороги з України» — муз. А. Гнатишина і останню повстанську пісню УПА «Вперед, вперед».

Хор «Гомін» і квартет бандуристів виступали в окремих точках.

На святковому концерті були присутні гості з дру-

Формується похід до пам'ятника.

Почти Відділів ОБВУ з прапорами в часі походу.

Представники українських громад з вінками в поході.

Представники громадських організацій біля пам'ятника.

Панахида і частина офіційної частини Свята біля пам'ятника.

жинами: мгр Володимир Леник, посол Степан Терлецький, посол. консер. партії Грегори Найт, Джим Дженкінс і Деніс Гарвік (секретар Християнської Профспілкової Унії).

Усю врочистість зняв на звуковий фільм дружинник Ярослав Семчишин з Дарбі.

Сцена була відповідно, по-святковому прибранна. На передній стіні виднів великий портрет полк. Євгена Коновальця, над портретом напис товстими літерами: «Вічна Слава Героям». Перед сценою по обох боках були прапори: революційний, національний, ОБВУ, пластовий, сумівський і жіночий.

Треба відмітити, що в загальному вся програма святкового відзначення й вшанування культу Героїв була дбайливо підготована, а всі точки добре виконані.

На закінчення врочистостей, керівник святкової програми побр. Володимир Нагайло висловив сердечну іподяку всім виконавцям програми та багаточисленній аудиторії за участь.

Співом українського національного гимну «Ще не вмерла Україна» закінчено це величаве Свято Героїв.

М. В. Гуменний

ОКРУЖНІ СВЯТКУВАННЯ

У суботу, 22 жовтня 1983 року, Окружне свято відзначення 40-річчя з часу постанови Дивізії «Галичина» (І УД УНА) і Свято Покрова відбулось у сумівській оселі Тарасівці, влаштоване заходом окружного комітету під головуванням хор. Петра Кіщука, голови Округи ОБВУ в Середній Англії. О год. 4.00 пополудні всч. о. Йосафат Лещиншин відслужив Молебень біля пам'ятника поляглим за волю України. Дякував побр. Михайло Гринюк. Після Молебня відбулась святково-концертна частина, що її відкрив хор. Петро Кішук, а сумівський хор дружинників під диригентурою п. Мирона Бучка проспівав дві пісні «Наш Покров» і «Ми зродились з крови народу». Акомпаніювала п-ні Марія Бучок. Святкове слово сказав пор. д-р Святомоир М. Фостун, вказавши на давню традицію врочистого святкування Свята Покрова, як вояцького свята, і відмітив історичне значення І УД УНА та її ролі у визвольній боротьбі українського народу, закінчуючи своє цікаве слово вірою, що майбутні історики гідно оцінять чин диві-

зійників, що виховувалися на традиціях Визвольних Змагань, і у гримучі роки другої світової війни «підняли червону калину» і пішли в бій «за рідний край, за стрілецький звичай, за волю України».

Опеісля хор проспівав дві пісні «Засяло сонце золоте» і «Виє буря», а з черги виступив танцювальний ансамбль «Говерля» з Дарбі під керуванням п. О. Курпранця і вивів на сцені два танці «Гонимітер» і «Чумаки». Гарно продеклямував поезію Миколи Вереса «Українському воякові» побр. Іван Федоришин, голова Відділу ОБВУ в Дарбі. Після його деклямації знову виступив танцювальний ансамбль, вивівши на сцені «Коломийку» і «Козачок», і програму продовжував далі хор дружинників, проспівавши «Вже досить мук» і «Вічний революціонер», а танцювальний ансамбль закінчив свою програму бравурним гопакком, який завжди захоплює свою і чужу публіку. На кінець виступив іще раз хор дружинників і проспівав «Закувала та сива зозуля», «Далека ти, батьківщино» і національний гимн.

Хор. Петро Кішук подякував всч. о. Й. Лецишино-му за відслуження Молебня, всім виконавцям удало підбраної святкової програми, а теж і всім учасникам свята, що прибули з різних місцевин Середньої Англії, щоб відзначити 40-річчя з часу постановня І УД УНА.

Ввечері відбулась велика танцювальна забава, в залі «Хортиця», де й була офіційно-концертна частина свята.

Чергове Окружне свято відзначення 40-річчя з часу постановня Дивізії «Галичина» (І УД УНА) поєдна-ме зі Святом Покрова відбулось у суботу, 5 листопа-да 1983 року в Скаторпі. О год. 2.30 пополудні всч. о. митрат Микола Матичак відслужив Службу Божу в місцевій церкві ПУКЦ. Дякував п. Ігор Кузик. У своїй проповіді всч. о. митрат М. Матичак вказав, що водночас з Святом Покрова і відзначуванням 40-річчя з часу постановня І УД УНА ми вшановуємо теж світлу пам'ять Головного Командира УПА ген. хор. Романа Шухевича — Тараса Чупринки і Провідника ОУН Степана Бандери, як також згадуємо пам'ять усіх, що полягли за волю України. Після Служби Бо-жої була відслужена Панахида за поляглих.

О год. 4.30 пополудні в залі місцевого Відділу СУБ відбулась освятоково-концертна частина, що нею проводив побр. Іван Кузьма, секретар Відділу ОБВУ в Діннінгтоні-Шеффільді. Цю святково-концертну частину відкрив на тлі чоловічого хору «Верховина» з Ковентрі (під диригуванням мґра Степана Гуньки, акомпаніамент п. Павло Гунька) — голова Округи ОБВУ побр. Михайло Татарчук, а хор проспівав «Ми зродились». Святкове слово про Свято Покрова і 40-

річчя з часу постановня УПА виголосив пор. д-р Свято-мир М. Фостун. По англійському промовляв п. Ігор Кузик. Хор «Верховина» проспівав у часі програми такі пісні: «Марш сіроманців», «Вперед-вперед», «За-журилась Україна», «Пісня про Довбуша», «Стоїть явір над водою», «Карпатські січовики», «Розпря-гайте хлопці коні», «Добраніч», «Грай моя бандуро». Виступала також танцювальна група «Веселка» з Ковентрі під мистецьким керівництвом п. М. Джулі і п-ні Степанії Гуньки. Ця група вивела на сцені такі танці: «Аркан», «Гонівітер», «Коломийка», «Чума-ки», «Горлиця» і «Гопак». Обидва брати — Степан і Павло Гуньки проспівали (дуєт) пісню «Ставок за-снув». Численно зібране громадянство з різних міс-цевин тієї Округи ОБВУ ентузіастично оплескувало виступи молодих сил радіючи, що молодь продов-жує плекати українське мистецтво, пісню і танець.

Перед проспіванням українського національного гимну голова Округи побр. Михайло Татарчук висло-вив сердечну подяку всім виконавцям багатой про-грами святково-концертної частини, подякував всч. о. митратові Миколі Матичаку за відслуження Панахиди, його гарне проповідне слово, пор. д-р Святомиру М. Фостуну за святкове слово, а теж ви-словив подяку всім членам святкового комітету, Управі Відділу СУБ, його голові п. Ярославу Фатери-зі, Управі Відділу ОБВУ в Скаторпі, його голові побр. В. Савченкові й Управі УТКлюбу за їхню все-сторонню поміч у підготові Окружного свята, а теж подякував усім учасникам, що прибули на свято на-віть з далеких місцевостей.

Після закінчення святково-концертної частини й короткої перерви відбулась танцювальна забава.

Учасник

XXIX КРАЙОВИЙ ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД ОБВУ

У суботу, 24 вересня 1983 року, в місті Олдгамі від-бувся XXIX з черги Крайовий Вояцький З'їзд ОБВУ, що проходив під кличем: «Салют воїнам І УД УНА!» і відзначав 40-річчя з часу постановня Дивізії «Галичи-на» (І УД УНА).

Крайовий Вояцький З'їзд ОБВУ влаштувала Го-ловна Управа Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії, а всією підготовою цього З'їзду займався Підготовчий комітет: пхор. Богдан Голова-тий — голова комітету і члени: хор. Петро Кішук, ппор. Мар'ян Д. Гайва, пхор. Володимир Янківський, пор. Нестор Мулька, побр. Володимир Нагайло, побр. Олександр Марковський, побр. Павло Тата-рин, побр. дир. Іван Скальський, побр. Михайло Ліс-ний і побр. Іван Фульмес. У праці Підготовчого комі-тету допомагали голова ОБВУ і генеральний секретар.

З'їзд відкрив о год. 4.15 пополудні голова ОБВУ пор.е Богдан Микитин, і у своєму слові привітав усіх присутніх, а між ними гостей з Західної Німеччини — пор. Романа Дебрицького голову Крайової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА. Вказуючи на постан-

ня Дивізії «Галичина» 40 років тому на рідних землях, голова наголосив значення цього історично-го акту — продовження збройної боротьби українсь-кого народу за своє визволення і усамостійнення, коли-то під прапори цієї боротьби горнулася українська молодь, прагнучи здобути модерний військовий вишкіл і мати зброю щоб воювати з од-вічним ворогом.

Після відкриття З'їзду репрезентативний хор СУБ «Гомін» під диригуванням маестра Ярослава Бабу-няка і при акомпаніаменті на піаніно мґра Богдана Паращака проспівав три пісні: «Розпрягайте хлопці коні» — обр. Ярослава Бабуняка, «Гей не дивуйтесь» — муз. Миколи Лисенка і «Марш Дивізії» — слова О. Лисака, муз. І. Садовського.

Письмові привітання Крайовому Вояцькому З'їз-дові ОБВУ зачитав пхор. Володимир Лесюк. Ці при-вітання наспіли від: Блаженнішого Мстислава ми-трополита УАПЦ (від Блаженнішого Патріярха Йосифа наспів привіт спізнено, вже після З'їзду), Ви-сокопреосвященнішого архієпископа Анатолія, Преосвящ. єпископа Володимира, всч. о. прото-

Фінал офіційно-концертної частини Крайового Вояцького З'їзду ОБВУ.

пресвітера Сильвестра Богатирця адміністратора Єпархіяльного Управління УАПЦ у Великій Британії і капеляна ОБВУ, всч. о. митрата Миколи Матичака, всч. о. крилошанина Яреми Гаврилюка почесного капеляна ОБВУ, всч. о. крил. Михайла Ратушинського капеляна ОБВУ, о. диякона Михайла Якуб'яка, президента УНР в екзилі дост. Миколи Лівицького, дост. Ярослава Стецька голови Проводу ОУН, полк. Євгена Рена, хор. інж. Теодора І. Кудлика почесного голови ОБВУ, Президії Секретаріату СКВУ, Президії СУВФ, Президії КОУГЦУ, Військового Ресорту УНР, Головної Управи Братства кол. Вояків І УД УНА, Крайової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА в Австралії, Крайової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА в Аргентині, Управи Станиці Братства в Сіднею, Президії і Головної Управи СУБ, Дирекції Української Інформаційної Служби у В. Британії, Крайової Управи Спілки Української Молоді у В. Британії, Крайової Пластової Старшини, Президії Ради УКПО, Головної Управи Організації Українських Жінок, Управи Спілки Українських Учителів і Виховників, Української Гетьманської Організації у В. Британії, Українського Товариства у ВБ, Військової Управи Крайової Організації Легіону Симона Петлюри, Управи Товариства Українських Літераторів, Президії Української Комбатантської Ради у В. Британії, Управи Товариства «Гуцульщина» у ВБ, Дирекції Філії УКУ в Лондоні, Дирекції кооперативи «Нова Фортуна», Дирекції Спілки «Подолія» і від представника Товариства «Бойківщина» в діаспорі.

Особисто вітав Крайовий З'їзд пор. Роман Дебрицький від Крайової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА в Західній Німеччині й від себе, висловлюючи радість, що має можливість спільно з побратимами по зброї відзначувати 40-річчя постанови Дивізії «Галичина».

З черги виступив квартет молодих бандуристів: д-р Любомир Мазур, п. Юрій Бабчук, п. Ігор Лучка і п. Іван Гнилиця і вони проспівали, граючи на бандурах: «Ой там на горі жінці жнуть», «Ой у полі могила», «Засвітали козаченьки». Після їхнього виступу святкове слово по-українському виголосив пор. д-р Святомир М. Фостун. У своєму слові доповідач на-світлив тривожний час у якому творилася Дивізія, подав причини її постанови і розглянув її важливість в історично-національному й політичному аспектах, говорячи про вояцтво Дивізії, як про тих, що в «grimучі роки страшної світової війни «підняли червону калину» і пішли в бій «за рідний край, за стрілецький звичай, за волю України».

Репрезентативний такцювальний ансамбль СУБ «Орлик» виступив з черги з двома танцями «Веснянка» і «Лемків-коло». Цей другий танець є новою хореографією композицією працюючих і невтомних керівників ансамблю — п-ні Марійки Бабиць і п. Дмитра Парадюка. Після виступу ансамблю «Орлик» м-р Петро Мартинюк виголосив святкове слово по-англійському, провівши у своєму слові історичну аналізу причин постанови Дивізії та її ролі у визвольній боротьбі українського народу в другій світовій війні.

Королеви краси Відділів ОБВУ — учасниці конкурсу.

І знову задзвеніли бандури, а під їхній акомпанімент квартет бандуристів проспівав такі пісні: «Ой під вишнею, під черешнею» «Та туман яром котиться» і «Та орав мужик край дороги», зібравши заслужені грімкі оплески за вдалий виступ.

Кожного року Головна Управа Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії нагороджує на Крайовому Вояцькому З'їзді заслужених членів ОБВУ, а теж заслужених суспільно-громадських діячів, чи визначних гостей. Цього року Головна Управа ОБВУ нагородила пор. Романа Дебрицького срібною медаллю II класу за його довголітню співпрацю з ОБВУ в ділянці піклування воєнними цвинтарями в Австрії та організування щорічних поїздок на ці цвинтарі. Медалю вручив йому голова ОБВУ пор. Богдан Микитин у супроводі ген. секретаря і хор. Петра Кіщука, а пор. Роман Дебрицький сердечно подякував Головній Управі за почесну нагороду та запевнив, що він і далі буде дружньо співпрацювати з ОБВУ.

Опісля виступив на сцену репрезентативний хор «Гомін» і проспівав «Як на дальнім небосхилі» — обр. П. Майборода, «Граї бандуро» — муз. І. Шамо і «Добраніч». Продовжуючи свою програму репрезентативний танцювальний ансамбль «Орлик» виступив на сцені з двома танцями — «Козак» (дует) і «В'язанка українських танців» нова хореографічна композиція присвячена українському вояцтву в 40-річчя постановня Дивізії «Галичина», що захоплювала всіх кольоритністю одягу і мистецьким виконанням

цієї в'язанки. Резолюції XXIX Крайового Вояцького З'їзду зачитав побр. дир. Іван Скальський і ці резолюції були схвалені грімкими оплесками. Багату концертну частину З'їзду закінчив репрезентативний хор «Гомін» проспівавши ще три пісні: «Гей браття опришки», «Вечір» і «Коломийка» та національні гимни — британський і український.

Коли закінчилась офіційно-концертна частина З'їзду побр. Володимир Нагайло, що був керівником цієї частини З'їзду поінформував присутніх про дальшу програму З'їзду, подавши при тому потрібні вказівки. Годиться відмітити, що побр. Володимир Нагайло вив'язався дуже добре зі свого завдання і провів якнайкраще усю програму офіційно-концертної частини. Йому помагав побр. Павло Татарин. Коли мова про публіку, то треба згадати, що її участь у концерті була велика, значно більша ніж попереднього року.

Після приготування залі до балу — танцювальної завави, ця забава почалась о годині 7.30 увечері й її відкрив ппор. Маріян Д. Гайва, що сповняв обов'язок керівника цієї завави. Йому допомагали побр. Володимир Нагайло й побр. Павло Татарин. Грала українська оркестра побр. І. Тушіна. На танцювальну забаву-балъ прибуло, як звичайно, дуже багато молоді. В часі завави-балю відбувся також згідно традиції Крайових Вояцьких З'їздів ОБВУ вибір королеви краси ОБВУ й княжних на 1983-1984 рр. Реєстрував королевих побр. Павло Гошко з Лестеру, а журі вибсру королеви й княжних працювало в тако-

му складі: побр. Зенон Гайовський — голова, пор. Роман Дебрицький, п. Дмитро Парадюк п-ні Люба Фостун і п-на Соня Цебенко. Участь у конкурсі брали такі королеви краси Відділів ОбВУ: п-на Христина Мирон — Стокпорт, п-на Богданна Новицька — Лондон, п-на Анна Ямницька — Дарбі, п-на Ірина Гуменюк — Ноттінгем, п-на Оксана Леськів — Манчестер, п-на Люба Ластовецька — Брандфорд, п-на Леся Півнюк — Аштон, п-на Оксана Мартинюк — Волвергемптон і п-на Соня Глушко — Пітерборо. Жюрі обрало королевою краси ОбВУ на 1983-1984 рр. п-ну Анну Ластовецьку, першою княжною п-ну Оксану Мартинюк, а другою княжною п-ну Богданну Новицьку. Після проголошення вислідів праці жюрі, обраній королеві голова ОбВУ наклав корону, а шарфу наділа на неї торішня королева краси п-на Данка Кривийшин. Грошові нагороди вручив їм генеральний секретар

ОбВУ, а пор. Роман Дебрицький підніс їм квіти, після чого всі присутні проспівали королеві і княжним гімн України.

У часі танцювальної забави-балу був також розіграш лотерії, що його вислід оголосив побр. Павло Татарин. Після обрання королеви і княжих краси ОбВУ танцювальна забава продовжувалася до год. 1.00 ночі. Велика модерна зала була вся заповнена публікою, що мала всі вигоди. Треба відмітити, що обидві частини З'їзду — офіційно-концертна і забаво-бал — відбулися культурно і спокійно, а загально З'їзд пройшов дуже успішно. Годиться відмітити дбайливу працю касирів і впорядників, а теж і всіх тих побратимів, що сповняли такі чи інші обов'язки в часі З'їзду.

Учасник З'їзду

ВОЯЦЬКИЙ БЕНКЕТ У МАНЧЕСТЕРІ

П-на Анна Ластовецька, королева краси ОбВУ на 1983-1984 рр.

Фрагмент з окружного свята ОбВУ в Тарасівці. Хор. Петро Кіщук і побр. В. Семак поклали вінок на могилі-пам'ятнику.

З ініціативи Головної Управи Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії постав улітку цього року окремий Святковий комітет для підгото-

ви Вояцького бенкету у відзначення 40-річчя з часу постановня Дивізії «Галичина» (I УД УНА). Цей комітет: пхор. Богдан Головатий — голова, хор. Петро Кішук — заступник, пор. д-р Святомир М. Фостун — секретар, пхор. Володимир Янківський — скарбник і побр. Олександр Марковський — член, провели всю потрібну підготовку згаданого бенкету, що відбувся дуже успішно в суботу, 29 жовтня 1983 року, у великій залі Відділу СУБ у Манчестері. На Вояцький бенкет прибули численні старшини, підстаршини й вояки I УД УНА, запрошені гості — ветерани Визвольних Змагань, представники суспільно-громадських організацій, а також ушанували бенкет своєю участю всч. о. крил. Ярема Гаврилюк, всч. о. крил. Михайло Ратушинський і всч. о. диякон Михайло Якуб'як, кол. старшина I УД УНА.

Вояцький бенкет відкрив о год. 7.30 увечері його церемоніймайстер маестро Ярослав Бабуняк, привітавши всіх у своєму вміло підбраному слові про 40-річчя Дивізії. Святкове слово про історичну роль Дивізії у визвольній боротьбі сказав пор. д-р Святомир М. Фостун. Опісля церемоніймайстер зачитав письмові привіти, що наспіли від: всч. о. протопресвітера Сильвестра Богатирця, капеляна ОБВУ й голови Єпархіального Управління УАПЦ, дост. Миколи Лівицького — президента УНР в екзилі, проф. д-ра Володимира Кубійовича, полк. Євгена Побігущого-Рена, радн. Ярослава Деременди, інж. сотника УГА Степана Кіндія, письменника Віталія Бендера і Крайової Управи Братства в Австралії. З незумисного недогляду церемоніймайстра не був зачитаний письмовий привіт всч. о. митраха Миколи Матичака. З чєрги дивізійний популярний поет Богдан Бора прочитав дві свої поезії, написані в полоні в Ріміні — «Вітру!» і «Мій сон». Тост за українське вояцтво (з коротким словом) підніс почесний гість полк. армії

УНР Семен Левченко, учасник Визвольних Змагань. Опісля всч. о. крил. Михайло Ратушинський провів молитву і поблагословив їжу. З уваги на обмежений час не було можливості на виступи з привітаннями. В часі обіду виступили бандуристи: д-р Любомир Мазур, п. Ігор Лучка, п. Юрій Бабчук і п. Іван Гнилиця та проспівали в супроводі гри на бандурах: «Ой на горі там жєнці жнуть», «Ой у полі могила», «Засвистали козаченьки» і «Під вишнею, під черешнею». Танцювальний репрезентативний ансамбль СУБ «Орлик» під мистецьким керуванням п-ні Марійки Бабич і п. Дмитра Парадюка протанцював по середині залі два танці «Аркан» і «Коломийку», а потім оркестра п. І. Туїшина відіграла (під його заспів) «Не прийде до мене вона» — слова і комп. Ст. Гумініловича, «Пливи моя туга світами» — слова Юрія Фориса, а теж і римінське рев'ю. Ці композиції пригадали кол. рїмінцям їхнє перебування за високими колючими дротами з-поза яких справді «лунала їхня туга світами».

Після закінчення багатого обіду відбулась танцювальна забава. Грала оркестра п. І. Туїшина. Загально цей Вояцький бенкет пройшов успішно і всі були вдоволені. Все було влаштоване в залі та прибране, як і годиться для відзначення такої річниці. Дбайливо і скоро працювала обслуга гостей у часі обіду. Святковому комітетові, зокрема його голові пхор. Богданові Головатому належить признання і подяка за великий вклад праці в підготовку цього бенкету. Така ж подяка належить теж усім тим, що працювали для того, щоб гідно й належно відзначити 40-річчя постановня Дивізії «Галичина» та вшанувати пам'ять тих усіх наших побратимів, що полягли в боях, відійшли у вічність, і тих, що й далі стоять на своїй вояцькій стійці, в служінні українській нації й Україні.

ПОЖЕРТВИ ОКРУГ ОБВУ НА «СУРМАЧ»

Округа Лінколншір:

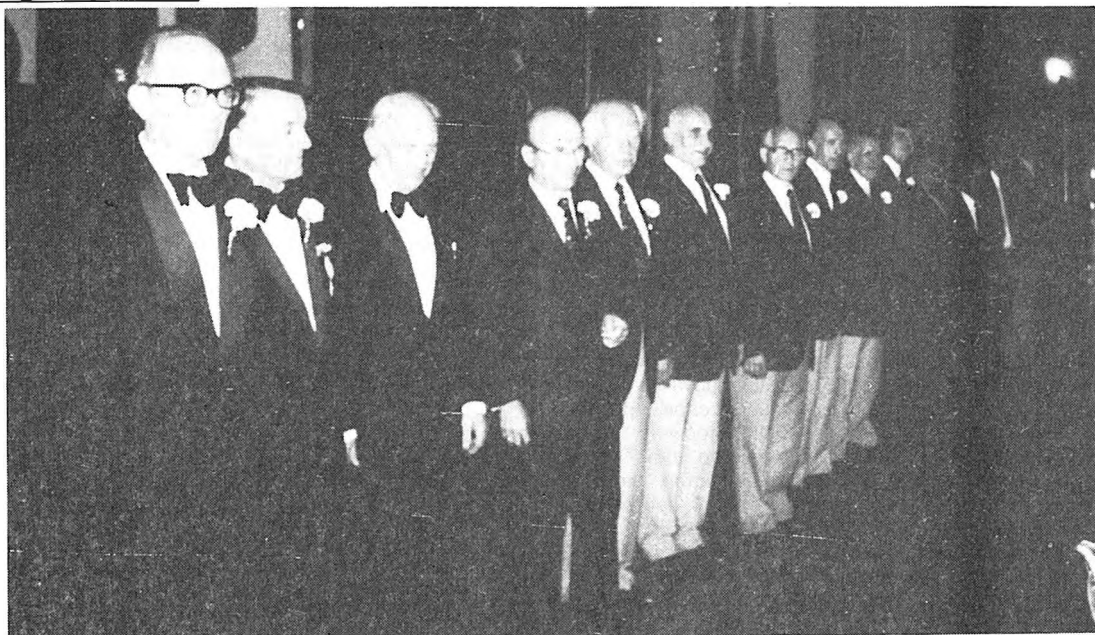
Відділ ОБВУ в Діннінгтоні	£150.00
УТКлуб в Лінколні	£100.00
УТКлуб у Скаторпі	£150.00

Округа Йоркшір:

Відділ ОБВУ в Брадфордї	£250.00
УТКлуб у Лїдс	£250.00
УТКлуб у Гаддерсфілді	£250.00
УТКлуб у Галїфаксі	£100.00

Округа Шотляндія:

Відділ СУБ в Едїнбурзі	£250.00
УТКлуб у Дандї	£100.00
Відділ ОБВУ в Карлайлі	£ 50.00

Члени Головної Управи ОБВУ відзначені австрійськими хрестами й медалями на XXVIII Крайовому Вояцькому З'їзді ОБВУ.

Ген. Секретар ОБВУ пор. д-р Святомир М. Фостун передає перехідну чашу в часі Побратимської Зустрічі в Лестері.

**Сотник Володимир Молодецький доповідає у Брадфордї. Зліва доправа:
пор. Микола Веремієнко, сот. Володимир Молодецький і ст. бул. Павло Татарин.**

Після доповіді сотника В. Молодецького в Брадфордї.

Пропам'ятна плита в пам'ять Головного Командира УПА ген. хор. Романа Шухевича-Тараса Чупринки в крипті храму св. Софії у Римі.

Пропам'ятні плити в крипті храму св. Софії у Римі.

Микола ВІНГРАНОВСЬКИЙ

ПІСНЯ

Грім грому, блискіток аркани,
І ядра хмар, корогви неба змерклі,
Тремтять з відбитими ногами і руками
Козацькі черепи під Берестечком в церкві.

Тремтять козацькі черепи в зовиці,
Звуть-кличуть ноги свої, руки і шаблі,
І коней кличуть і сулиці,
Себе — живих — звуть-кличуть із землі.

Та не біжать їм коні із долини,
І порох змок, з очей-каліновіть.
Вони ж кричать, бо голос України
Вчувається в кривавиці століть.

Грім грому, хмари сріблом куті,
Сум'яттям дум, у серці крик сичів. . .
Мовчать козацькі черепи забуті
Під Берестечком в церкві уночі.

ЩЕ ОДНА ВТРАТА

У суботу, 1 січня 1983 року, в ЗСА відійшов у вічність бл. пам.

побр. Іван БІЛУЩАК,

народжений 1.1.1915 року в селі Лупків, пов. Сянок. Вояк Карпатської Січі, учасник боїв у Карпатській Україні, десятник І УД УНА. Довголітній житель м. Брандфорд, активний член місцевого Відділу ОБВУ та інших суспільно-громадських організацій, щирий український патріот, передплатник української преси та щедрий жертводавець на національні цілі й потреби.

Залишив у смутку вдову Анну, сина Володимира, дві дочки — Анну й Олю, зятів і внуків в Америці, побратимів, друзів, односельчанів і знайомих у м. Брандфорд.

Хай вічна буде Йому пам'ять!

Управа В-лу ОБВУ в Брандфорді

Василь Квасниця, активний член В-лу ОБВУ в Брандфорді. Помер 1981 року.

ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ

АНДРУСИШИН ПЕТРО народжений 15.8.1923 року в Хороброві, Бережанського р-ну, Тернопільської обл. Вояк польського корпусу. Член ОБВУ. Помер 23.6.1983 року в Лондоні й там похоронений.

БАЧИНСЬКИЙ-ЛЕШКОВИЧ МИХАЙЛО народжений 30.1.1917 року. Підстаршина польського корпусу, учасник боїв в Африці й Італії, нагороджений хрестами й медалями. Помер 23.2.1983 року у Волтам Кросі

БІЛОВУС ПЕТРО народжений 3.4.1915 р., в с. Підгірки, Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 1.10.1981 року в Единбурзі, Шотландія і там похоронений.

БІЛУЩАК ІВАН народжений 1.1.1915 року. Вояк Карпатської Січі (1938-1939). Десятник І УД УНА. Член ОБВУ, з 1949 року. Помер у ЗСА.

БОДНАР ОЛЕКСА народжений 23.2.1908 року в Ізидорівці. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1951 року. Помер 12.5.1982 року в Пітерборо.

БОРИК ГРИГОРІЙ народжений 8.11.1909 року в Бережанах. Гармаш І УД УНА. Член ОБВУ від 1950 року. Помер 25.4.1983 року в Кіхлей і там похоронений.

БРИГІДЕР РОМАН народжений 27.10.1910 року. Ст. десятник артилерії І УД УНА. Помер 4.7.1982 року в Лявборо і там похоронений.

БУТИНСЬКИЙ ІЛЛЯ народжений 27.10.1919 року в Накваші. Вояк советської армії, учасник боїв за Смоленськ. Помер у Лондоні.

ВУЇВ ВАСИЛЬ народжений 15.5.1925 року. Гармаш І УД УНА. Член ОБВУ від 1963 року. Помер 11.5.1983 року в Парбі.

ГВОЗДИК ІВАН майор народжений 16.8.1915 року на Херсонщині. Майор сов. танкових частин. Військовий вишкільник українського збройного підпілля ОУН, з 1942 року капітан танкових частин німецької шостої панцерної армії, учасник фронтових боїв в Італії й Австрії. Майор УНА, довголітній провідний член ОБВУ і Головної Управи та редакційної колегії «Сурмача», провідний член ОУН і заслужений суспільно-громадський діяч. Помер 3.1.1982 року в Галіфаксі й там похоронений.

ГРАМОЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР народжений 10.4.1925 року. Член ОБВУ. Помер 5.1.1983 року в Лідс і там похоронений.

ГУЦУЛЯК ІВАН народжений 27.8.1922 року. Вояк І УД УНА. Помер у Ковентрі 17.12.1982 року.

в Ноттінггамі.

ДЖУС МИХАЙЛО народжений 5.12.1924 року в Калушині. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1949 року. Активний громадський діяч. Помер 22.1.1982 року в Ноттінггамі.

ДОКОЛЯСА ТАДЕЙ народжений 29.8.1922 року в Болехові. Вояк І УД УНА. Помер 12.6.1983 року в Ноттінггамі.

ДУДАР СТЕПАН народжений 20.11.1916 року в Теревовлі. Вояк советської армії. Воював у Литві. Член ОБВУ від 1960 року. Помер 17.4.1983 року в Блякбурні.

ДУТКА ДМИТРО народжений 28.11.1925 року в Майдані Верхньому, Івано-Франківська обл. Ст. стр. І УД УНА. Учасник боїв під Бродами. Член ОБВУ від 1952 року. Помер у Манчестері 6.3.1982 року й там похоронений.

ЗАЯЦЬ МИКОЛА народжений 16.11.1908 року в Лапшині, Бережанщина. Вояк польської армії (в 1932-1933 роках) і І УД УНА. Член ОБВУ від 1950 року. Помер 27.2.1983 року в Кіхлей і там похоронений.

ІВАНЧУК МИКОЛА народжений 26.12.1906 року в Східниці, Дрогобицького р-ну. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1957 року. Помер у Саттон, Кембріджшир, 11.2.1982 року.

КВАСНИЦЯ ВАСИЛЬ народжений 26.9.1911 року в Коневі Новому, Самбірщина. Вояк І УД УНА. Помер у Брадфорді 11.2.1982 року.

КМЕТЮК МИКОЛА народжений 31.5.1914 року в Івано-Франківщині. Вояк сов. армії (летунські частини). Член ОБВУ від 1969 року. Помер 17.2.1983 року.

КИРИЙЧУК ЮХИМ народжений на Волині 3.3.1911 року. Вояк польської і німецької армій. Член ОБВУ. Помер 7.11.1982 року в Кардіфі і там похоронений.

КОБЕРНИЦЬКИЙ МИХАЙЛО народжений 10.10.1910 року в Заздрості. Вояк польської армії в 1932-1934 роках. Помер 26.5.1983 року у Волтам Кросі.

КОПКО МИКОЛА народжений 28.10.1910 року в селі Лімна, біля Перемишля. Вояк польської армії і І УД УНА. Член ОБВУ від 1967 року. Помер у Дарбі 26.11.1981 року.

КОЛСНИК ІВАН народжений 6.5.1916 року в Черновинцях. Підстаршина польської і советської

армій. Учасник боїв за Варшаву. Член ОБВУ від 1950 року. Помер 5.12.1982 року в Болтоні.

КОСМІРАК ІВАН народжений 20.5.1909 року в с. Пнів, Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1949 року. Помер 4.5.1982 року в Ковентрі й там похоронений.

КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ ІВАН народжений 13.2.1926 року в Одесі. Вояк І УД УНА. Активний довголітній провідний діяч політичний і суспільно-громадський. Член ОБВУ, кол. редактор часопису «Українська Думка» й діяч українського визвольного руху. Помер у суботу, 27.8.1983 року й похоронений в Редінгу.

КУНЬКА МИХАЙЛО народжений 15.3.1919 року в Рудниках, Тернопільська обл. Вояк польського корпусу. Член ОБВУ від 1949 року, суспільно-громадський діяч. Помер 6.6.1982 року в Лондоні.

ЛЕМКА ЗІНОВІЙ народжений 9.5.1923 року в Бурканеві. Вояк І УД УНА. Помер 8.12.1982 року в Челтенгамі.

ЛЕШУК ІВАН народжений 20.1.1915 року в Лапшині, Бережанщина. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1950 року. Помер 6.1.1982 року в Кіхлей і там похоронений.

ЛОЇК МИКОЛА народжений 15.5.1925 року в Підгаєччині. Гармаш І УД УНА. Член ОБВУ від 1949 року. Помер у Чіддінгфолді 23.2.1982 року.

МАКАР СТЕПАН народжений року. Вояк І УД УНА. Помер 16.7.1981 року в Мюссельбургу, Шотландія.

МАСЛІЙ МИКОЛА народжений 29.2.1920 року в с. Руда, Рогатинщина. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1949 року. Помер 6.2.1982 року в Лондоні й там похоронений.

МЕДВЕДЮК ОСИП народжений 9.5.1909 року в Коневі, Добромилі. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1949 року. Помер у Брадфорді 25.5.1982 року.

МЕДА ЯРОСЛАВ народжений 18.7.1927 року. Вояк І УД УНА. Помер 22.6.1983 року в Ноттінггамі й там похоронений.

МЕЛЬНИК ВАСИЛЬ народжений 9.9.1918 року в Бережанах. Вояк І УД УНА. Помер 30.5.1983 року в Ноттінггамі.

МЕЛЬНИК ВОЛОДИМИР народжений 26.9.1927 року в Коропці, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 19.12.1981 року в Болтоні.

МЕЛЬНИКОВИЧ ІВАН народжений 8.8.1908 року в с. Либохора, Івано-Франківщина. Вояк советської армії, учасник боїв на Закарпатті. Член ОБВУ від 1963 року. Помер 9.6.1983 року в оселі Кобзарівка і похоронений на сусідньому цвинтарі.

МИРОНЕНКО МИКИТА народжений

15.9.1903 року в Хмельнику, Вінницька обл. Економіст-агроном і журналіст. Вояк УСС улітку 1919 року, сержант сов. армії у 1925-1928 роках. Учасник боїв під Сталінградом, ст. десятник УВВ. Помер у Лондоні 8.2.1982 року.

МИЩИВИН ЛЕВ народжений 1.6.1923 року в с. Бзовиця, Зборівщина. Вояк німецької армії в 1943-1945 роках. Член ОБВУ від 1950 року. Помер 11.7.1982 року в Блякбурні й там похоронений.

МИЦАН ІВАН народжений 9.9.1917 року в Рихтичах, Дрогобиччина. Вояк советської армії. Помер 7.11.1982 року в Олдгамі.

МИЦЬКІВ ПЕТРО народжений 19.11.1912 року в Щирці, Львівщина. Десятник І УД УНА. Учасник боїв під Бродами й Фельдбахом. Помер 22.12.1982 року в Дарбі.

МОНЦІБОВИЧ ОЛЕКСАНДЕР хор. професор, М.А. народжений 17.8.1910 року в Бродах. Старшина І УД УНА. Видатний суспільно-громадський і культурний діяч в українській громаді у Великій Британії. Член ОБВУ. Помер 18.7.1982 року в Лондоні й там похоронений.

МОРАВСЬКИЙ ДМИТРО народжений 3.3.1922 року. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1966 року. Помер 23.1.1982 року в Болтоні.

НАЗАРКЕВИЧ ПЕТРО народжений 26.12.1927 року. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1950 року. Помер у Сляв 15.2.1982 року.

ПАНЧАК ПРОКІП народжений 23.7.1905 року в Хлібичині, Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 16.2.1982 року в Брадфорді.

ПАСТЕРНАК ВАСИЛЬ народжений 4.9.1922 року у Фірліві. Вояк І УД УНА. Помер 6.3.1982 року у Веллінгборо.

ПАТИН ОСТАП народжений 19.11.1921 року в с. Вороблевичі, Дрогобиччина. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 19.11.1981 року в Брадфорді.

РАЇНЧУК ІВАН народжений 21.7.1921 року в Старому Місті, Підгаєччина. Ст. стр. І УД УНА. Член ОБВУ від 1955 року. Помер 16.4.1982 року в Брадфорді.

РОМАНИШИН МИХАЙЛО народжений 15.2.1922 року в Литвинові, Підгаєччина. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер у Ноттінггамі 13.4.1982 року.

САВАРИН МЕТОДІЙ народжений 9.10.1921 року. Вістун-гармаш І УД УНА. Довголітній діяч української громади в Лінколні. Член ОБВУ. Помер 12.8.1983 року в Лінколні й там похоронений.

СИДОР МИХАЙЛО народжений 25.5.1920 року в Стрию. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 8.7.1983 року в Карлайлі.

СКАСКІВ ПАВЛО народжений 12.11.1893 року в Борикові, Тернопільська обл. Вояк австро-угорської армії (1915-1918). Член ОБВУ. Помер у Бері 7.4.1982 року.

СКОЛОЗДРА РОМАН пор. народжений 4.12.1916 року в Пісочній, Стрийщина. Пор. польської армії в 1937-1939 роках. Старшина німецької армії. Довголітній учитель. Член ОБВУ. Помер 14.10.1982 року в Болтоні й там похоронений.

СНІГУР ВОЛОДИМИР народжений 1.3.1925 року в с. Золотники, Тернопільщина. Вояк І УД УНА і польського корпусу. Учасник боїв під Бродами. Член ОБВУ від 1963 року. Помер у Скаторпі 14.5.1982 року.

СОКОЛЮК ДМИТРО народжений 23.7.1924 року в Чортовіцях. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 31.12.1982 року в Единбурзі, Шотландія і там похоронений.

СТАНДРЕТ ГРИГОРІЙ народжений 27.3.1920 року в Ціневі, Бережанщина. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1950 року. Помер 29.4.1983 року в Лідс.

ТЕЛЮК МИХАЙЛО народжений 25.2.1911 року в Городку біля Львова. Вояк польської і німецької армій. Член ОБВУ. Помер 16.3.1982 року в Редінгу.

ТИПА ДМИТРО народжений 11.10.1911 року в с. Верхрата. Вояк польської армії в 1932-1933 роках. Член ОБВУ. Помер 20.1.1982 року в Лідс.

ТКАЧУК ПЕТРО народжений 12.7.1914 року. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 21.8.1982 року в Рагбі й там похоронений.

ФЕДЧИНЯК ІГНАТІЙ народжений 6.7.1916 року в Ковалівці, Бучаччина. Учитель. Десятник І УД УНА. Довголітній працівник канцелярії Головної Управи ОБВУ, співредактор і адміністратор військовознавчого журналу «Сурмач». Помер у Лондоні 31.5.1983 року й там похоронений.

ФЕДЮК ОСИП народжений 4.12.1922 року в с. Гостів, Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1957 року. Помер у Глостері 27.6.1982 року.

ФРЕЙШИН ІВАН народжений 3.7.1921 року. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1975 року. Помер у Грімсбі 1.5.1982 року.

ХОМИН ВАСИЛЬ народжений 24.12.1912 року в Копанках. Вояк англійської армії. Член ОБВУ від 1957 року. Помер у Кембріджі 7.12.1982 року.

ІЩЮРА СТЕПАН народжений 10.7.1910 року в с. Потік, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 19.11.1981 року в Брадфордї.

ЧЕЛЯДИН ВАСИЛЬ народжений 7.6.1915 року в Вербинівці. Вояк І УД УНА. Помер 23.10.1982 року в Чіддінгфолді.

ШЕВЧУК ІВАН народжений 8.10.1914 року в Сколині. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 19.4.1983 року.

ШИХ СТЕПАН народжений 8.1.1909 року. Лікар-ветеринар, довголітній пластовий діяч, хор. І УД УНА, довголітній діяч української громади в Тодмордені. Член ОБВУ. Помер 9.9.1983 року в Тодмордені й там похоронений.

ШУМЕГА ІВАН народжений 10.11.1916 року. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ від 1950 року. Помер 4.4.1983 року в Дарбі.

ЮРЧИЛО МИКОЛА народжений 1.7.1922 року. Гармаш І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 24.10.1982 року в Галіфаксі й там похоронений.

ЮЩИШИН ПАВЛО народжений 30.6.1913 року в Тисьмениці, Івано-Франківська обл. Вояк польської армії (1935-1936). Член ОБВУ від 1969 року. Помер 12.4.1982 року в Болтоні й там похоронений.

ЯЦЮК ГРИГОРІЙ народжений 4.9.1912 року в Шепілові, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 20.12.1982 року в Скаторпі й там похоронений.

ВІЧНА ЇМ ПАМ'ЯТЬ!

«Рада Українських Комбатантських Організацій підтримувала б визвольну боротьбу нашого народу, репрезентувала б український комбатантський рух у чужому світі, наголошувала б співпрацю між своїм членством, підтримувала б і популяризувала військовознавчі журнали, видання і нові публікації, піклувалась би архівами, влаштовувала світові вояцькі з'їзди, наголошувала б і популяризувала діяльність українських комбатантських організацій.»

З важливих завдань треба вказати, чи не було б доцільно й корисно опрацювати бібліографію українських видань з військовою тематикою за ХХ століття. Адже в цьому столітті, яке незадовго кінчатиметься, ми, українці, видали дуже багато різних публікацій з військовознавчої тематики. Але такої повної бібліографії немає. Існує потреба опрацювати теж пропам'ятну книгу поляглих українців у другій світовій війні. Це велике й копітке завдання».

(З доповіді пор. д-ра Святомира М. Фостуна на делегатському з'їзді українських комбатантських організацій у Торонто, 30 листопада 1983 року.)

Вилітає
і жалить
коли
й кого хоче

РІК 21

1983

Ч. 21

Б. САЧАНКА

ТРУДНО ОДРУЖИТИСЯ...

Коли йому сповнилися дев'ятнадцять років, він познайомився з Галею. Галя була весела, привітна, і він закохався в неї. Вирішив одружитися. Але спершу (на всяк випадок) пішов з тим-цим порадитися.

«Що ж — сказали йому, — Галя дівчина гарна. Ось тільки дружина яка з неї вийде? . . . Адже всі вродливі дівчата — невірні дружини».

І йому розповіли, як дехто був одружився з гарною, і та, непоживши з ним і року, зв'язалася з одним моряком і . . .

Він подумав-подумав і не одружився. . .

За рік познайомився з Танею. Таня була не така вродлива, як Галя, але й не така негарна, щоб у неї неможливо було закохатися. У Тані була мама, своя хата з городиком і садком, і він вирішив одружитися з Танею.

Але спершу (на всяк випадок) пішов з тим-цим порадитися.

«Що ж, — сказали йому, — Таня — дівчина непогана. До того ж у неї ще городик, садок. . . Ось тільки теща». . .

І йому розповіли, як хтось взяв дружину з тещою, а теща, звісно, втручала не в своє. . . Той не витримав і розлучився. . .

Він подумав-подумав і не одружився.

Минув ще рік. І він познайомився з Валею. Валя була, не сказати б, як вельми гарна, і не сказати, щоб невродлива. Не ліпша, відомо, за Галю, але й не гірша за Таню. А головне — Валя була кругла сирота, не мала ні батька ні матері. Він закохався у Валею і вже збирався було з нею одружитися. . .

Але спершу (на всяк випадок) вирішив з тим-цим порадитися.

«Що ж, — сказали йому, — Валя — дівчина варта. Ось тільки дружина яка з неї буде. Сирота ж». . .

І йому розповіли, як хтось було, одружився з сиротою, і та не вмila ні варити, ні прати, той хтось ходив-ходив голодний та брудний, поки взяв та й розлучився. . .

Потім знайомився з Катрусею, з Вірою і Надійкою, з Мартою і з Ірою, Оленкою, Клавою. . . Кожна з них йому подобалася, з кожною він збирався одружитися. Кожну з дівчат йому хвалили і про кожную обережно питали:

— Ось тільки дружина яка з неї буде?

І розповіли про когось хто взяв та й одружився, а потім. . .

Він думав, думав і не одружився. . .

Кажуть, йому тепер за п'ятдесят. А він все ходить, все знайомиться — безперечно, вже не з дівчатами. . .

А. К.

ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ

— Ти мене маєш за ніщо! — несподівано сказала дружина й залилась гіркими сльозами.

— Отакої! З чого це ти взяла? — боронюсь я і водночас витираю їй сльози.

— Щодня отримую анонімні листи, в яких добрі люди повідомляють, що бачили тебе там і там у товаристві чужих жінок! . .

— І ти віриш анонімникам, отим покидькам суспільства? Оце сюрприз! Дочекався від любові дружини. . . Їм віриш, а чоловікові — ні? Ти мене зневажаєш!

— Доведи, що це не так! — вимагає вона.

— Чим я може те довести? Хіба, що опустити руки в гарячу смолу, аби то повірила? Чи, може, сісти голому на розпечене залізо й у такий спосіб спростувати наклепи? Треба вірити чоловікові. . . Людина — це звучить гордо. . . Людська гордість. . .

Замість відповіді дружина лише скептично всміхнулась, даючи зрозуміти, що ні на гріш не вірить моїм запевненням.

— Неси гарячу смолу. Я не вагатимусь жодної хвилини! . .

Ой, що це вона надумала? Подалась чогось до сусідньої кімнати. А що, коли й справді внесе зараз посудину з розпаленою смолою? І, як колись давньослов'янські судді, примусить опустити туди руки?

Але страх був даремний. Замість смоли благовірна принесла мій новий одяг.

— Вдягайся! — наказала.

— Маємо кудись іти?

— Так.

— На прогулянку?

— Угу.

Ет, яка все ж таки м'яка жіноча душа: оденька прогулянку — й усе забуто.

Нараз гуманні почуття заповнили моє серце. — Я поведу тебе до парку, будемо бігати поміж деревами, як тоді, в юності. Потім підемо в кіно. . . — малюю їй картину за картиною.

Виходимо на вулицю. Я беру її під руку, так, наче вона мені й не дружина.

— Негайно пусти мене!

Я підкоряюсь. Скидається на те, що дружина ще трохи сердиться.

— Гайда вперед! — наказує вона.

— А ти?

— Я йтиму слідом.

Овва! Либонь, жінка задумала перевірити, чи, бува, якась знайома не кине́ться мені на шию. Ой леле, та це ж може бути гірше гарячої смоли! Тому я мерщій прямую до околиць, де в цій порі нема жодної живої душі.

— Не туди! — пролунав за спиною суворий оклик. — Повертай до майдану!

Слухняно дивлюсь у вказаному напрямку, а у самого душа в п'яти сховалась од думки: «Тільки б не зустріти Катерини, та миттю кине́ться до мене».

Перед самим майданом я став, як віслюк перед мостом.

— Уперед! — підганяє ззаду сердитий голос.

Рухаюсь так обережно, нібито — заміноване поле. Щомиті може трапитись якась близька знайома. Про наслідки краще й не думати. . .

— А тепер курс на студентську ідальню! — наказує з-за спини дружина.

А-а, йдеться про Марію. Це про неї писали ті тварюки й аморальні типи! Завжди саме в цей час я чекаю на неї біля ідальні, а вона, нечутно підкравшись із-заду, затуляє мені очі руками й не відпускає, доки не вгадаю, хто це. Така собі невинна гра! Але ж дружина не знає, що Марія поїхала не прогулюку в гори. Отже, боятись нема чого.

— Зупинись он там! — розпорядилась люба половина, вказавши на «моє» місце. А сама сховалась десь поблизу.

Зупиняюсь. Із насолодою запалюю цигарку. Ох, і дуренька ж моя дружина, наївна, мов мале дитя. Марія в цей час загоряє на снігу, а ти сподіваєшся, що. . .

Зненацька мої очі затуляють чийсь долоні. Стою ні живий, ні мертвий.

— Прийшла? Маріє, тікай мерщій. Десь неподалік сховалась дружина! — шепочу я, хоча й знаю: вже пізно.

Руки розступляються, обертаюсь: із-заду стоїть. . . моя жіночка.

ОСТАННЯ КРАПЛЯ

ГУМОРЕСКА

Чоловіки звалили на тендітні плечі своїх дружин непосильний тягар хатніх турбот.

Жінки запекло борються за рівноправний розподіл обов'язків у домашньому господарстві. І дечого досягли.

Але жінкам все замало. Жінки хочуть більшого.

— Чому б, скажімо, нашим чоловікам не ставати на місячну вахту домогосподарства, не допомагати нам у хатньому господарстві? — запитують вони.

Я знаю навпаки, коли ігнорування цієї раціональної пропозиції ставило під загрозу сімейне щастя.

Особисто мені ця чоловіча впертість анітрохи не властива. Я згодний на будь-який подвиг, аби небосхил сімейної радості не затьмарила жодна марка образи.

Тому, коли дружина поставила ультиматум: «Віднині ти мені допомагаєш вдома», — я спокійно погодився.

Програму допомоги було викладено по пунктах.

— По-перше, сам собі прасуватимеш штани, по-друге, купуватимеш у магазині картоплю, по-третє, по черзі зі мною забиратимеш дитину з садочка. . .

— Послухай, — запротестував я, — ти ж добре знаєш мій розпорядок. По роботі я читаю газету. Після — граю в шахи з Семеном Семеновичем. Потім за кухлем пива обговорюю події дня з другом Миколою. Потім дивлюсь телевізор. . . Жодної вільної хвилини. . .

Дружина була невблаганною. У разі незгоди вона пообіцяла негайно ж забрати речі і пере-

їхати до матері. Довелося викинути білий прапорець капітуляції.

Наступного ранку я увімкнув утюг і почав прасувати штани. Трапилось коротке замикання. Не стало світла в хаті.

Вечері, коли я повернувся з роботи, мене чекав сюрприз: світло було ніби нічого не сталося.

— Навіщо ж я купував свічки?

— Електрик, як бачиш, полагодив, — пояснила дружина.

Ми пішли до крамниці і купили мені нові штани. (Під час прасування я так пропалив старі, що врятувати вже було годі.)

Картоплю, яку я наступного дня слухняно приніс, дружина викинула на смітник. А кількість посуду, помитого мною після вечері, зменшилася вдвоє.

— Ось тобі останнє випробування, — сказала дружина, і в голосі я почув металеві нотки, — купи в овочевій крамниці три качани капусти. . .

Я дослівно її зрозумів. Просив продавщицю з сльозами на очах:

— Ну хоча б один гнилий качан! . .

— Вся капуста в нас першосортна, — пояснила мені.

Я викликав директора.

І допомогло. Десь у підсобці знайшли-таки два абсолютно гнилі качани.

Це була остання краплина, що переповнила чашу терпіння дружини.

Тепер, коли я благаю: «Дай, я тобі хоч трошки допоможу», вона категорично заперечує.

Як бачите, моє сімейне щастя врятовано.

Г У М О Р

— І ви не побоялися уночі вирушати на крадіжку лісу? Та ж лісова охорона могла мати при собі зброю, — запитав слідчий.

— А у нас з собою була півлітра, — відповів лісокрад.

* * *

Два п'янички поспішають зранку до найближчої забігайлівки. Перед нею в калюжі уже хтось лежить.

— Завжди ми запізнюємось, — звертається один п'яничка до другого. — Бачиш, люди вже гуляють.

* * *

Учитель: — Що ж мені з тобою робити? Я вчо-

ра дивився на твою домашню роботу і дивувався: як це одна людина може наробити стільки помилок?

Учень: — Я був не один. Мені мама допомагала.

* * *

На одній станції стояв потяг Харків-Київ. У вагон зайшов дядько.

— Людей багато, — думає він, — але я їх обдурю.

Він заглянув до своєї валізи, а потім поліз під лавку.

— Що ж ви шукаєте, — заметушилися пасажири.

— Та не заважайте, — сказав він, — я всеодно її спіймаю.

— Кого?

— Та змія з валізки втекла. . .

Людей з вагону як з вітром здуло, а дядько заліз на полицю і спить. Вночі прокидається і гукає:

— Чи скоро Київ буде?

А провідник лазить з ліхтарем попід лавками.

— Який там Київ! — каже він, — учора якийсь дурень випустив змію, тепер відчепили вагон. От і стоїмо в тупику.

* * *

— Слухайте, сусідо, ваш пес знову вкусив мою тещу.

— Poznajomся. Ніночко,
це — мій чоловік.

— Дуже мені прикро. Нема ради, мушу тримати пса прив'язаним.

— Ні, не те. Я прийшов просити, щоб ви його мені продали.

* * *

— Чому ваш синок курить? Тут же чітко написано: «Курити заборонено»!

— Він ще не вмів читати.

* * *

Під час обіду чоловік знайшов у зупі волосок.

— Що це за порядки в тебе в кухні — звертається він до дружини — в зупі волос знаходжу.

— Бачиш, який ти несправедливий. Перед шлюбом, то від кохання мало що мене цілу не з'їв, а тепер гидуєш одним моїм волоском.

* * *

Зустрілися дві сусідки, десь біля трьох годин у хаті говорили, а потім ще з годину коло воріт стояли. Прийшла жінка додому, а чоловік і питає:

— Про що ти так довго з Арідною говорила? Жінка дивиться — дивиться.

— Йй-бо забула.

— А що ж вона тобі казала?

— Щось торохкотіла. . . а що — чорт її не бере.

* * *

В поліції допитують двох затриманих бродяг:

— Де мешкаєте — питають одного.

— Я? Ніде. . .

— А ви?

— Двома поверхами вище.

* * *

В одного чоловіка дуже розболіли зуби. Він довго терпів страшенний біль і нарешті простогнав:

— Здається, буду лізти на стіну. . .

— Тоді зміни черевики, щоб не вимазати стіну, ми ж недавно помалювали — порадила жінка.

* * *

— Я страшенно хвилююся. Дощ ллє як з відра, а моя дружина пішла до міста.

— Не журись, напевно сховається в якомусь жіночому магазині.

— Власне тому й хвилююся.

* * *

— Скажи, куме, який найкращий лісоматеріал?

— Напевно дуб — відповідає кум.

— Не вгадав! найкращий це макогін, зробле-

Батьку, підготуй маму, я познайомлю вас з вашою новою невісткою.

ний з груші для моєї Одарки. Вже сто разів біс-ва жінка лупцювала мене ним, як прийду на підпитку, а він цілий, якби ніколи нічого.

* * *

— Твій чоловік п'є? — питає одна жінка в другій.

— П'є.

— А що ж він п'є?

— Та ліки. . .

— Ой Боже, коли я вже дочекаюсь, щоб мій тільки ліки пив! . . — розпачливо сказала жінка.

* * *

Зустрілися два сусіди, розговорилися.

— Що не кажіть, Петре, а весілля у мого сина-було кращим, аніж у вас! . .

— А чим же воно краще?

— А тим, що у вас на весіллі було підбито тільки двоє очей і вибито п'ять зубів, а у нас — чотири ока, сім зубів та ще й одне ухо відкушене. . .

* * *

Жінка вичитує чоловікові під час обіду:

— Ледацюга ти, п'яничка! Щоб я тебе більше не бачила з отим Іваном. . . Щоб ти більше не вештався без потреби біля клюбу. . . Щоб ти більше не висиджував при барі. . . Он паркан краще б полагодив. . .

А коли вже знеслились, присіла на лавку, витерла з обличчя піт, і важко дихаючи, спитала:

— Ну, так ти зрозумів, Іване? Хоч трішки дійшло до тебе?

— А ти щось казала? — здивувався чоловік, відірвавшись від тарілки.

* * *

— Знаєш, серце підказує зробити одне, а розум — інше.

— То йди за голосом серця.

— Чому?

— Аби потім не нарікати на розум.

* * *

— Бабусю, — каже Сергійко, — чому ви мене весь час називаєте маленьким? Ми ж з вами од-нолітки.

— Звідки це ти взяв, онучку?

— Тато сказав: що старе, що мале — однако-ві.

* * *

Додвору зайшов чоловік і сказав хлопчикові:

— Я хотів би бачити господаря хати.

— Почекайте трохи, бо якраз тато з мамою сперечаються, хто з них господар. . .

* * *

— Ну і здивується ж мама! — вигукує син, відчиняючи батькові двері.

— Годину тому вона почала говорити з тобою по телефону і досі ще не скінчила.

ДУМКИ НЕНАРОКОМ

● Люди не лише забувають добродійства й кривди, але також є схильні ненавидіти своїх добродіїв і прощати тим, що їх кривдять. Нездоланість віддячити за добро й відомстити за зло їм здається рабством, якому вони не хочуть покоритися.

● У нас усіх досить сил для того, щоб перенести нещастя ближнього.

● Спокій мудреців — це лише вміння приймати свої почуття в глибині серця.

● Філософія тріюмфує над злигоднями минулого і майбутнього, але злигодні сучасного торжествують над філософією.

● Якби в нас не було власних недоліків, нам було б не так приємно помічати їх в інших.

● Щоб виправдати себе у власних очах, ми досить часто переконуємо себе, що не маємо сил досягти мети; насправді ми не безсилі, але не маємо досить волі.

● Гордість властива всім людям; різниці лише в тому, де й коли її вони проявляють.

● Хто занадто захоплюється дрібним, той звичайно стає нездатним зробити щось велике.

● Як би не хвалилися люди величчю своїх діянь, ці діяння часто бувають не наслідком великих задумів, а наслідком звичайного випадку.

● Закохані ніколи не нудьгують на самоті тому тільки, що говорять про самих себе.

● О є люди, які ніколи не здавалися смішними, то це означає, що ніхто не старався знайти в них смішні сторони.

● Бувають у житті становища, коли виплутатися з них можна лише за допомогою великої дурости.

● Боїться презирства лише той, хто його заслуговує.

● Визнаючи свої невеликі недоліки, ми цим самим стараємося переконати своє оточення в тому, що в нас немає недоліків.

● Занадто люта ненависть ставить нас нижче тих, кого ми ненавидимо.

● Щоб стати великою людиною, треба вміло користуватися всім, що пропонує доля.

● Пристрасть часто перетворює розумну людину в дурня, але також часто наділяє дурнів розумом.

● Наше самолюбство страждає більше тоді, коли осуджують наші смаки, ніж тоді, коли осуджують наші погляди.

● Люди дрібного розуму чутливі до дрібних кривд; люди великого розуму все помічають і ні на що не гніваються.

● Всяка пристрасть штовхає людину на помилки, але на найдурніші помилки штовхає лише любов.

● У поважних справах треба турбуватися не стільки про те, щоб творити сприятливі обставини, як про те, щоб їх не втрачати.

● Думка наших ворогів про нас ближча до істини, ніж думка нас самих про себе.

● Є багато різних ліків проти любови, але ні одного надійного.

● Старість — це тиран, який страхом смерти забороняє нам насолоду юности.

● Хоч як рідко зустрічається справжня любов, справжня дружба зустрічається ще рідше.

● Наша заздрість живе завжди довше, ніж чуже щастя, якому ми заздримо.

● Наш розум ледачийший за тіло.

● Надмірна скупість майже завжди помиляється в своїх розрахунках: вона частіше, ніж всі інші пристрасті, втікає від мети, до якої прямує, або опиняється в полоні теперішнього на шкоду майбутньому.

● Людські суперечки не тяглися б так довго, якби вся вина була лише по одній стороні.

● Бути молодю, але негарною, так же погано жінці, як бути гарною, але немолодою.

● Старі чоловіки так люблять давати гарні поради тому, що вони не в стані вже давати поганий приклад.

● Ми нічого так щедро не роздаємо, як поради.

● Під старість недостатки розуму стають все помітніші, як і недостатки зовнішності.

● Найвірніший спосіб бути обдуреним — це вважати себе найхитрішим за всіх.

● Виявити мудрість у чужих справах далеко легше, ніж у своїх власних.

● Розумна людина часто потрапляла б у тяжке становище, якби не була оточена дур-